

**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo  
visokošolskega programa**

**PROGRAMI DRŽAVNOZBORSKIH  
POLITIČNIH STRANK**

**Nataša Golob**

**Ljubljana, maj 2010**







**UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo  
visokošolskega programa

**PROGRAMI DRŽAVNOZBORSKIH  
POLITIČNIH STRANK**

Kandidatka: Nataša Golob  
Številka indeksa: 20303

Mentor: Izr. prof. dr. Rudi Kocjančič

Ljubljana, maj 2010

## **POVZETEK**

Na slovenskih tleh se je politično gibanje začelo že v Avstro-Ogrski monarhiji, takrat so razna združenja pripravila svoje pobude, programe, ki so bili nacionalno usmerjeni, konec 18. stoletja pa se je začelo jasno govoriti o slovenskem narodu (Anton Tomaž Linhart). V času Ilirskih provinc so se v posameznih krožkih postavljala prva politična vprašanja, ki so presegala področje kulture, leto 1848 pa je z marčno revolucijo rodilo slovenski politični program Zedinjena Slovenija. Sedaj lahko začnemo govoriti o prvih političnih strankah na slovenskem ozemlju, ki so delovale tudi v času Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Po drugi svetovni vojni je bila v Sloveniji oblikovana enostrankarska oblast. Vladal je komunizem, čeprav formalno stranke niso bile prepovedane. Konec osemdesetih let so se v Vzhodni Evropi, kamor je idejno-politično pripadala tudi Slovenija, začele korenite politične spremembe. Razpadati so začeli enostrankarski (partijski) sistemi in pojavile so se politične stranke tudi de facto, ki so merile svoje moči na legalnih in legitimnih splošnih tajnih volitvah.

Leta 2004 pride do preobrata na slovenski politični sceni. Na volitvah je, po dolgoletnem vladanju LDS, zmagala desna politična stranka SDS, kar je povzročilo preurejanje slovenske levice. Na volitvah iz leta 2008 pa je volivce prepričala s svojim programom levo usmerjena politična stranka SD in izoblikovala levosredinsko koalicijo.

V današnjem času sta politično vodilo v programih slovenskih parlamentarnih strank predvsem višja gospodarsko rast, kar bi dvignilo standard državljanov, ter varstvo okolja (boj proti segrevanju zemlje).

**KLJUČNE BESEDE:** politična stranka, program politične stranke, politični program, volitve, vsebina programa.

## **SUMMARY**

Political awareness in Slovenia arose in the Austrian-Hungarian monarchy already, when various societies offered their nationally aware initiatives and programs, by the end of the 18th century there was explicit talk about a Slovene nation (Anton Tomaž Linhart). During the Illyrian provinces the first political questions arose, which superseded merely cultural demands and with the March Revolution in 1848 the first political program, United Slovenia, was introduced. From here on one can speak of the first political parties in Slovene country, which were active also during the Rule of Serbs, Croats and Slovenes.

After the Second World War the Slovene territory was governed by a predominant party, namely the Communist Party, although other parties were not officially banned. By the end of the eighties (20th century), there were radical changes in the eastern political hemisphere which included our country as well. The Communist Party fell and new political parties arose de facto and competed in legal, legitimate, general, free elections.

In 2004, after the long leadership of the Liberal Democratic Party, the right-wing politically oriented party won, namely the Social Democratic Party, which caused the restructuring of the Slovene left-wing parties. In 2008 the left-wing party, Social Democrats, won and formed a coalition.

In political programs today two main objectives are stressed, namely economic growth, with the rising standard for the citizens, and the protection of the environment.

Key words: political parties, program of political parties, political program, election, program content.

# KAZALO

<b>POVZETEK .....</b>	<b>II</b>
<b>SUMMARY .....</b>	<b>III</b>
<b>1 UVOD .....</b>	<b>1</b>
1.1 TEMA DIPLOMSKE NALOGE .....	1
1.2 METODE DELA .....	2
1.3 STUKTURA DIPLOMSKEGA DELA .....	3
<b>2 OPREDELITEV POLITIČNE STRANKE.....</b>	<b>4</b>
2.1 POJEM POLITIČNA STRANKA .....	4
2.2 PRAVNI POLOŽAJ POLITIČNE STRANKE.....	5
<b>3 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK.....</b>	<b>8</b>
3.1 PREGLED RAZVOJA POLITIČNIH STRANK V SVETU .....	8
3.2 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK NA SLOVENSKEM DO DRUGE SVETOVNE VOJNE.....	8
3.3 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK NA SLOVENSKEM OD 1940 DO 1991.....	11
3.3.1 <i>Politične stranke v Jugoslaviji in demokratičen prehod v Slovenijo .....</i>	<i>11</i>
3.3.2 <i>Razvoj političnih strank v Sloveniji .....</i>	<i>12</i>
<b>4 USTAVNA PODLAGA ZA USTANOVITEV POLITIČNIH STRANK V REPUBLIKI SLOVENIJI .....</b>	<b>15</b>
4.1 POLITIČNE PRAVICE V USTAVI .....	15
4.2 PRAVICA DO ZBIRANJA IN ZDRUŽEVANJA PO USTAVI .....	15
<b>5 ZAKON O POLITIČNIH STRANKAH.....</b>	<b>16</b>
5.1 RAZVOJ ZAKONA O POLITIČNIH STRANKAH .....	16
5.2 ZAKON O POLITIČNIH STRANKAH .....	16
<b>6 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR .....</b>	<b>18</b>
6.1 DRŽAVNI ZBOR.....	18
6.2 POLITIČNE STRANKE V DRŽAVNEM ZBORU PO DRŽAVNOZBORSKIH VOLITVAH 2008.....	19
<b>7 PROGRAMI POLITIČNIH STRANK NA VOLITVAH 2008 .....</b>	<b>21</b>
7.1 OPREDELITEV POJMA »POLITIČNI PROGRAM« .....	21
7.2 PROGRAM SOCIALNIH DEMOKRATOV .....	22
7.3 PROGRAM SLOVENSKE DEMOKRATSKE STRANKE.....	30
7.4 PROGRAM LIBERALNE DEMOKRACIJE SLOVENIJE .....	36
7.5 PROGRAM DeSUS-A – DEMOKRATIČNE STRANKE UPOKOJENCEV.....	46
7.6 PROGRAM SLOVENSKE NACIONALNE STRANKE .....	49
7.7 PROGRAM ZARES - NOVA POLITIKA .....	52
7.8 PROGRAM SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE .....	63



<b>8 ZAKLJUČEK.....</b>	<b>68</b>
<b>LITERATURA.....</b>	<b>71</b>
SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE.....	71
PRAVNI VIRI:.....	72
VIRI Z INTERNETA:.....	72
<b>SEZNAM PREGLEDNIC.....</b>	<b>74</b>
<b>SEZNAM SLIK .....</b>	<b>75</b>
<b>SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC.....</b>	<b>76</b>
<b>IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA .....</b>	<b>78</b>







# 1 UVOD

## 1.1 TEMA DIPLOMSKE NALOGE

V Sloveniji poznamo večstrankarski sistem šele dobrih 20 let. Takrat lahko začnemo govoriti o demokraciji v naši državi. S pojavom večstrankarskega sistema smo Slovenci pridobili možnost odločati se za tisto politično stranko, ki ima za posameznika najboljši program, dobili smo možnost odločiti se za spremembo.

V prejšnjem stoletju smo v Sloveniji petdeset let imeli enostrankarski sistem tako kot v Vzhodni Evropi. Čeprav se danes ta enostrankarski sistem označuje kot diktatura, večina povprečnih državljanov ni imela tega občutka, kot diktaturo so to občutili bolj tisti posamezniki, ki se s takratnim političnim sistemom niso strinjali, ker sta bili omejeni svoboda govora in politična svoboda (večstrankarstvo). Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja so se začele v Vzhodni Evropi demokratične spremembe, kar je zajelo tudi SFRJ in z njo Slovenijo. Začela so se prva politična gibanja pod okriljem sistemskih družbenopolitičnih organizacij ( ZSMS<sup>1</sup> in SZDL<sup>2</sup>). Konec osemdesetih so bili sprejeti amandmaji k takratni Ustavi in leta 1989 je bil sprejet Zakon o političnem združevanju. Začele so se pojavljati prve stranke. Po osamosvojitvi delovanje političnih strank urejata Ustava v 42. členu in Zakon o političnih strankah iz leta 1994, ki ureja ustanovitev političnih strank, registracijo politični strank, notranjo ureditev političnih strank, financiranje političnih strank ter nadzor nad delovanjem političnih strank.

Večstrankarstvo je bila za Slovence, ki so do takrat živeli v enostrankarskem sistemu, velika sprememba. Kot se kaže tudi v volilnih rezultatih, so se takrat državljani zelo zanimali za politično dogajanje, kajti vsebina nacionalnega programa je bila jasna »odcepitev od SFRJ, samostojna država«. Na prvih volitvah leta 1992 je bila volilna udeležba 85,6%, nato pa je volilna udeležba skozi leta padala, tako da je bila leta 2008 cca 20% nižja. Zaupanje državljanov v politične stranke pada, lahko bi rekli, da pada zaupanje v njihovo delo, kajti Slovenija še vedno ni »mala Švica«, kot je bilo obljubljeno leta 1991.

---

<sup>1</sup> ZSMS - Zveza socialistične mladine Slovenije je bila politična organizacija mladih v Sloveniji, ki je delovala od povojnih let vse do devetdesetih let, ko se je z drugimi političnimi subjekti transformirala v stranko LDS. (Wikipedia, 28.11.2010)

<sup>2</sup> SZDL - Socialistična zveza delovnega ljudstva je bila organizacija, v kateri so bili organizirani delovni ljudje in so se zavzemali za uresničitev družbenoekonomskih in političnih ciljev in odnosov, ki so bili načrtani v programu KP. Uveljavljali so zvezno in republiško ustavo takratnega časa ter uresničevali status in program SZDL (Jeran, 1979, str. 266).

Prvi politični program smo Slovenci dobili že v sredini 19. stoletja, to je bil program Zedinjena Slovenija. Zahteve so bile jasne, svobodna raba slovenskega jezika v okviru Avstro-Ogrske monarhije, združitev vseh slovenskih pokrajin v slovensko deželo v okvirih Avstro-Ogrske monarhije. Slovenci takrat nismo imeli možnosti, da bi uresničili ideje iz tega programa. Vendar je ideja ostala živa še naslednjih sto petdeset let. Najprej se je na kratko prebudila po drugi svetovni vojni (da bi se zarisale meje po etničnih mejah na Koroškem in na meji z Italijo), vendar ko je bila podpisana pariška mirovna pogodba, smo se Slovenci za vedno morali odpovedati etnični meji na Koroškem in na meji z Italijo.

Konec osemdesetih let je takratna politika jasno zahtevalo odcepitev od SFRJ in ustanovitev samostojen države Slovenije. Kako zelo je program »samostojna država« živel v naših ljudeh, so prebivalci dokazali leta 1990 na plebiscitu, saj se ga je udeležilo kar 88,5 % vseh volivcev. To je bil do takrat najvišji izraz slovenske složnosti.

Rojstvo parlamentarne demokracije je v Slovenijo prineslo večstrankarski sistem, z njim volitve ter medstrankarsko tekmovanje za čim boljši volilni rezultat. Glavno orodje strank je njihov predvolilni program kot odraz trenutne politično-gospodarske-kulturne in socialne situacije ter njihovi morebitni ukrepi za izboljšanje le-teh. V vseh predvolilnih programih je bilo obljubljen boljše življenje, višji standard, vendar državljani po vsakih volitvah zaradi upadanja socialne varnosti ter vse večje socialne razslojenosti in revščine dobijo občutek, da se nič ne spremeni, kar se odraža na volilni udeležbi, ki od osamosvojitve naprej vztrajno pada.

Višji standard imajo zapisane v svojih programih vse politične stranke, vendar so med njimi takšna razhajanja in spotikanja, da enostavno ne dosežejo skupnega dogovora tudi v najpomembnejših temah, ki se dotikajo človekovega dostojnega življenja, kar je v končni fazi vse, kar državljani želimo. Vse bolj očitno postaja, da politične stranke kljub vehementnemu zatrdanju ne izvajajo svojih predvolilnih programov in vedno znova razočarajo svoje državljane/volivce. Kaj torej potrebujemo Slovenci, ki postajamo vse bolj apatični? Odgovor še zdaleč ni preprost, jasno pa je, da je trenutna politična situacija oz. ureditev nezadovoljiva, saj ne ponuja realnih rešitev na konkretne izzive. Zastavlja se vprašanje aktivnega vključevanja državljanov v politične odločitve, ki bi presegalo zgolj sodelovanje na volitvah, ki je že tako nizko, da se popolnoma upravičeno lahko zastavlja vprašanje legitimnosti izvoljenih. Vendar se pričujoča naloga ne sooča s tako težkim izzivom, marveč primerja politične programe med posameznimi strankami, kar predstavlja osnovo za nadaljnje raziskovanje v tej smeri.

## **1.2 METODE DELA**

Sekundarne vire sem uporabila za samo opredelitev in zgodovino političnih strank. Programi državnozborskih političnih strank so objavljeni na internetu in sem uporabila elektronske vire. Vsako državnozborsko politično stranko sem posebej prosila za njihove politične programe, tako da sem preverila njihovo odzivnost. Odgovorili so mi

samo v politični stranki Zares in v Slovenski ljudski stranki, medtem ko od ostalih nisem prejela odgovora.

### **1.3 STUKTURA DIPLOMSKEGA DELA**

Diplomsko delo sem razdelila na štiri dele. V prvem sem opredelila pojem političnih strank in razvoj politične stranke. V drugem sem opisala razvoj političnih strank na Slovenskem. V četrtem delu sem predstavila normativno podlago za nastanek političnih strank v Sloveniji in v zadnjem, četrtem delu, sem opisala programe državnozborskih političnih strank: SD, SDS, LDS, DeSUS, ZARES, SNS in SLS.

## **2 OPREDELITEV POLITIČNE STRANKE**

### **2.1 POJEM POLITIČNA STRANKA**

V politologiji ni neke enotne opredelitve pojma politična stranka. Obstajajo pa različne razlage tega pojma. V literaturi sem poiskala, kako različni avtorji definirajo pojem politična stranka.

Pojem politična stranka kot je opredeljen v Leksikonu politologije iz leta 1979, pravi, da je to »relativno trajna organizacija, ki temelji na razredno-slojni razčlenjenosti družbe in si v okviru določene ideologije in programa prizadeva pridobiti ali ohraniti državno oblast ali biti udeležena pri njej.« (Jerman, 1979, str. 218).

V literaturi sem zasledila tudi pojasnitev pojma politična stranka, ki pravi, da je politična stranka politična organizacija, ki vključuje ljudi, ki imajo enaka politična prepričanja, cilj politične stranke je osvojitve in zadržanje državne oblasti, preko katere želi izvajati svoj politični program (Ogris, 1926 str. 38-43).

Šinkovec pravi, da je politična stranka »organizirano politično združenje z namenom trajnega in neposrednega delovanja na političnem oblikovanju volje z udeležbo na volitvah« (Šinkovec, 1997, str. 240).

Po mnenju Šinkovca vsebinsko politične stranke niso opredeljene podrobneje, poudarjajo, da si prizadevajo za splošno blaginjo. Med bistvene lastnosti političnih strank štejmo torej »oblikovanje politične volje, v zvezi s tem zlasti sodelovanje v volilnem boju pred volitvami, pri čemer pa ni nujna uspešnost, lastnost stranke obdrži združenje tudi, če ne dobi nobenega mandata v parlamentu« (Šinkovec, 1997, str. 240).

Za politično stranko je pomembno, da dobi večino mandatov v parlamentu. Če večine v parlamentu ne dobi, se oblikuje koalicija. Koalicijo tvorijo politične stranke, ki se povežejo med seboj in nato v parlamentu tvorijo večino. Nasproti koalicije je opozicija, to so politične stranke v parlamentu, ki so v manjšini. Politične stranke imajo svoje politične programe, te bom podrobneje opredelila v sedmem poglavju (Šinkovec, 1997, str. 240).

Prvi člen Zakona o političnih strankah opredeljuje politično stranko kot združenje državljanek in državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, kateri so sprejeti v programih političnih strank, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanek in državljanov, v njej se predlagajo kandidatke in kandidati na volitvah v državni zbor, za predsednika države in za lokalne skupnosti (ZPolS, 1.člen).



Politične stranke so instrument, ki so prilagojene za boj za oblast. Politična stranka je organizacija, ki želi doseči svoje politične cilje, s svojimi političnimi programi želi spremeniti obstoječe razmere (Fink – Hafner, 2001, str. 12-13).

Razvojni modeli političnih strank

Poznamo tudi različne razvojne modele političnih strank. V literaturi je pojasnjeno, da obstajata dva razvojna modela strank, in sicer Duvergerjev model in Panebiancov model (Kraševc, 2000, str. 2).

1. Po Duvergerjevem modelu so politične stranke nastale interno (parlamentarno) ali eksterno. Eksterno so nastale tiste politične stranke, ki so se oblikovale že pred vstopom v parlament, medtem ko so se politične stranke internega nastanka izoblikovale interno v parlamentu iz že obstoječih parlamentarnih elit.
2. Po Panebiancovem modelu obstajajo trije razvojni modeli političnih strank:
  - Metoda teritorialne penetracije – ko center stranke pospešuje razvoj političnih strank na lokalni ravni, jih nadzira in usmerja njihov razvoj.
  - Teritorialna difuzija-ko lokalne organizacije oblikujejo politično stranko in se nato povežejo na nacionalni ravni v politično stranko.
  - Kombinacija obeh modelov predstavlja tretji model.

(Kraševc, 2000, str. 16-18).

## **2.2 PRAVNI POLOŽAJ POLITIČNE STRANKE**

Politične stranke imajo velik vpliv na delovanje državne oblasti, zato so tudi pravno urejene. Politične stranke ureja že sama ustava, vendar jih podrobneje ureja zakon. Ustavno in zakonsko ureditev političnih strank v Sloveniji bom podrobneje opredelila v nadaljevanju diplomskega dela.

V Sloveniji lahko začnemo govoriti o političnem pluralizmu tudi v formalnem smislu leta 1989, ko je bil sprejet Zakon o političnem združevanju v takratni skupščini. »S sprejetjem tega zakona je bila državljanom dana pravica, da lahko sodelujejo pri oblikovanju politične volje na vseh področjih javnega življenja oziroma sodelujejo pri uresničevanju pravic in interesov« (Brezovšek M., Haček M., Zver M., 2008, str. 147).

Ustanavljanje političnih strank je svobodno, za ustanovitev politične stranke ne potrebujemo posebnih dovoljenj, je pa potrebno po njeni ustanovitvi sprejeti nekatere formalne akte (sprejem statuta, vpis v register). S svobodo ustanavljanja političnih strank je zagotovljen politični pluralizem.

Politične stranke nimajo monopola na oblikovanje politične volje, ampak si ga delijo z drugimi dejavniki (sindikati, sredstvi informiranja...). Politične stranke tako samo sodelujejo pri oblikovanju javnega mnenja.

Politične stranke so opredeljene kot pravne osebe zasebnega prava, tako zanje veljajo vsa pravila zasebnega prava in pravila o pravni in poslovni sposobnosti s tega področja.

Notranja organizacija političnih strank mora ustrezati načelom demokratičnosti, preprečiti je potrebno koncentracijo moči posameznika. Notranji organizacijski red mora zagotavljati oblikovanje politične volje ter delovanje strankinega strokovnega aparata. V notranji red politične stranke spadata statut, program politične stranke, določanje pravic in obveznosti članov, način volitev in predlaganje kandidatov za državne volitve.

V statutu mora politična stranka opredeliti vsa vprašanja, ki jih zakoni določajo kot prisilne norme (organi in zastopanje).

Politična stranka ima člane, ki prostovoljno vstopijo, sprejmejo pravila politične stranke in lahko tudi prostovoljno zapustijo politično stranko, če se z določenimi odločitvami politične stranke ne strinjajo. Član politične stranke pa je lahko tudi izključen iz politične stranke.

Funkcionarji političnih strank so voljeni. Funkcionarji političnih strank imajo mandatno dobo, ki se običajno pokriva z mandatno dobo parlamenta, mandat mu je lahko tudi odvzet, če krši pravila. Člani političnih strank imajo v dogovorjenih okvirjih samostojna mnenja, kar kaže na demokratičnost. Politična stranka mora imeti tudi svojega zastopnika, ki je upravičen sklepati pravne posle v njenem imenu. Politična stranka je omejena tudi prostorsko. Politična stranka deluje sorazmerno decentralizirano in ni dovoljena koncentracija moči.

Za njene kandidate lahko na državnih volitvah glasujejo vsi in ne samo njeni člani, ki zaupajo njenimi kandidatom ali podpirajo njihov program.

Politična stranka pridobiva premoženje s članarino, dotacijami fizičnih in pravnih oseb, dodelijo pa se ji tudi proračunska sredstva. Nad porabo javnih sredstev je možen tudi nadzor Računskega sodišča RS.

Razmerje med poslancem in njegovo politično stranko in morebitne frakcije v parlamentu ustava ne rešuje podrobneje. 82. člen ustave določa, da so poslanci predstavniki vsega ljudstva ter tako niso vezani na nobena navodila. Tukaj se uveljavlja načelo neodvisnosti poslanca, katerega ne obvezujejo smernice njegove politične stranke pri glasovanju ter ga politična stranka tudi ne more odpoklicati.

Pri odnosu politične stranke do vlade pa se uporabljajo temeljna načela o demokraciji v parlamentu, kajti ustava tega podrobneje ne opredeljuje. Vladne politične stranke morajo preseči strankarske interese in morajo uveljaviti interese države. Politične stranke v vladi si morajo oblikovati večino v parlamentu. Za razmerje med političnih strankami je pomembna koalicijska pogodba, katero sprejmejo politične stranke, ki so zastopane v vladi, pogodba ne sme biti v nasprotju z ustavo. Politične stranke v opoziciji morajo spremljati delo vlade in podajati utemeljene kritike.

Za prenehanje delovanja politične stranke veljajo pravila o prenehanju združevanj. O prenehanju delovanja odloča strankin najvišji organ:

- če izgubi minimalno podporo članov,
- če se spoji z drugo stranko,
- ter zaradi protiustavnega delovanja (programa) (Šinkovec, 1997, str. 241-243).

### **3 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK**

Politične stranke so se na Slovenskem razvijale enako kot v Evropi. Konec 19. in v začetku 20. stoletja so na Slovenskem začele delovati prve prave politične stranke. Po drugi svetovni vojni so pri nas vladali komunizem in ideje komunizma, takrat je bilo delovanje političnih strank onemogočeno, ni pa bilo formalno prepovedano. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so v Vzhodni Evropi enostrankarski sistemi razpadli, so se tudi pri nas začele razvijati politične stranke.

#### **3.1 PREGLED RAZVOJA POLITIČNIH STRANK V SVETU**

O političnih strankah lahko začnemo govoriti v sredini 19. stoletja. Začele so se razvijati v Zahodni Evropi in v Severni Ameriki. Politične stranke so se začele prej razvijati v bolj razvitih družbah. Vladavina strank je povezana s tem, da posameznik ne bi prišel na oblast po dedni poti (rojstvo), ampak zaradi svojih političnih veščin. V literaturi sem zasledila, da pred letom 1850 v nobeni drugi državi kot v ZDA niso bile razvite politične stranke, v prihodnjih sto letih pa so se politične stranke razvile v skoraj vseh svetovnih državah. V 20. stoletju so v nekaterih državah omejili oziroma prepovedali politične stranke, med njimi je bila tudi Jugoslavija in tako Slovenija (Fink-Hafner, 2001, str. 32-33).

V Vzhodni in Srednji Evropi je prišlo do demokratizacije političnih sistemov v 80. letih 20. stoletja, pojavile so se prve družbene in civilno družbene organizacije. Pred prvimi demokratičnimi volitvami so nastajale gibanjske stranke, to so bile koalicijske povezave različnih organizacij, niso imele ideologije, protestirale so proti komunističnemu sistemu. Na naslednji stopnji razvoja so začele poudarjati svoja različna stališča in mnenja. Začele so se organizirati na nacionalni ravni, imele so različne programe in članstvo, dobile so organe strank, profesionalno vodstvo, statute. Šele kasneje po prvih demokratičnih volitvah so se v teh državah pojavile politične stranke v pravem pomenu. Po vstopu v parlament so začele odkrivati svoje pomanjkljivosti, lahko so sprejemale zakone, s katerimi so uredile financiranje in medijsko pozornost, ki pa je temeljni pogoj za nadaljnjo delovanje. Dejanski začetek njihovega razvoja je omogočila parlamentarizacija (Kraševac, 2000, str. 20-23).

Ugotovila sem, da so se politične stranke v drugi polovici 20. stoletja v Vzhodni Evropi začele razvijati in ustanavljati po propadu totalitarnih političnih sistemov, med njimi je tudi Slovenija.

#### **3.2 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK NA SLOVENSLEM DO DRUGE SVETOVNE VOJNE**

Do druge svetovne vojne so pri nas delovale številne politične stranke. Začetek delovanja sega v konec 19. stoletja. Prvi politični program se je pojavil v letu 1848 z marčno revolucijo, to je bil program Zedinjena Slovenija. Program je nastal iz dveh

programov, iz programa slovenskih izobražencev na Dunaju in programa stolnega kaplana v Celovcu. V obeh programih so bile zahteve enake. Slovenci so zahtevali, da namesto razdrobljenih pokrajin dobimo skupno državo Slovenijo v okviru Avstro-Ogrske monarhije, enakopravnost slovenskega jezika in nasprotovali so priključitvi takratne habsburške monarhije v združeno Nemčijo. V letu 1848 Slovenci niso imeli instrumentov, da bi lahko uresničili ta program, in tako se je Slovincem priznala samo etnična individualnost, ime in celovitost iz programa Zedinjena Slovenija.

Leta 1851 je Bachov absolutizem zatrl politične želje Slovencev, v tem času brez ustavne podpore niso mogli politično delovati. Po uvedbi ustave so Slovenci zopet začeli politično delovati. V tistem času so bili glavni predstavniki konservativci, njihov vodilni politik je bil Bleiweis, upirali so se na kmečke ljudi. Bleiweis se je zavzemal za socialni, gospodarski in politični razvoj Slovencev. Glede gospodarskih in političnih nazorov je bil liberalen, vendar se je zavedal, kako pomembni so katoliški izobraženci, zato je bil naklonjen tudi katoliški cerkvi. Podpiral je njihovo geslo »Vse za vero, dom, cesarja«. Imenovali so jih tudi staroslovenci.

Nasprotni tabor staroslovincem so bili mladoslovenci, ki so prišli v spor s staroslovenci ravno zaradi njihovih zelo radikalnih pogledov. Njihova trenja so postavila zametke političnih razlik med konservativci in liberalci. (Fink-Hafner, 2001, str. 80). Mladoslovenci so bili torej liberalno usmerjeni. Po češkem vzgledu so pripravljali tabore, na katerih so zahtevali Zedinjeno Slovenijo znotraj monarhije, v šolah in javnem življenju so bili za rabo slovenskega jezika (tudi v vojski) (Prunk, 2002, str. 68-75).

V literaturi sem zasledila, da sta se na Slovenskem v 19. stoletju izoblikovala dva glavna tabora, konzervativni in liberalni, da sta pozneje nastali še dve politični orientaciji, to sta bili socialdemokratska in komunistična. Ob koncu 19. stoletja se je na Slovenskem izoblikovala tridelna politična shema: liberalci, katoliki in socialdemokrati. Leta 1920 se pojavi še ena ideja na skrajni levici, komunizem. Komunisti so predstavniki delavstva. Njihova politična stranka (komunistična) je bila kasneje z zakonom o zaščiti države prepovedana (1921) in je delovala ilegalno (Fink – Hafner, 2001, str. 82).

**Preglednica 1: Nastanek prvih političnih strank na Slovenskem** (Fink-Hafner, 2001, str. 83).

PREDMODERNI ZAMETKI POLITIČNIH STRANK	NASTANEK PRVIH MODERNIH POLITIČNIH STRANK KONEC 19. STOLETJA	NASTANEK PRVIH MODERNIH POLITIČNIH V ZAČETKU 20. STOLETJA
1848 staroslovenci in mladoslovenci		
	1892 katoliška narodna stranka (SLS od 1905)	
	1894 Narodna napredna stranka	
	1896 JSDS – socialna demokracija	
		1920 Komunistična stranka

Vir: Fink-Hafner, (2001, str. 83)

## Obdobje med obema vojnama

Takoj po prvi svetovni vojni so se Slovenci samostojno odločali o svojem političnem, gospodarskem, kulturnem, nacionalnem in državnem življenju. Slovenci so tako pokazali svojo državnostvorno sposobnost (Balkovec et al., 1995, str. 203).

Prva jugoslovanska država je za Slovence pomenila zgodovinski napredek in utrditev obstoja slovenskega naroda (Prunk, 1986, str. 47).

V obdobju med obema vojnama je politično sceno zaznamoval:

- boj med konservativno krščansko-socialno politično stranko in klerikalno Slovensko ljudsko stranko (v nadaljnjem besedilu: SLS) ter liberalno politično stranko,
- boj proti jugoslovanski narodni enotnosti ali unitarizmu ter boj za slovensko avtonomijo.

Slovenska ljudska stranka in liberalna politična stranka sta si nasprotovali v skoraj vseh vprašanjih, ki so zadevali politiko.

Liberalna politična stranka je zagovarjala jugoslovansko narodno enotnost ali unitarizem, medtem ko je SLS do konca leta 1920 zagovarjala razvoj slovenske narodne individualnosti in avtonomijo Slovenije. Zavzemala se je za zaščito kmetov, podpirala je kmečke zadruge, se zavzemala za manjše kmečke davke, za zaščito delavcev in žensko volilno pravico. Liberalna stranka je temu vsemu nasprotovala, podpirali so svobodo podjetništva in rast finančnega kapitala. SLS je podpirala prisotnost cerkve na vseh področjih, na kulturnem, posvetnem in političnem življenju, medtem ko jo je liberalna stranka skušala čim bolj omejiti.

Zaradi koroškega plebiscita so imele večjo podporo stranke, ki so podpirale unitarizem. Za unitarizem se ni zavzemala samo SLS, zagovornica skupne jugoslovanske države je bila tudi JDS – Slovenska liberalna stranka. 1919 je bila ustanovljena tudi Samostojna kmetijska stranka. Podpirali so jo bogataši na podeželju, tisti, ki se niso popolnoma strinjali z liberalno stranko. Zavzemala se je za reševanje kmečkih vprašanj in za ustanavljanje šol, boljše ceste, skrajšanja vojaškega roka ter za revne kmečke ljudi. Stranka je bila tudi jugoslovansko usmerjena.

Proti koncu leta 1919 je bila ustanovljena še manj pomembna Narodno socialistična stranka. Podpirali so jugoslovansko idejo, njeni člani so bili iz delavskih in uslužbenskih krogov. Zavzemali so se za slovensko individualnost. Leta 1919 je prišlo do cepitve v Slovenski socialnodemokratski stranki. Levica stranke je ustanovila Delavsko socialistično stranko Slovenije, katera je kasneje stopila v KP Jugoslavije. Desno krilo Slovenske socialnodemokratske stranke je še naprej zagovarjalo avtonomijo, češ da je v Sloveniji največ kvalificiranih delavcev, ki plačujejo sindikalne in strankarske prispevke. Leta 1921 so vstopili v Socialistično stranko Jugoslavije. Leta 1929 je bila uvedena diktatura, razpustil se je parlament in prepovedalo se je delovanje političnih strank (Prunk, 2002, str. 99-114).

Podrobneje bom še predstavila komunistično stranko, ki je zaznamovala politično življenje v Sloveniji od leta 1940 do 1991. Komunistična stranka na Slovenskem je nastala 11. aprila 1920 v Ljubljani, imenovala se je Delavska socialistična stranka za Slovenijo (DSSS). Ustanovni zbor je takoj zahteval, da se združijo s Socialistično delavsko stranko Jugoslavije (SDSJ). Na kongresu stranke so se preimenovali v Komunistično stranko Jugoslavije. V svojem programu so se zavzemali za Jugoslavijo in za en jugoslovanski narod. V programu so imeli jasno naveden cilj, prevzeti politično oblast. Oblast naj bi imel delavski razred (diktatura proletariata).

V svojem programu so zahtevali ločitev cerkve in države, odpravo smrtne kazni, svobodo tiska, združevanja, zborovanja, pravno in politično enakost vseh državljanov, ne glede na spol, volilno pravico za oba spola, zahtevali so uvedbo delavske varstvene zakonodaje, odpravo vseh ostankov fevdalne družbe.

Leta 1921 je bilo prepovedano delovanje stranke in tako je bila izločena iz javnega političnega življenja. Stranka je delovala ilegalno. Kasneje je stranka glede nacionalnega programa sprejela spremembe, ugotovila je namreč, da je Jugoslavija mnogonacionalna država in da unitarizem ni primeren zanjo, zato se je začela zavzemati za federativni nacionalni program. Poudarili so, da so slovanski narodi samostojni narodi in ne plemena skupnega južnoslovanskega naroda (Balkovec et al., 1995, str. 240 - 288).

### **3.3 RAZVOJ POLITIČNIH STRANK NA SLOVENSLEM OD 1940 DO 1991**

Po drugi svetovni vojni moramo govoriti o dveh poglavjih na področju političnega življenja na slovenskih tleh, in sicer o času v SFRJ in o času po letu 1991.

#### **3.3.1 Politične stranke v Jugoslaviji in demokratičen prehod v Slovenijo**

Razvoj političnih strank je pri nas potekal enako kot v državah Vzhodne Evrope s Sovjetsko zvezo na čelu. V bivši državi so bile vse od leta 1966 prepovedane politične stranke. Formalno je delovala samo Komunistična partija. Vse do izteka 80. let 20. stoletja v Sloveniji ne moremo govoriti o večstrankarstvu in tudi ni bilo demokratičnega boja za oblast.

V prvih letih vojne, to je bilo od leta 1941 do leta 1943, so bile značilne cepitve in radikalizacija desnih strank ter strankarsko koaliranje levo usmerjenih strank, pod vodstvom komunistične partije. Oblikovali so se zametki enopartijskega sistema.

Proti koncu druge svetovne, od 1944 do leta 1949, je bilo obdobje prevladujoče stranke. Že med drugo svetovno vojno se je vzporedno oblikovala enostrankarska oblast. O večstrankarstvu ne moremo govoriti zaradi treh vzrokov:

- zaradi vojne v tem času,
- zaradi razmerij znotraj osvobodilne organizacije, zaredi Dolomitske izjave<sup>3</sup>, po kateri opozicija ni bila mogoča,

---

<sup>3</sup> Dolomitsko izjavo so leta 1943 podpisali Komunistična partija Slovenije, Sokoli in krščansko-socialistična skupina. Dolomitska pogodba je priznavala vodilno vlogo KP. Sokoli in krščansko-socialistična skupina so se odrekli ustanavljanju političnih strank (Janez Marolt et al., 1999, str. 377).

- zaradi tega, ker je novonastajajoča oblast izločila meščanske stranke (Fink-Hafner, 2001, str. 119).

Po drugi svetovni vojni je bil obnovljen večstrankarski sistem v takratni Jugoslaviji (Zakon o društvih iz leta 1945), formalnopravno je veljal vse do spremembe zakonodaje v letu 1965. Pravico do združevanja v politične stranke je jamčila tudi ustava. Pluralizem je bil v tem obdobju le navidezen, saj so delovanje političnih strank ovirali, tako da te celo niso hotele sodelovati na volitvah v letu 1946. Leta 1946 so spremembe zakona o društvih, zborovanjih in drugih javnih shodih prinesle dodatne omejitve pravice združevanja. Ta zakon je prepovedal ustanovitve in delovanja tistih političnih strank in društev, katerih namen je bil spremeniti ali porušiti ustavno ureditev, ter političnih strank in društev, ki so se zavzemala za »protidemokratske cilje«. Leta 1947 so ta isti zakon vnovič spremenili. Spremembe so še stopnjevale restriktivnost na tem področju. Zakon je prepovedoval delovanje političnih strank, ki se zavzemajo za spremembo ali rušenje ustavne ureditve. Leta 1947 je Komunistična partija začela javno opuščati zamisel o večstrankarstvu. Vendar sta kljub vsemu na podlagi spremenjene zakonodaje iz leta 1946 obnovili delovanje dve predvojni stranki, Ljudska kmečka stranka in Samostojna demokratska stranka. Delovale so še druge politične stranke, ki se po drugi svetovni vojni, niso uradno registrirale, tudi komunistična partija se ni nikoli registrirala po drugi svetovni vojni, vendar si je ustvarila privilegiran položaj (Fink-Hafner, 2001, str. 230).

Ustava iz leta 1963 je po enako vsebinsko opredeljeni svobodi izražanja kot ustava iz leta 1946 obsegala še temeljna ideološka načela, ki so izrecno omejevala svobodo združevanja.

Ustava iz leta 1963 je imela posebej definiran položaj Zveze komunistov Jugoslavije, SZDL, sindikatov in drugih družbenopolitičnih organizacij. Vodilno vlogo je imela Zveza komunistov Jugoslavije, ustava ji je priznavala poseben položaj glede na druge družbenopolitične organizacije.

1963 je bil sprejet temeljni zakon o društvih na podlagi ustave iz leta 1963, ki pa ni več govoril o političnih strankah, temveč le o društvih. »Pravno kljub temu ni sporno, da je bilo delovanje strank po ustavi iz leta 1963 še vedno legalno, saj je tudi po letu 1963 še delovala ena stranka in ni bila izrecno prepovedana« (Zupančič v: Fink-Hafner, 2001, str. 230) Formalno po letu 1965 ni delovala nobena stranka razen Zveza komunistov Jugoslavije. Ustava iz leta 1974 pa ji je formalnopravno potrdila monopol nad političnim odločanjem in nad odločanjem, ki ni bilo izrazito politično (Fink-Hafner, 2001, str. 230).

### **3.3.2 Razvoj političnih strank v Sloveniji**

Razvoj demokratične družbe v Sloveniji se je povezoval z dvema procesoma, s katerima se je politična družba modernizirala konec 80. let in v začetku 90. let prejšnjega stoletja. Najprej je potekal proces liberalizacije in nato demokratizacije, kar pa je bila posledica boja med staro politiko in ostalo družbo, iz katere so nastale prve opozicijske stranke. (po Fink – Hafner v Kraševac, 2000, str. 23).



Ko je stara oblast KP konec 80. let dovolila prekinitvev političnega monopola prvič po drugi svetovni vojni, je Slovenija doživela vrhunec demokratizacije (Kraševac, 2000, str. 23-25).

Nastajale so prve politične stranke, le-te so bile dovoljene že leta 1989, takrat so bili sprejeti amandmaji k ustavi, čeprav zametki teh političnih strank segajo nazaj v osemdeseta leta (Kraševac, 2000, str. 23-25).

Prve politične stranke so bile na začetku predvsem oblike množičnega protesta proti takratnemu režimu in so se zavzemale za suverenost in samostojnost Slovenije ter niso imele izoblikovanih političnih programov za vsa področja življenja. Prve politične stranke so torej tipične gibanjske stranke, ki so bile značilne za to obdobje v Vzhodni Evropi (Brezovšek M., Haček M., Zver M., 2008 , str. 176-180).

Omenjene politične organizacije (prve politične stranke) so bile slabo razvite, njihovi programi so poudarjali suverenost slovenskega naroda, demokracijo in človekove pravice in svoboščine ter državno ureditev, ki bo zagotavljala blaginjo naših državljanov. Naslanjali so se na Majniško deklaracijo 89<sup>4</sup>. Novoustanovljene politične stranke v Sloveniji so se ideološko razlikovale, čeprav so se na začetku vse zavzemale za en cilj, slovensko državo.

Večina naših političnih strank je internega izvora, kar pomeni, da so uspele v parlamentu, ker so se izoblikovale okrog kandidatov, ki so prišli v parlament na prvih volitvah 1990. So pa tudi izjeme, kot je Slovenska nacionalna stranka, ta se je uspešno razvila na lokalni, regionalni in državni ravni (Panebiancov model – teritorialna penetracija), tukaj so še politične stranke, ki so se preoblikovale iz že obstoječih političnih združb (Kraševac, 2000, str. 23-25).

Konec osemdesetih so se opozicijske stranke, Slovenska demokratična zveza, Socialdemokratska stranka Slovenije, Slovenski krščanski demokrati, Liberalna stranka, Zeleni Slovenije in Slovenska kmečka zveza stranke Slovenije združile v Demokratično opozicijo Slovenije DEMOS. Cilj, ki so ga želeli doseči, je zmaga na prvih demokratičnih volitvah proti obstoječim družbenopolitičnim organizacijam (Prunk, 2002, str. 186).

DEMOS je na volitvah 08.04.1990 zmagal, postali so prva koalicija strank, ki so bile demokratično izvoljene na prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji po drugi svetovni vojni. Poražene so bile politične stranke, ki so se preoblikovale, to so Liberalna demokracija Slovenije, Stranka demokratične preнове, Socialistična stranka Slovenije in Združena lista Socialnih demokratov. Te politične stranke so se razvile iz starih družbenopolitičnih organizacij.

V tem poglavju sem ugotovila, da je bilo delovanje političnih strank pred drugo svetovno vojno zelo razgibano ter da smo imeli na Slovenskem številne politične

---

<sup>4</sup> 8. maja 1989 so predstavniki slovenskih opozicijskih gibanj podpisali Majniško deklaracijo, ki predstavlja temelj za Demosov politični program. S podpisom na Kongresnem trgu so zahtevali suvereno slovensko državo (Večer, 05.09.2010).

stranke. Vse te politične stranke so imele enako željo, da bi se slovenske meje zarisale po etničnih mejah, ne glede na to, ali so bile za združenje v državi z ostalimi južnoslovanskimi narodi ali za individualno državo. Vse so se tako pred in po drugi svetovni vojni upirale na prvi politični program Slovencev iz leta 1848, Zedinjena Slovenija. Ta program je bil aktualen tudi takoj po drugi svetovni vojni zaradi določanja meja na pariški mirovni konferenci, vendar je Slovenija takrat za vedno izgubila možnost, da se državne meje zarišejo po etnični meji.

## **4 USTAVNA PODLAGA ZA USTANOVITEV POLITIČNIH STRANK V REPUBLIKI SLOVENIJI**

Ustava Republike Slovenije je bila sprejeta 23.12.1991, v njej je v 42. členu jasno opredeljena pravica do zbiranja in združevanja. »Ustava nima posrednih določb o političnih strankah, za njih veljajo splošna pravila o združevanju. Ustava omejuje pravico članstva v političnih strankah poklicnim pripadnikom obrambnih sil in policije« (Šinkovec, 1997, str. 239).

### **4.1 POLITIČNE PRAVICE V USTAVI**

Najstarejše politične pravice in svoboščine so razglasile že najstarejše prve ustave. Politične pravice pripadajo državljanom in jim zagotavljajo sodelovanje in uveljavljanje v javnem političnem življenju. Politične pravice so pravice aktivnega statusa (Kocjančič et al., 2006, str. 112).

V naši ustavi so določene naslednje politične pravice:

- svoboda izražanja,
- pravica do zbiranja in združevanja,
- volilna pravica,
- sodelovanje pri upravljanju javnih zadev,
- pravica do peticije,
- pravica do ugovora vesti,
- pravica do pribežališča,
- izražanja narodne pripadnosti,
- pravica do uporabe svojega jezika (Kocjančič et al., 2006, str. 118).

### **4.2 PRAVICA DO ZBIRANJA IN ZDRUŽEVANJA PO USTAVI**

»Zagotovljena je pravica do mirnega zbiranja in do javnih zborovanj. Vsakdo ima pravico, da se svobodno združuje z drugimi. Zakonske omejitve teh pravic so dopustne, če to zahteva varnost države ali javna varnost ter varstvo pred širjenjem nalezljivih bolezni. Poklicni pripadniki obrambnih sil in policije ne morejo biti člani političnih strank« (Ustava RS, 42. člen).

Pravica do zbiranja in združevanja je klasična politična pravica. Vsakdo ima po tej ustavni določbi pravico do mirnega javnega zbiranja in zborovanja ter se ima na njeni podlagi pravico združevati z drugimi. Pravica do združevanja pa je ena najstarejših političnih pravic. Pravica do združevanja je bila v Sloveniji prvič priznana z ustavo 1974 z amandmaji, ki so jih sprejeli k republiški ustavi (Kocjančič et al., 2006, str. 119).

Pravica do zbiranja in združevanja je pravica človeka, ki omogoča, da svobodno izraža svoja mnenja, voljo in samoorganiziranost in tako zagotavlja svoboden in

demokratičen komunikacijski proces. Z 42. členom ustave je mogoče oblikovati številna interesna združenja. Takšna združenja imajo različne vsebine, kot so gospodarska, socialna, kulturna, za mojo diplomsko nalogo pa so najbolj zanimiva politična (Šinkovec, 1997, str. 235).

## **5 ZAKON O POLITIČNIH STRANKAH**

### **5.1 RAZVOJ ZAKONA O POLITIČNIH STRANKAH**

Prve politične stranke v Sloveniji so nastale po zakonu o političnem združevanju, ki je bil sprejet 1989, kasneje ga je leta 1994 nadomestil Zakon o političnih strankah, zakon je bil sprejet po sprejemu ustave (Kocjančič et al., 2006, str. 118-119).

Strankarska zakonodaja se navadno sprejme kasneje, kot se ustanovijo politične stranke, in sicer šele takrat, ko imajo politične stranke zato kašen materialni ali drugi vitalni interes. Ko je Slovenija leta 1992 oblikovala strankarsko zakonodajo, še ni imela izkušenj na področju strankarske prakse. Leta 1992 je bil pripravljen osnutek zakona, vendar kljub številnim spremembam in popravkom ni dobil zadostne podpore v parlamentu (Fink – Hafner, 2001, str. 251-261).

### **5.2 ZAKON O POLITIČNIH STRANKAH**

Zakon o političnih strankah je bil sprejet v Državnem zboru 28. septembra 1994. Sestavljen je iz sedmih poglavji in 37. členov. Na podlagi tega zakona se lahko ustanavljajo politične stranke v Republiki Sloveniji.

V prvem poglavju Zakona o političnih strankah so opredeljene splošne določbe. V prvem členu je opredeljena definicija politične stranke, drugi člen določa, da so politične stranke javne, in v tretjem členu je poudarjeno, katere stranke v Sloveniji ne smejo delovati, to so:

- stranke, ki niso registrirane,
- stranke z sedežem v tujini.

Drugo poglavje opredeljuje ustanovitev in registracijo politične stranke in zajema člene od 4 do 18. Stranko lahko ustanovi 200 državljanov in državljanek. Člani so lahko polnoletni državljanji in državljanke, medtem ko lahko mladoletna oseba postane član strank s privolitvijo staršev. Člani so lahko tudi državljanji EU, če imajo volilno pravico v Republiki Sloveniji. V nadaljevanju zakon opredeljuje, kakšno je lahko ime politične stranke, napisano mora biti v slovenskem jeziku.

Politična stranka mora biti vpisana v register političnih strank, zato potrebuje:

- izjave podpisnikov,
- statut in program stranke,
- zapisnik ustanovnega zbora,
- grafično upodobitev znaka stranke.

Z vpisom v register postane stranka pravna oseba. Stranka se lahko spoji z drugimi strankami v novo stranko, pripoji drugi stranki ali se razdruži.

Stanko je možno na podlagi 17. člena tudi izbrisati iz registra političnih strank:

- če tako s svojo odločbo odloči ustavno sodišče,
- če sodišče v celoti odpravi odločbo o vpisu stranke v register.

Tretje poglavje zakona podrobneje določa akte in notranjo ureditev politične stranke. Politična stranka mora imeti statut in organ predstavnikov vseh svojih članov.

Četrto poglavje opredeljuje financiranje politične stranke. Stranka pridobiva sredstva s pobiranjem članarine, prispevkov, zasebnikov, pravnih in fizičnih oseb, prihodkov od premoženj, daril, volil, proračuna, dobička iz dohodka podjetja, katerega lastnik je stranka.

V petem poglavju je določeno, kdo ima nadzor nad delovanjem politične stranke. Šesto poglavje opredeljuje kazenske določbe. V zadnjem, sedmem poglavju so opredeljene splošne in končne določbe (ZPoIS).

## 6 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR

### 6.1 DRŽAVNI ZBOR

Državni zbor je zakonodajno telo in je predstavnik ljudstva. Državni zbor ima poleg zakonodajne funkcije še nadzorno in volilno funkcijo. Poslanci v državni zbor se volijo neposredno, tajno na podlagi splošne volilne pravice. Volilno pravico ima vsak državljan Republike Slovenije, ki je dopolnil 18 let. Po ustavi sta aktivna in pasivna volilna pravica izenačeni - pravico voliti in biti izvoljen.

V Sloveniji imamo 90 poslancev. V DZ imamo dva predstavnika manjšinske skupnosti. Vsaka narodna skupnost ima zagotovljeno eno poslansko mesto. Mandatna doba poslanca traja štiri leta, če pride do razpusta državnega zbora, je lahko krajša. Mandatna doba je lahko tudi daljša, če pride do izrednega stanja ali vojne. Posameznemu poslancu se lahko tudi prekine mandat, in sicer:

- če izgubi volilno pravico,
- če postane trajno nezmožen za opravljanje poslanske funkcije,
- če je obsojen na zaporno kazen,
- če ne preneha po treh mesecih delovati v dejavnosti, ki ni združljiva s poslansko funkcijo,
- če začne delovati v dejavnosti, ki ni združljiva s poslansko funkcijo,
- če odstopi.

V 80. členu ustave je določeno, da volilni sistem ureja zakon, ki ga sprejmejo poslanci z dvotretjinsko večino. Podzakonske akte, ki urejajo volitve, sprejema Državna volilna komisija, ki je zadolžena, da skrbi za enotno rabo volilne zakonodaje in za zakonitost volitev. Za pravno ureditev volitev so pomembne tudi odločbe ustavnega sodišča in odločbe vrhovnega sodišča.

Podrobneje volitve v državni zbor ureja Zakon o volitvah v državni zbor, ki je bil sprejet leta 1992. Po Zakonu o volitvah imamo proporcionalno delitev poslanskih mandatov, povezanost med volivci in izvoljenimi poslanci ter stabilnost zakonodajne in izvršilne oblasti.

K zakonu so sprejeli že nekaj novel, največja sprememba je bila dopolnitev 80. člena v ustavi, ki je določila proporcionalni volilni sistem. Možnih je več različic proporcionalnega volilnega sistema, pri nas je določen z ustavo tisti, ki omogoča, da volivci dodelijo preferenčni glas tudi posameznemu kandidatu na listi in ne volijo samo liste. S tem lahko vplivajo na razdelitev poslanskih sedežev. Med spremembe ustave sodita tudi zvišanje volilnega praga in da izključuje nacionalne liste.

Volitve v državni zbor so lahko splošne, nadomestne, ponovne ter naknadne. Na splošnih se volijo vsi poslanci v državnem zboru. Splošne so lahko redne ali

predčasne. Nadomestne so tiste, na katerih je treba izvoliti več poslancev, ker so ostali poslanski sedeži nezasedeni, ali če poslancu predčasno preneha mandat, vendar se po uporabi proporcionalnega volilnega sistema te volitve ne izvajajo, ker postane poslanec tisti kandidat na listi, ki bi bil izvoljen, če ne bi bil izvoljen poslanec, ki mu je mandat prenehal. Naknadne volitve se izvedejo, če volitve v volilni enoti niso bile izvedene na tisti dan, ki je bil določen za glasovanje. Ponovne volitve se izvedejo, kadar so bile ugotovljene nepravilnosti (Grad et al., 2008, str. 11-17).

## **6.2 POLITIČNE STRANKE V DRŽAVNEM ZBORU PO DRŽAVNOZBORSKIH VOLITVAH 2008**

Namen diplomske naloge je analizirati, proučiti in pregledati politične programe strank, ki so na volitvah 2008 prišle v Slovenski parlament, prav ti programi so vplivali na odločitve volivcev, komu podeliti glas. Poglejmo si rezultate državnozbornih volitev iz leta 2008 in katere stranke so dobile poslanske sedeže v DZ. Zanimajo me politični programi teh političnih strank.

### **Preglednica 2: Volitve poslancev v Državni zbor 21. september 2008**

STRANKE	ŠTEVILO MANDATOV	ODSTODEK GLASOV
SOCIALNI DEMOKRATI (SD)	29	30,45%
SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA (SDS)	28	29,26%
ZARES – NOVA POLITIKA	9	9,37%
DeSUS – DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV	7	7,45%
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA (SNS)	5	5,40%
SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA (SLS)	5	5,21%
LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE (LDS)	5	5,21%
NARODNE SKUPNOSTI	2	

Vir. Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor (Ur.l. RS, št. 95/2008).

Kot je razvidno iz preglednice dve, so več kot za odstotek zmagali socialni demokrati (30,45% glasov) pred SDS (29,26% glasov). Če si pogledamo še preglednico iz volitev 2004, ugotovimo, da je prišlo do spremembe oblasti, na oblast je prišla levica<sup>5</sup>, Socialni demokrati. Socialni demokrati so tako izoblikovali z ostalimi parlamentarnimi strankami levosredinsko koalicijo, v kateri so ZARES (9,37% glasov), DeSUS (7,45% glasov) in LDS (5,21% glasov). Socialni demokrati so v primerjavi z

<sup>5</sup> levica - politične stranke, ki imajo sedeže levo od predsednika - sinonim za stranke z naprednejšo vsebino (socialisti, socialni demokrati) (Jerman, 1979, str. 158).

volitvami 2004 pridobili kar 19 poslanskih mest medtem ko je največ glasov dobila na volitvah 2004 desnica<sup>6</sup> SDS.

### **Preglednica 3: Volitve poslancev v Državni zbor 03. oktober 2004**

STRANKE	ŠTEVILO MANDATOV	ODSTODEK GLASOV
SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA (SDS)	29	29,08%
LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE (LDS)	23	22,80%
ZDRUŽENA LISTA SOCIALNIH DEMOKRAOV (ZDLS)	10	10,17%
NOVA SLOVENIJA - KRŠČANSKA LJUDSKA STRANKA (NSi)	9	9,09%
SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA (SLS)	7	6,82%
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA (SNS)	6	6,27%
DeSUS – DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV NARODNE SKUPNOSTI	4	4,04%
	2	

Vir: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor (Ur.l. RS, št. 112/2004)

Po pregledu preglednice tri lahko vidimo, da je v primerjavi z letom 2008 velika poraženka LDS, ki je izgubila kar 18 mandatov v parlamentu. Med poraženkami je tudi NSi, ki ni dobila mandata v DZ in tudi SDS je imela slabši rezultat, kot pred štirimi leti, ko je bila zmagovalka. Mesto zmagovalke je tako prepustila levici SD, ki se je leta 2005 preimenovala iz ZDLS v SD.

Na volitvah 2004 in 2008 je bila tudi znatno manjša volilna udeležba. V primerjavi z letom 1996 in letom 2000 je leta 2004 in 2008 padla za približno 10 odstotkov.

### **Preglednica 4: Udeležba na volitvah 1996, 2000, 2004 in 2008**

Volitve v državni zbor RS	Volitve 2008	Volitve 2004	Volitve 2000	Volitve 1996
Glasovalo skupaj	1.070.523	991.263	1.116.423	1.136.697
Volilna udeležba	63,10 %	60,65 %	70,37 %	73,70 %

Vir: Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor (Ur. list RS, št. 65/1996 z dne 19. 11. 1996, Ur. list RS, št. 98/2000 z dne 24. 10. 2000, Ur. list RS, št. 112/2004, Ur. list RS, št. 95/2008)

<sup>6</sup> desnica – to so stranke, ki zagovarjajo stare konzervativne poglede (Jerman, 1979, str. 56).



## **7 PROGRAMI POLITIČNIH STRANK NA VOLITVAH 2008**

### **7.1 OPREDELITEV POJMA »POLITIČNI PROGRAM«**

V leksikonu družboslovja je pojasnjeno, da je politični program » napisan ali nenapisan skupek idej, stališč in ciljev, ki jih ima neka politična skupina, organizacija ali stranka in za katere se v svoji dejavnosti zavzema. Politični programi so lahko kratkoročni (taktični) in dolgoročni (strateški)« (Jerman, 1979, str. 218).

Ogris v knjigi *Politične stranke* iz leta 1926 pravi takole: »Kot skupno ideologijo politične stranke sistematično formulirana kot organizirana celota načel, postulatov in uradno proglašena kot taka, katera ja obvezna za vse njene člane. S svojim statutom, svojo ustavo se stranka obvezuje za uresničevanje svojih metod in teženj. Pomen programa je tehničen, stranka ga potrebuje kot pripomoček za propagando in vzdrževanje idejne kontinuitete. Vseeno je, ali program zraste postopoma ali organizirano, ali ga stranka sestavi ob njeni ustanovitvi ali pozneje. Program da stranki ime, določi metode in njene socialne kontrole, uredi sestavo in funkcijo njenega organizacijskega mehanizma in začrta smernice, po katerih stranka deluje.« (Ogris, 1926, str. 108-109).

Avtor knjige *Pravice in svobosčine*, Šinkovec, meni, da je »politični program stranke vsebinska opredelitev dejavnosti stranke na političnem področju, boj za oblast in pogledi na aktualne družbene probleme, kjer nastajajo razlike zaradi svetovnonazorskih opredelitev« (Šinkovec, 1997, str. 241).

Programi strank so v zadnjih letih bolj evropsko naravnani. V programih sprejemajo splošne programske usmeritve in vrednote velikih evropskih strankarskih federacij. Pri proučevanju strank v članicah Evropske unije sta Ladrech in Binnema ugotovila, da so programi političnih strank v članicah EU postali bolj evropeizirani, predvsem pri pogostejšem omenjanju EU in njenih politik (Ladrech , Binnema v: Fink Hafner, 2004, str. 178 -179).

Pri analizi programov slovenskih strank v zadnjih 20 letih, nekje od sredine 90 let, so ugotovili, da so stranke v svojih programih »skozi čas vedno pogosteje omenjale EU, a predvsem v bolj abstraktnem smislu ali kot primerjavo oziroma cilje v delovanjih strank (npr. zavzemanje za evropske standarde in kakovost na različnih področjih, vstop v EU kot pogoj za nadaljnji razvoj na različnih področjih v Sloveniji...)« . Posvečale so se tudi večjemu številu EU tematik (Fink Hafner, 2004, str. 179).

»Politične programe strank najpogosteje opisujemo kot uradne dokumente, ki jih potencialnim volivcem v imenu svojih članov predstavijo najvišji organi strank« (Kuster-Lipicer v Gionini, 2009, str. 29). »Pri preučevanju programov je bolj kot poznavanje njihovih zunanjih lastnosti oziroma videza pomembno poznati vsebinske poudarke in stališča, ki jih politične stranke predstavljajo v njih« (Kuster-Lipicer v Gionini, 2009, str. 29).

## 7.2 PROGRAM SOCIALNIH DEMOKRATOV

Program Socialnih demokratov se imenuje Alternativni vladni program. Sestavljen je iz štirih poglavji. Ugotovila sem, da imajo podrobno razdelan program, opisane imajo postopke, kako bi določen problem rešili. Program je zelo obsežen, napisan je na 90. straneh.

Socialni demokrati poudarjajo, da so vrednote, na katerih temelji njihovo delovanje, življenje posameznika, svoboda, strpnost, solidarnost, varnost, enakost, pravičnost, partnerstvo, tekmovalnost, sožitje z naravo in mir. Socialni demokrati so povezni v mednarodni prostor.

Program se začne z govorom predsednika stranke Boruta Pahorja. V svojem govoru je predsednik poudaril, kako uspešno se je stranka iz roba propada povzpela na politični lestvi v zadnjih 11 letih. Pahor tudi pravi, da so prejšnje vlade sicer pustile zadovoljivo dediščino, ampak se je pojavilo par temeljnih problemov, ki naj bi bili ovira na naši nadaljnji poti. Prvi problem, ki ga Pahor poudarja, naj bi bila vloga politike v slovenski družbi. Politika naj bi imela preveč moči in premalo kreativnosti. Tako se po Pahorjevem mnenju drugi problem navezuje na prvega, saj pravi, da si oblast prisvaja preveliko moč, ki jo omejuje. Kot rešitev Pahor poudarja, da bodo vpeljali politično reformo, kar pa ne bo lahko, kajti morali si bodo prislužiti zaupanje ljudi, katerim naj bi spremembe v preteklosti dostikrat prinesle slabše razmere. Pahor je poudaril, da si mora Slovenija sedaj, ko je vstopila v NATO in EU, zadati nove cilje. V zaključku svojega govora je poudaril, kaj bodo storili na posameznem področju in za katere ključne probleme se bodo zavzemali in jih reševali.

Vsebina programa se nadaljuje z uvodom, v katerem socialni demokrati izpostavljajo problem globalizacije gospodarstva. Globalizacija je po njihovem mnenju pripeljala do razslojevanja družbe, ki je na eni strani izoblikovala bogato elito, na drugi strani pa je ljudstvo pahnila na rob preživetja, kar je tudi problem slovenske družbe. Socialni demokrati bi poiskali rešitve na vprašanja, ki zadevajo globalizacijo. Socialni demokrati verjamejo, da lahko Slovenija hitreje pride med razvite države, vendar poudarjajo, da morajo vsi imeti korist od tega. Slovenija bo pod njihovim vodstvom postala ena najrazvitejših družb. V nadaljevanju uvoda govorijo, da bi se zavzemali za socialno državo, pospešili bi rast gospodarstva, ustanavljala bi se nova podjetja in tako nova delovna mesta, poskrbeli bi za bolj prijazno zdravstvo za bolnike, moderne javne storitve, zagotavljali bi bolj kakovostno šolstvo, poudarjajo tudi skrb za okolje. Socialni demokrati bi se zavzemali za človeka kot posameznika, mu zagotavljali ustavno in pravno varnost ter človekove pravice in svoboščine. Zavzemali bi se za versko svobodo in ločenost cerkve in države. V uvodu še poudarjajo, da bi se zavzemali za bolj uspešno in socialno EU.

Prvo poglavje Razvoj in modernizacija Slovenije je sestavljeno iz štirih podpoglavij.

V prvem podpoglavju se osredotočijo na ekonomski razvoj, ki bi vplival na boljše življenje. Najprej govorijo o pomanjkljivosti ekonomskih usmeritev iz prejšnjega obdobja.

V nadaljevanju govorijo o konkurenčnem gospodarstvu, ki zahteva manj vmešavanja države in bolj neodvisno delovanje nadzornih institucij, da gospodarska rast ni

ključen cilj gospodarske politike, ampak je pomembno, da se razvija gospodarstvo in družba, tako da omogoča boljše življenje za vse. Socialni demokrati menijo, da mora gospodarska rast izvirati iz višje produktivnosti in učinkovitosti. Poudarjajo, da mora biti naše gospodarstvo konkurenčno. Poudarjajo da se mora država postopoma in transparentno umakniti iz vseh podjetij. Lastništvo države in paradržavnih skladov v privatnih podjetjih bi poskušali preoblikovati iz upravljavskih deležev v preferenčne. Preoblikovali bi KAD. Okrepili bi moč in položaj neodvisnih institucij. Prenesli bi nekatere nadzorne funkcije države na neodvisne nadzorne institucije (nadzor finančnega sistema, varstvo konkurence in potrošnikov). Okrepili bi neodvisen organ za boj proti korupciji, le-ta mora biti samostojen.

Program se nadaljuje z javnimi financami. Kot temeljno ekonomsko politično sporočilo socialnih demokratov navaja, »da nizka rast javnofinančnih odhodkov zahteva racionalno trošenje države ter omogoča stabilno nizko davčno obremenitev gospodarstva« (Program Socialnih Demokratov, 02.11.2009).

Ustanovili bi neodvisni fiskalni svet, ki bi pripravljaj letne in srednjeročne makroekonomske napovedi. Uvedli bi košarico prilagodljivih programskih odhodkov. Uvedli bi upravljanje javnih odhodkov in oblikovanje proračunov, ki bi bili skladni z načeli k ciljem usmerjenega proračuna. V proračunu bi bil jasno zapisan namen in cilj posameznih programov in indikatorji za uresničevanje teh ciljev (pet glavnih programov na resor). Izboljšati nameravajo postopke in organizacijo javnih naročil ter okrepiti njihovo pravno zaščito, povečati želijo konkurenco med ponudniki. Vodilo bo pravočasna dobava, skrb za okolje, kakovost, zmanjšanje presega stroškov. Pri proračunu bi se posvetili njegovi preglednosti, ki je potrebna za izvajanje proračuna. Poskušali bi skladno z reformo javnega sektorja in javnih zavodov zmanjšati število porabnikov proračuna. Zavzemali bi se za večjo dostopnost in učinkovitost mreže javnih storitev. Pri lokalnih skupnostih bi uvedli popravke za financiranje občin skladno z ustavno odločbo. Spodbujali bi tudi črpanje sredstev iz EU na regionalni ravni. Posvetili bi se manj razvitim lokalnim skupnostim.

V nadaljevanju opredeljujejo konkurenčno davčno okolje za razvoj in pravično delitev. Posvetili bi se popravljanju dohodninskega zakona, s katerim bi izboljšali položaje najrevnejših slojev prebivalstva in za bolj optimalno razvrščanje zavezancev po dohodninskih lestvicah. Za izboljšanje položaja najrevnejših slojev bi ponovno proučili možnost za popravek splošne davčne olajšave. Z dodatnimi stimulativnimi davčnimi ukrepi bi poskusili pritegniti nov kapital in dobre obetavne programe za proizvodnjo. Preučili bi problem popisa in vrednotenja nepremičnin iz leta 2000. Uveljaviti želijo, da bi bila nosilec obdavčitve sama nepremičnina in ne lastništvo. Spopadli bi se s problemom utaje davkov. Uvedli bi večja pooblastila davčnim in carinskim inšpektorjem. Uvedli bi tako imenovano davčno sodišče, ki bi pripomoglo k hitrejšemu reševanju tožb.

Na področju zaposlovanja bi se zavzemali za nova delovna mesta. Ukinili bi pripravništvo, podprli bi podaljševanje delovne dobe, zavzemali bi se za varnost na delovnem mestu in krepitev trga dela in zagotavljanje prožne varnosti. Zavzemali bi si za vseživljenjsko učenje in tako bi imeli na trgu delovne sile konkurenčne delavce.

Mlajše delavce bi izobraževali za varno delo. Zavzeli bi se za težko zaposeljive skupine (mlade visoko izobražene ženske, starejše ženske, specifične skupine delavcev). Poostrili bi inšpekcijske kontrole. Preučili bi zakonske norme in delovanje agencij za zaposlovanje. Zaradi staranja prebivalstva se bo Slovenija po mnenju socialnih demokratov soočila s pomanjkanjem delovne sile. Zato bo prišlo po njihovem mnenju do ekonomske migracije. Na področju politike plače menijo, da je potrebno v javnem sektorju zožiti kategorijo javnih uslužbencev. Nagrajevali bi na podlagi produktivnosti posameznika. V gospodarstvu bi si prizadevali za dostojno življenje zaposlenih in za konkurenčnost gospodarstva. Spodbujali bi sodelovanje zaposlenih pri dobičku. Država bi sofinancirala v tehnološke parke in inkubatorje v znanstveno delo in izobraževanje in spodbujala gospodarsko rast. Spodbujala bo razvoj posameznih regij. S proračunskimi sredstvi bi vlagala v razvoj in visoko tehnologijo podjetij. Uvedli bi bolj učinkovito financiranje novonastajajočih in hitrorastočih tehnološko naprednih podjetij. Zavzeli bi se v skladu z Evropsko listino za podjetništvo, ustanavljanje in rast mikro, malih in srednjevelikih podjetij. Zavzeli bi se za razvoj vseh slovenskih regij in njihovo povezanost med seboj. Zavzemali bi se za decentralizacijo države po Evropski listini o lokalni samoupravi, za njen razvoj bi črpali evropska sredstva.

Za področje kmetijstva imajo v programu zapisano, da kar polovica Slovencev živi na podeželju. Kmetijstvo in živilska industrija so po mnenju socialnih demokratov manj konkurenčen del slovenskega gospodarstva. Menijo, da potrebujemo močno strategijo razvoja podeželja. Količinsko bi določili obseg določene panoge, potrebno bi se bilo organizirati, prilagajati se je treba spremembam (podnebne spremembe), spodbujali bi večjo povezanost med panogami, izboljšati bi poskusili izobrazbo zaposlenih v kmetijstvu.

V drugem podpoglavju predstavijo svoje poglede glede varovanja narave in okolja ter načrtnega razvoja prostora za učinkovito infrastrukturo. Menijo, da je treba z okoljem ravnati gospodarno. Želijo, da postanemo družba, ki reciklira, družba z nizkimi izpusti toplogrednih plinov. Poskusili bi uvesti učinkovito rabo energije, spodbujali bi investicije v alternativne vire energije. Subvencionirali bi za okolju prijazno pridobivanje energije. Podprli bi podjetnike, ki bi vlagali v okoljsko tehnologijo. Zagovarjali bi »Polluter pay principle« onesaževalec plača odškodnino. Zavzeli bi se za slovenske vode in izdelali sanacijske programe za njihovo očiščenje. Pri politiki podnebnih sprememb bi upoštevali mednarodne predpise, kot so Kjotski protokol in Konvencija o podnebnih spremembah ter pravila EU. Želijo ohraniti avtohtone vrste v naravi, ki so prilagojene za bivanje v tem okolju in podnebjem. Zavzeli bi se za ohranitev naravnega okolja in naravnih procesov. V gospodarstvu bi spodbujali majhno uporabo surovin, energije in minimalne emisije toplogrednih plinov ter odpadkov.

Na področju prostorskega razvoja bi spodbujali prostorsko načrtovanje. Cilj, ki ga želijo doseči pri prostorskem načrtovanju, je kakovostno bivalno okolje. Prometno infrastrukturo bi razvijali tako, da bi bila podpora gospodarskemu razvoju. Poskusili bi doseči, da Slovenija ne bi bila samo tranzitna država. Želijo doseči, da bi bila Slovenija logistična platforma srednje in jugozahodne Evrope. Slovenija bi postala

preko Sueškega prekopa in Koprškega pristanišča vstopna točka za evropske trge za države, ki jim ta pristop pomeni konkurenčnost pred severnoevropskimi lukami. Menijo, da bi Slovenija za uresničitev tega potrebovala ustrezno infrastrukturo (posodobitev železnic in gradnja novih železniških povezav). Uredili bi tudi ustrezne prometne povezave na območjih, ki so odmaknjena od avtocest. Poskusili bi usmeriti državljane k rabi javnih prevoznih sredstev, ki bi bili bolj racionalni pri porabljenem času. Zavzemali bi se za varnost v prometu, ustanovil bi organ, ki bi skrbel za varnost v prometnih panogah.

Na področju energetike bi se zavzeli za posodobitev NEK in za graditev drugega bloka. V Sloveniji, po mnenju socialnih demokratov, dolgoročno gledano potrebujemo NEK za stabilno oskrbo z električno energijo. Na svetovnem energetske trgu predvidevajo velike spremembe glede porabe energije (pogon vozil na električno energijo), poraba naj bi se povečala za 100%. Proučili bi, kakšna elektroprodukcija podjetja bi bila primerna za Slovenijo. Elektrodistribucijska podjetja bi privatizirali in reorganizirali. Podjetja bi postala konkurenčna in usmerjena k porabnikom. Na področje komunale si bodo prizadevali za graditev komunalne infrastrukture, ki bo upoštevala potrebe prebivalcev, ekonomskih subjektov in okolja. S tako sodobno komunalno infrastrukturo bi razbremenili okolje.

V tretjem podpoglavju govorijo o pomembnosti znanja in tehnologije za kakovosten razvoj družbe. Slovenijo vidijo kot križišče znanja, zato bi spodbujali znanost, inovativnost in raziskovanje. S tržno usmerjeno raziskovalno politiko bi prenesli znanje iz akademskega področja v gospodarstvo. Zagotovili bi, da bi bil višješolski sistem prilagojen trendom v svetu. Spodbujali bi kakovostne programe, učitelje, fakultete in univerze. Nacionalni standardi izobraževanja in znanstveno raziskovalnega dela bi se prilagodili standardom razvitih držav.

V četrtem podpoglavju govorijo o modernizaciji javnih služb za boljše javne storitve. Zavzemali bi se za avtonomijo posameznih javnih ustanov. Menijo, da na področju javnih služb zaostajamo za evropskimi državami. Menijo, da je javne službe potrebno modernizirati. Za realizacijo modernizacije bi bilo potrebno modernizirati zakonodajo na tem področju in uvesti večjo avtonomijo ter učinkovit nadzor nad izvajanjem teh dejavnosti. Pri tem bi upoštevali, da obstajajo razlike med upravljanjem različnih gospodarskih javnih služb. Povečana avtonomija in modernizacija bi pomenile tudi večjo odgovornost vodstva za rezultate zavodov in javnih podjetij. Sedanje javne mreže bi spremenili, temeljile bi na javnih zavodih in podjetjih. Zasebna podjetja bi vključili le, če sama javna podjetja naročil ne bi zmogla opraviti. S koncesijami bi dopolnjevali javni sektor. Zahtevali bi racionalno delovanje javnih zavodov (stroškovno učinkovitost). Zavzeli bi se za dobro strokovno podkovanost vodstva javnih zavodov (visoko izobražen menedžment).

V drugem poglavju programa govorijo o blaginji človeka. V uvodu v poglavje poudarijo, da želijo, da postanemo družba, ki bi bila socialno pravična in razvita. Menijo, da je blaginja družbe možna le, če je država učinkovita na področju sociale, v kateri posameznik lahko sam skrbi za svojo socialno varnost in varnost svoje družine.

Zavzeli bi se za modernizacijo in povečanje kakovosti teh storitev. Uvajali bi načelo enakih možnosti.

Kot prvo podpoglavje predstavijo šolstvo. V uvodu poudarijo, da lahko le znanje in inovativnost privedejo Slovenijo v svetovni vrh.

Menijo, da mora biti vsak otrok vključen v izobraževalni proces že od vrtca dalje. Zavzeli bi se za večjo pravičnost šolskega sistema (štipendije, topli obroki, zniževanje potnih stroškov, omogočanje dostopa do literature, koncertov, gledališč, študentskih domov, interneta). Želijo zmanjšati nasilje v šolah, odpraviti vzroke za njegov nastanek. Okrepiti strokovne službe v šolah, ki bi se s tem spopadle. Zavzeli bi se za večjo kvaliteto znanja vseh učencev, tudi slabših, in spodbujali lasten prispevek učenca k svojemu znanju. Zavzeli bi se za otroke s posebnimi potrebami, spodbujali bi njihovo čim večjo napredovanje, kar bi dosegli s prilagojenimi programi. Želijo, da imajo vsi možnost osnovnega šolanja in šolanja na srednjih šolah. Gradili bi dijaške in študentske domove. V visokem šolstvu bi poudarjali kakovost in večjo učinkovitost. Izvedli bi bolonjski sistem. Pripravili bi resolucijo o razvoju visokega šolstva do leta 2020 in sprejeli nov zakon o visokem šolstvu, ki bo zagotovil financiranje in utrdil avtonomijo v visokem šolstvu. Ne bi podprli uvedbe šolnin za redni študij. Obnovili bi kadrovsko strukturo obeh univerz. V osnovnih in srednjih šolah bi spremenili način financiranja. Dodatna sredstva bi namenili za dvig kakovosti v srednjih šolah in za zmanjšanje prispevkov staršev v vrtcih. Spodbujali bi razvoj zasebnega šolstva, ki bi dograjeval javno šolstvo. So za večjo avtonomijo šol in stroke. V šolah bi spodbujali inovativnost in napredek v razvoju učenca ter samostojno razmišljanje učenca. Uvedli bi bolj fleksibilne predmetnike, spodbujali bi bolj poglobljeno znanje z manjšim številom predmetov in manj psihičnega napora. Zavzemali bi se za večjo odprtost šol do staršev in lokalne skupnosti.

V kulturi in umetnosti vidijo temelj ustvarjalnosti. Menijo, da je tudi v kulturi prišlo do globalizacije, ki spreminja potrebe potrošnika. Menijo, da je treba slovenski kulturni sistem institucionalno in vsebinsko posodobiti, da bo kos izzivom sodobnega časa. Cilji socialdemokratov so posodobiti in modernizirati področje kulture, omogočiti večjo dostopnost do kulturnih dobrin in storitev (finančna, prostorska in digitalna dostopnost), spodbujati razvoj kulture (kulturne industrije in kulturnega turizma) ter sodelovanje med resorji. Spodbujali bi športno aktivno Slovenijo. Zavzeli bi se za povečanje športne vzgoje v izobraževalnem sistemu, kar bi povečalo zdrav razvoj mladih. Cilj je 85% vključitev otrok in mladih v športne aktivnosti. Povečati želijo športno aktivnost vseh Slovencev. Spodbujali bi vrhunski šport z večjim številom trenerjev v projektu Športne šole nacionalnega pomena in zaposlovali bi trenerje in vrhunske športnike na ministrstvih. Cilj, ki ga želijo doseči, je 0.5 m<sup>2</sup> pokrite športne površine in 3 m<sup>2</sup> nepokrite športne površine na prebivalca v Sloveniji.

V drugem podpoglavju so izpostavili socialno varnost. Menijo, da se slovensko prebivalstvo stara in da bo potrebno sprejeti novo pokojninsko reformo. Menijo, da bi bilo treba spodbujati ljudi k čim-daljšo delovno aktivnost in modernizirati bi bilo treba dodatno pokojninsko zavarovanje. Vključenost v dodatno pokojninsko zavarovanje je

dokaj nizka, po mnenju socialnih demokratov je to komaj 54.65%. Na področju socialne varnosti želijo doseči tako družbo, v kateri bi vsak živel dostojno življenje. Prizadevali bi si za dostopnost socialno-pravnih storitev na celotnem ozemlju države. Zavzeli bi se za dostopne cene plačljivih socialnovarstvenih pravic. V mreže javnih služb bi dodatno vključili nevladne organizacije in podelil bi koncesije za izvajanje storitev s področja socialnega varstva. Center za socialno delo bi bil središčna točka na področju socialnega varstva. Zagotovili bodo minimalen dohodek na tisti točki, ki zagotavlja pokrivanje minimalnih življenjskih stroškov. Ustvarili bi preglednejši sistem socialnih transferjev. Socialno šibkim bi zagotovili dodatne pomoči.

V tretjem podpoglavju govorijo kakovostnem javnem zdravstvu, ki bi bilo vsem enako dostopno. Najprej opišejo trenutno stanje in slabosti v zdravstvenem sistemu. Menijo, da so se potrebe in pričakovanja bolnikov zvišale. Menijo, da se je zmanjšala solidarnost, medtem ko zdravstveno varstvo ni več univerzalno (kot je bilo v bivši državi) in tudi ni več vsem enako dostopno. Z obveznim zdravstvenim zavarovanjem se je po mnenju socialnih demokratov zmanjšala solidarnost. Postrežejo s podatki, da vsak Slovenec plačuje 26% stroškov za zdravstveno varstvo, medtem ko v EU, razen v Grčiji, plačujejo samo 20%. Navedejo tudi podatke, koliko Slovencev nima urejenega zdravstvenega zavarovanja (cca 40 000) in koliko jih nima obveznega zdravstvenega zavarovanja (cca 100 000) in tem ni dostopna skoraj nobena zdravstvena storitev. Poudarijo, da zdravstvene storitve postajajo tržne, da se prepleta javno in zasebno zdravstvo, da so zdravstveni domovi zaradi koncesionarjev izgubili veliko osebja, da se novi način plačevanja prepočasi razvija (ki pa je racionalen), da so čakalne dobe predolge, da je skrb za zdravje premajhna ter da upravljanje zdravstvenega sistema ni učinkovito. Menijo, da zdravstvene storitve ne morejo biti tržno blago. Socialni demokrati bi se zavzemali, da bi imeli vsi državljani enake možnosti pri zagotavljanju zdravja, da je javno zdravstvo dostopno vsem, da se sredstva za javno zdravstvo morajo zbirati solidarno. Socialni demokrati navedejo svoje cilje na tem področju:

- izvedli bi zdravstveno reformo, po kateri bi imeli vsi prebivalci enak dostop do zdravstvenih storitev,
- strmijo k temu, da bi obseg financiranja zdravstvenega varstva povečal na 9% BDP (zagotovitev boljše dostopnosti in kakovosti zdravstvenega varstva),
- želijo doseči univerzalnost zdravstvenega varstva in povečati solidarnost pri financiranju (najbolj ogroženi bi bili oproščeni plačevanja doplačil),
- izboljšali bi dostopnost do zdravstvenega varstva (krajše čakalne dobe in določili najdaljše sprejemljive čakalne dobe, zmanjšali razlike dostopnosti zaradi geografskih ovir),
- uvedli bi pravične modele plačevanja izvajalcev zdravstvenega varstva (nagrajevali bi kakovost zdravljenja),
- temeljni nosilci javnega zdravstva bi ostali zdravstveni domovi (okrepili bi delovanje zdravstvenega doma, da bi bili kos novim izzivom),
- podpirali bi kakovost in učinkovitost,
- ločili bi zasebno in javno zdravstvo,
- zavzeli bi se za boljšo regulacijo zdravstvenega sistema,
- upravljanje zdravstvenega sistema (klinični menedžment),

- delovanje zdravstvenega sistema,
- popravili in izvajali bi plan zdravstvenega varstva (poudarjal bi potrebe po večji skrbi za javno zdravje, spodbujal bi prijazno zdravstvo, spodbujal bi preventivo, spremljal zdravje državljanov).

Naslov četrtega podpoglavja je »Dinamičen družbeni model«. Socialno politiko bi gradili tako, da bi bile vse generacije med sabo povezane in prepletene. Socialni transferji bi bili univerzalni. Otroški dodatek bi se zvišal in dobili bi ga vsi otroci. Spodbujali bi hitro odzivanje države na tiste, ki bi državno pomoč potrebovali. Preučili bi posledice podaljševanja delovne dobe (vezi med generacijami v družini). Zavzemali bi se za trajnost zaposlitve med mladimi, za prilagojeno varstvo otrok zaposlenih staršev, za pravično izrabo letnega dopusta in dopusta za nego in varstvo otrok. V stanovanjski politiki bi se zavzemali za boljšo dostopnost do stanovanj, zagotovili bi raznovrstnost stanovanjske oskrbe. Menijo, da je stanovanjska politika pomembna tudi za družinsko politiko (reševanje stanovanjskega problema mladih družin). Želijo spodbuditi mlade da se osamosvojijo. Menijo, da je treba vsem omogočiti dostopnost do stanovanja ter izobraževanja. Zavzeli bi se za enakost med spoloma ki je po mnenju socialnih demokratov eden izmed temeljnih načel demokracije. Ključna ustanova za enakost med spoloma je Urad za enake možnosti, kateri bi usposabljal državne funkcionarje za enakost med spoloma. Temu bi namenili tudi več proračunskih sredstev in Urad za enake možnosti bi kadrovsko okrepili. V izobraževalnem procesu bi od vrtcev naprej poudarjali kulturo nenasilnega reševanja sporov. Okrepili bi kadre na vseh področjih, ki lahko pripomorejo k zmanjšanju nasilnega obnašanja. Zavzeli bi se za kakovostno življenje starejših državljanov. Socialni demokrati vidijo, da se prebivalstvo stara, da se spreminja struktura starejšega dela prebivalstva. Starejši so bolj zdravi in bolj izobraženi, kar pa spreminja kulturo njihovih potreb. Uvedli bi gerozologijo in uvedli prispevek za podaljšano in dolgotrajno nego. Z davčno politiko bi spodbujali starejše, da prisostvujejo s svojim znanjem in izkušnjami v družbi.

V naslednjem poglavju opredelijo demokracijo in aktivno državljanstvo. Zavzeli bi se za povezanost državljanov z vsemi področji v zvezi z državo. Zavzemali bi se za procese, ki bi spodbujali sožitje med ljudmi, svobodo in vero v prihodnost. Vzpostavili bi družbo, ki bi državljanom omogočala osebni razvoj.

Zavzeli bi se za dosledno spoštovanje človekovih pravic in svoboščin ter za sodelovanje posameznih družbenih skupin v družbi (mladi, ženske). Prav tako bi se zavzeli za medkulturno sožitje različnih narodnostnih skupin (madžarska in italijanska narodna skupnost, ter južnoslovanske narode). Spodbujali bi svobodo medijev.

Na področju državne uprave bi depolitizirali državno upravo. Na vodilna mesta v javnih zavodih in podjetjih bi postavili strokovnjake za določeno področje in ne političnih kadrov. Razdelili bi pristojnosti za politično in strokovno odločanje. Odpravili bi politično vplivanje na nižje uradnike. Okrepili bi vlogo profesionalnih uradnikov na vseh ravneh in njihovo odgovornost. Državna uprava bi postala kakovosten in učinkovit servis za državljanke. Menijo, da je v Sloveniji treba delati na kvaliteti državnih uradnikov je treba zaposlene ustrezno motivirati. Menijo, da bi z motivacijo



zaposlenih postale storitve v državni upravi kvalitetnejše. Spodbujali bi vrhunsko izobraževanje in nagrajevali kvalitetno in samostojno delo uradnika. Trudili bi se za večjo dostopnost javnih podatkov. Zavzeli bi se za čim večji dostop do javnih podatkov.

Na področju lokalne samouprave želijo doseči, da bi vse oblike lokalne samouprave k sprejemanju in izvajanju odločitev pritegnile čim širši krog prebivalcev. Zavzeli bi se za ustanovitev pokrajin in uredili njihovo zakonodajo. Izvedli bi nadzor nad zakonitostjo in ekonomičnostjo porabe sredstev. Reorganizirali bi delovanje občin, vrnili bi jim pristojnosti, ki so bile prenesene na državo. Zavzeli bi se za decentralizacijo države.

V pravosodju poudarijo slabosti, ki so bile storjene na tem področju v prejšnji vladi. Uredili bi problem sodniških plač, za katere menijo, da so prenizke in zaradi tega ta poklic ni zanimiv za pravnike. Zavzemali bi se za institucionalno močnejše sodstvo in za čim večjo samostojnost in neodvisnost služb, ki delajo za sodstvo. Za spreminjanje zakonodaje menijo, da so potrebne dolge in javne razprave. Zavzemali bi se za zagotovitev sojenja v razumnem roku, za učinkovit sistem ter za zagotavljanje človekovih pravic v procesih. Razvijali bi učinkovit sistem alternativnega sojenja. V nadaljevanju govorijo o pregonu gospodarskega kriminala in bogatenja posameznikov na podlagi le-tega. Želijo ustanoviti finančno policijo. Zavzeli bi se za razvoj pravne kulture v Sloveniji.

Glede notranjih zadev bi okrepili operativno in strokovno avtonomijo policije. V policijo bi pripeljali strokovnjake, ki bi z obstoječimi dvignili ogled policije. Uredili bi zakonodajo na področju policije v smislu ločitve organizacijske in operativne ločenosti policije. Podprli bi sodelovanje policije z državljani in tako skušali zmanjšati nastajanje problemov. Policijsko delo v družbi bi bilo kot preventivni ukrep. Na področju gospodarskega kriminala bi dvignili strokovno usposobljenost kriminalističnih kadrov. Pri spopadanju s korupcijo in gospodarskim kriminalom morajo sodelovati tako policija kot neodvisna korupcijska komisija. Zavzemali bi se za spoštovanje človekovih pravic na področju migracije.

Naslov četrtega poglavja je Slovenija kot mednarodni subjekt, v katerem je predstavljena varnostna in obrambna politika ter nazadnje še zunanja politika. Izpostavijo odnose s sosednjimi državami, predvsem z Republiko Hrvaško, zlasti glede nerešenega vprašanja meje.

Na področju obrambe najprej govorijo o vojski v Sloveniji nasploh, poudarjajo, da imamo profesionalno vojsko, da je bil leta 2003 ukinjen nabor, da je SV svoje sile razpršila na preveč kriznih območij, ter je neracionalno kupovala vojaško opremo. Menijo, da je temeljno izhodišče na področju zunanje varnosti in obrambe v uresničevanju naslednjih pravic in vrednot:

- pravica do varnosti pripada vsem prebivalcem,
- solidarnost do vseh prebivalcev v primeru naravnih nesreč in drugih nevšečnosti,

- verodostojnost in prepoznavnost Slovenije,
- profesionalnost in prostovoljnost,
- varčnost in racionalnost.

Izdelali bi novo oceno ogroženosti Slovenije, na podlagi katere bi načrtali usmeritve, ki bi jim sledile. Menijo, da smo ogroženi zaradi podnebnih sprememb, kajti v prihodnosti bodo verjetno ogrožale svetovno varnost. Uredili bi zakonodajo in podprli racionalno porabo proračunskih sredstev na področju obrambe ter uredili področje kadrovanja v SV. Spoštovali bi dogovore na področju zavezniških in evropskih obrambnih sil. Zavzeli bi se za raziskovanje in razvoj na področju obrambnih sil. Poskrbeli bi za vzpostavitev in nadgradnjo vojaškega šolanja, ki bi bilo navezano na civilni izobraževalni sistem. Spodbujali bi civilni nadzor nad vojsko in analizirali stanje nepremičnin v MORS in oblikovali načrt za njihovo preoblikovanje. Zavzeli bi se za solidarno in profesionalno ravnanje obrambnih sil pri odpravljanju posledic naravnih nesreč. Racionalizirali bi enote Civilne zaščite. (Program Socialnih Demokratov, 02.11.2009).

### **7.3 PROGRAM SLOVENSKE DEMOKRATSKE STRANKE**

Naslov programa je Slovenija na pravi poti. Vrednote, na katere se naslanjajo, so svoboda, pravičnost, poštenje in solidarnost. Program SDS je podrobno razdelan po posameznih področjih. SDS je povezana v mednarodni prostor. Glavni cilji SDS je ustvarjanje nove kakovosti življenja, več demokracije, spoštovanja človekovih pravic in medsebojnega spoštovanja, gospodarske učinkovitosti, svobode ter solidarnosti. Zavzema se za svobodno družbo s prostim trgom in socialno naravnano družbo. V uvodu programa so navedli nekaj dejstev o Sloveniji, da smo člani EU, da imamo skupno valuto, da smo dolžni sodelovati v reševanju globalnih svetovnih problemov. SDS poudarja, da moramo Slovenci ostati povezani in prebroditi stare dileme ter doseči spravo. Kot majhna država moramo po mnenju SDS graditi na človeških potencialih in na čistem okolju. SDS opredelijo tudi naš nacionalni interes. Na vprašanje, »kaj je naš nacionalni interes«, podajo naslednje odgovore: ohranitev slovenske države v EU, kapitalizem, razvoj tehnologije, naravoslovje, humanistika, družboslovje, filozofija, odprt dialog z verskimi skupnostmi, kmetstvo, nacionalizem in internacionalizem ter človekove pravice in temeljne svoboščine. Pri analizi programa SDS sem kot izhodiščne točke uporabila njihove prioritete, ki so jih navedli pred podrobno predstavitev vsakega resorja.

Kot prvo razdelajo trajnostni razvoj. Najprej predstavijo svetovne trende in svojo vizijo na tem področju. Izpostavijo globalizacijo, komunikacijsko revolucijo, menijo, da smo na pragu tretje industrijske revolucije in da vstopamo v konceptualno dobo. Poudarijo, da sta skupni imenovalec trendov večanje pomena ustvarjalnega potenciala ljudi in vpliva njihovih vrednot. Njihova vizija je, da postanemo država, kjer se dobro živi in kjer so državljani zadovoljni. Menijo, da morajo odgovornost za napredek prevzeti državljani in podjetniki in ne država. SDS kot stebre razvoja naštejejo:

- podjetnost – spodbujane podjetnikov, da razvijajo svoje podjetniške ideje,

- ustvarjalnost – podjetja iščejo ustvarjalnost pri vseh zaposlenih, kupcih in strankah,
- skrb – za ljudi in naravo,
- cilj - do konca leta 2012 doseči povprečno razvito evropsko državo.

Kako doseči te cilje, so podrobneje razdelali v ukrepih v katerih poskušajo ustvariti družbo, ki bi bila konkurenčna, okolju prijazna (zeleni davki), izobražena (prijazno šolstvo), prijazna do državljana (sociala, čisto okolje, davki, e-uprava) in napredna (dostop do interneta).

V nadaljevanju je razdelano gospodarstvo. V SDS menijo, da se je gospodarstvo po nekajletni visoki gospodarski rasti in visoki zaposlenosti znašlo na prelomnici, ki omogoča prehod v razvito gospodarstvo. Spodbujali bi rast in razvoj uveljavljenih podjetij ter rast mikro, malih in srednjih podjetij. Posledično bi nastajala dobra delovna mesta, ki bi omogočala boljši zaslužek in tako boljše plače in dobiček, ki bo omogočal nadaljnji razvoj. Po mnenju SDS mora država omogočiti dobro pravno-formalno okolje, ki bo omogočalo doseg te ciljev. V nadaljevanju so predstavili cilje in ukrepe na posameznih področjih. Na področju podjetništva bi spodbujali konkurenčnost in razvoj tehnologije, promovirali bi podjetništvo zavzeli bi se za izobraževanje, uvedli bi podporne storitve za bodoče podjetnike (baze podatkov), spodbujali bi znanje in inovativnost, skratka, povečati bi poskušali konkurenčnost našemu gospodarstvu. Vlagali bi v raziskave, razvoj in gospodarsko infrastrukturo. Finančno bi podprli mala in srednje velika podjetja.

Cilji, ki jih želijo doseči na področju energetike, so: do leta 2020 doseči 20% prihranek primarne energije, 25% prihranek obnovljivih virov v končno porabo ter 10% delež obnovljivih virov na področju prometa. Menijo, da je za doseg te ciljev potrebno uravnovesiti ponudbo in povpraševanje.

V turizmu bi dvignili pestrost in kakovost ponudbe in tako bistveno povečali dobiček na tem področju. V SDS menijo, da razvoj informacijske družbe prispeva 40% h gospodarski rasti znotraj EU. Zagotavljajo, da bi do leta 2012 imel vsak državljan dostop do povezovanja v širokopasovno omrežje. Uvedli bi spremembe na področju poštnih storitev. Menijo, da je krepitev ekonomskega sodelovanja s tujino pomembna za višjo konkurenčnost gospodarstva. Na področju notranjega trga bi poenostavili birokratske postopke. Spodbujali bi izobraževanje deficitarnih poklicev in pospeševali zaposlovanje težje zaposljivih delavcev.

V nadaljevanju opredelijo vzgojo, izobraževanje, znanost, mladino in šport. Kot prioriteto so SDS na tem področju izpostavili, da bi podprli področje raziskovanja, raziskovanje pa bi neposredno pozitivno vplivalo na razvoj našega gospodarstva. V predšolski vzgoji bi zagotovili mesto za vsakega otroka v starostnem obdobju od 3 do 6 let. Organizacija in delovanje vrtcev bi postali bolj fleksibilni. V osnovnih šolah bi podali konkretne ukrepe, na podlagi katerih bi šole postale bolj odprte in povezane z okoljem. Na področju srednjih in visokih šol bi uvedli reorganizacijo, spodbujali bi večjo raznolikost programov in modernizirali bi financiranje srednjih in višjih šol, kar bi pomenilo večjo avtonomijo šol. Na področju visokega šolstva bi nadaljevali z uresničevanjem bolonjskega procesa. Uvedli bi štipendijski sklad za deficitarne

poklice. Na področju znanosti in tehnologije bi delali na ugledu znanosti v mednarodnem merilu in na ovrednotenju znanstveno raziskovalnega dela ter na financiranju tega področja. Zavzeli bi se za slovensko mladino, sprejeli Zakon o mladini ter z njim povezan Nacionalni program za mladino. Vzpostavili bi informacijsko središče in spodbujali sodelovanje mladih pri nalogah države. SDS se zdi zelo pomembno področje pri mladih preživljanje prostega časa. V ta namen bi vzpostavili mrežo mladinskih centrov po vsej državi in tudi drugih institucij. Želijo uvesti šport v vsakdanje življenje državljanov, kar bi povečalo kakovost njihovega življenja. Zavzeli bi se za dosegljivost športa vsakemu posamezniku. Spodbujali bi športne aktivnosti na vseh ravneh izobraževanja. Finančno bi podpirali nadarjene športnike in poskrbeli za razvoj moderne športne infrastrukture za rekreacijo in za vrhunski šport. Kot prioriteto na tem področju navajajo izgradnjo Nordijskega centra Planica.

Področje zdravja so zelo podrobno razčlenili ter ga razdelili na deset poglavji. Prvo poglavje je krepitev in varovanje zdravja, v katerem podrobneje navajajo, kateri so dejavniki, ki ogrožajo posameznikovo zdravje in kako bi se spopadli z njimi. Skušali bi podaljšati življenjsko dobo in povečati kakovost življenja. Zmanjševali bi razlike v zdravju med spoloma ter med posameznimi regijami. Na zdravje med regijami verjetno vpliva tudi okolje, zato bi se spopadli z negativnimi vplivi iz okolja. V sodobnem času je pomembno tudi duševno zdravje ljudi. Zato bi izobraževali zdravstvene delavce na tem področju in skušali zmanjšati število samomorov. Poskušali bi zmanjšati zasvojenost ter obvladovati grožnje zdravju, kot so nalezljive bolezni in kemijski vplivi. Spodbujali bi zgodnje odkrivanje raka, moje mnenje je, da bi tukaj morali vključiti tudi mlade ljudi. Naslednje poglavje je zdravstvena dejavnost. Zavzeli bi se za večjo dostopnost zdravstva ter za učinkovito izvajanje storitev. Kot prioriteto so navedli skrajšanje čakalnih dob. Reorganizirali bi zdravstvene ustanove, izboljšali komunikacijo in razdelili delo na primarno, sekundarno in terciarno dejavnost v zdravstvu. Medicinske sestre ter babice bi dobile nove samostojne vloge. Zakonsko bi uredili odnose med javnim in zasebnim zdravstvom. Zagotovili bi kakovostno zdravstveno in rehabilitacijsko oskrbo. Spodbujali bi zdravljenje na domu in medgeneracijsko sodelovanje pri zdravljenju. Zavzeli bi se za negovalne bolnišnice in pomoč na domu. Finančno bi stimulirali dobre zdravstvene delavce ter jih izobraževali. Na novo bi opredelili zdravstveno zbornico. Zavzemali bi se za sprejemljive cene zdravil ter izboljšali bi varnost pri rabi zdravil. Zavzemali bi se za racionalno rabo finančnih sredstev v zdravstvu. Zdravstveno infrastrukturo bi gradili hitreje in ceneje. Povečali bi komunikacijo z javnostjo in spremenili zakonodajo. Naslednji resor je delo, družina in socialne zadeve. Nadaljevali bi s politiko, ki so jo v prejšnjem obdobju uveljavili v tem resorju. V skrbi za otroke bi se finančne državne pomoči še povečale. Uvedli bi univerzalni otoški dodatek, katerega bi dobili vsi otroci. Staršem v mladih družinah bi pomagali do zaposlitve in stanovanja. Zavzeli bi se za posvojitev otrok iz tujine (meddržavni sporazumi) ter omogočili bi posvojitev nezaželenega otroka pred njegovim rojstvom. Zmanjševali bi brezposelnost, omogočali bi prekvalifikacijo, spodbujali bi delovanje brezposelnih na področju sociale ter uvajali bi fleksibilnejše oblike zaposlovanja. Zaradi staranja prebivalstva je potrebno zagotoviti organizirano nego za vse, ki potrebujemo dolgotrajno oskrbo

(medgeneracijsko sožitje, novo zadostno število kadrov na tem področju). Zaradi povezanosti trga dela z gospodarstvom se jim zdi pametno prenesti pristojnost trga dela na gospodarsko ministrstvo, predvsem pristojnosti, ki se dotikajo ustvarjanja novih delovnih mest. To bi po mnenju SDS prineslo večjo povezanost med trgom dela in gospodarstvom ter usklajenost med ponudbo dela in povpraševanjem po delu. Uredili bi tudi ekonomske migracije s Strategijo ekonomskih migracij.

Prioritete stranke SDS na področju financ so: zmanjšati davčne obremenitve posameznika in na področju gospodarstva zmanjšati javno porabo in prestrukturirati proračun.

Na področju finančnega sistema bi si prizadevali doseči čim-lažji dostop do finančnih storitev. Privatizirali bi finančne ustanove, v katerih ima država še lastniške deleže, pripravili bi program, s katerim bi se lahko hitro ustanovila finančna ustanova, podpirali bi izobraževanje na področju financ, povečali bi učinkovitost regulatorjev na področju financ. Trudili bi se doseči pozitivno gospodarsko rast, posledično pa proračunski presežek, to bi dosegli z učinkovito javno upravo (cilj je priti med 10 % najbolj učinkovitih na svetu), nadzorom nad stroški v upravi in preučevanjem projektov v javni upravi. Zavzemali bi se za čim manjšo obremenjenost kapitala in dela. Zniževali bi davčne stopnje za vse davčne zavezance. Zniževali bi davčna bremena gospodarstva. Zavzeli bi se za učinkovito davčno administracijo.

Naslednji resor je okolje in prostor, njihova prva skrb je čisto okolje in ustrezna prostorska razporeditev. Odpravili bi zakonodajo, ki ne ščiti okolja. Zavzeli bi se za organiziranost področja, uvedli bi učinkovit inšpekcijski nadzor. Zaščititi želijo vodne vire, okolje in zemljo. Predlagali bi zeleno davčno reformo. Okolje bi promovirali kot vrednoto (spodbujali bi uporabo varčnih žarnic, oprostili bi davke za okolju prijazna vozila). Zavzeli bi se za čisto okolje in pitno vodo (zamenjali bi azbestne cevi v vodovodnem omrežju) ter pravilno ravnanje z odpadki. Na področju prostora bi varovali slovensko krajino in njene značilnosti. Odpravili bi pridobivanje nepomembnih soglasij in tako tudi skrajšali postopke za pridobivanje gradbenih dovoljenj.

Regionalni razvoj in lokalna samouprava sta razdelana v dveh poglavjih. Najprej so razdelani osnovni cilji regionalnega razvoja. SDS želijo decentralizirati državo in vzpostaviti pokrajine, želijo doseči tudi dekoncentracijo državnih služb v druga večja mesta. S pokrajinami bi se prizadevali za enake izhodiščne možnosti in enakomeren razvoj v vseh pokrajinah. Cilji lokalne samouprave, kot jih vidijo v SDS, so: občinam bi zagotovili finančno stabilnost, zavzemali bi se za finančno samostojnost občin, za njihov gospodarski razvoj, uvedli bi boljše povezave v mesta in podpirali bi zdravo življenje občanov. Racionalizirali bi stroške delovanja občin, občine bi se med seboj povezovale na določenih projektih, spodbujali bi javno zasebno partnerstvo.

V nadaljevanju je razdelano področje kmetijstva, gozdarstva, ribištva in lovstva. V SDS si prizadevajo za večjo konkurenčnost kmetijstva gozdarstva in ribištva. Želijo doseči čim večjo samooskrbo s hrano in ustvariti ugodne pogoje za razvoj vseh treh panog. Kmetijstvo želijo usmeriti v pridelavo hrane tako, da bi se izrabili vsi viri, ki so potrebni za pridelavo. Proračunska sredstva bi usmerili v prilagajanje kmetijstva na klimatske spremembe. Spodbujali bi ekološko kmetijstvo. Zavzeli bi se za varno

hrano. Zakonsko bi opredelili gensko spremenjeno hrano. Uvedli bi sledljivost hrane od vil do vilic. Menijo, da pomen gozdov narašča, tako z vidika blaženja klimatskih sprememb kot tudi na področju turizma. Na področju ribištva bi črpali sredstva iz Evropskega ribiškega sklada. Ohraniti želijo manjšo aktivno ribiško floto. Zavzeli bi se za razvoj in posodobitev ribiške panoge.

Področje notranjih zadev, so razdelili na dva dela, na področje policije in upravne notranje zadeve. Zavzeli bi se za razkrivanje in kaznovanje vseh oblik gospodarskega kriminala in korupcije. Na področju policije bi se trudili vzpostaviti vez med prebivalci lokalnega okolja in policijo. Z večjo prisotnostjo policistov na cestah bi skušali zmanjšati število mrtvih. Na mejnih prehodih (s Hrvaško) bi okrepili kadre. Na področju družinskega nasilja, zlorabe drog in prometne varnosti bi delali na preventivi. Na področju prometa bi delovali na pomenu varne vožnje. Na področju upravno-notranjih zadev želijo dokončati povezave med registri na področju zdravstva, pravosodja in šolstva. Na UE bi registre nadgradili tako, da bi zagotavljali hitrejše in lažje storitve za državljane. Na področju migracij bi spodbujali zakonito priseljevanje glede na potrebe po delovni sili, našega gospodarstva.

Poglavje, ki sledi, je pravosodje. Najprej bi se zavzeli za nadaljevanje projekta za odpravo sodnih zaostankov »Lukenda«. V mandatu 2008-2012 bi pripravili nov Zakon o kazenskem postopku in nov Zakon o izvršbi in zavarovanju. Želijo doseči tudi večjo učinkovitost in poenostavitev ter standardizacijo sodnih postopkov.

Želijo uvesti E-pravosodje – interno elektronsko poslovanje celotnega pravosodnega sistema. Za državljane bi omogočili 24-urne poglede v zemljiško knjigo, sodni register in možnost vlaganja izvršb, tožb in pritožb. Ponovno bi preučili organizacijo sodstva ter na podlagi ugotovitev sprejeli določene korektivne ukrepe. Uvedli bi tak sistem organizacije, v katerem bi bila naloga predsednika sodišča zagotovitev kakovosti dela sodišča. Cilj bi bil odprava norm sodnikom, ki naj bi bile krive za zaostanke. Uvedli bi obveznost tonskega avdio-video snemanja vseh glavnih obravnav na vseh sodiščih. Kot rešitev za zmanjšanje zaostankov predlagajo tudi video konference (povezava z zapori). Strokovno in kadrovske bi okrepili sodišča. Z novim Zakonom o kazenskem postopku bi skrajšali postopke in tako dosegli učinkovitejše delo tožilcev. Odvetništvo mora biti po mnenju SDS neodvisno od države. Socialno šibki prebivalci morajo imeti možnost pridobiti si brezplačno pravno pomoč. Izgraditi nameravajo nov zapor ter kadrovske okrepiti zavode za izvrševanje kazenskih sankcij.

Naslednje poglavje je poglavje javne uprave in političnega sistema. Kot prioritete omenijo, da bi predlagali ustavno spremembo za ukinitve državnega sveta. Nadaljevali bi z razvojem javne uprave v kakovosten in učinkovit servis za državljane. Plače bi bile odvisne od uspeha dela javnega uslužbenca. Odpravili bi administrativne ovire, tudi notranje administrativne ovire (skrajšali bi postopke). Povečali bi ponudbo elektronskih upravnih storitev. Plača bi bila odvisna od kakovosti dela javnega uslužbenca. Z ustavno spremembo bi skušali ukiniti tudi poslansko imuniteto. Skrajšali bi čas za nadomestilo plače poslanca po končanem mandatu na 6 mesecev in dobil bi nadomestilo v višini 80% plače. Predsednik vlade in ministri

morajo dajati vzgled po mnenju SDS (pri varčevanju in zmanjševanju stroškov). Menijo, da mora vlada delovati enotno kot zbirka vseh ministrstev.

Na področju zunanjih zadev so SDS kot prioritete navedli, da bi vodili zunanjo politiko, ki bi omogočala uresničevanje naših nacionalnih interesov v svetu in bi pripomogla reševati globalne probleme. Pospeseno bi reševali spor o mejnem vprašanju s Hrvaško. Poskušali bi odpirati vrata slovenskemu gospodarstvu. V nadaljevanju poudarjajo slovenske dosežke od leta 1989 (vstop v EU in NATO, vodenje OVSE, predsedovanje EU). Zavzemali bi se za stabilnost na Zahodnem Balkanu. Pri meji s Hrvaško bi vztrajali pri treh načelih: izhodišče za določitev poteka meje je 25. 6. 1991; predmet presoje sta kopenska in morska meja; sprejeta rešitev mora biti pravična. Zavzeli bi se za zaščito manjšine.

Izzivi našega časa, kot jih vidijo v SDS

Na svetovni ravni bi sooblikovali politiko boja prot terorizmu in podnebnim spremembam ter politiko solidarnosti in pomoči (boj proti lakoti). Glede evropskih izzivov menijo, da se bo Evropa morala soočiti s tekmovalnostjo na področju gospodarstva, politike, vojske in kulture z velesilami, kot so ZDA, Kitajska, muslimanske države, Ruska federacija. Vpliv EU pa naj bi bil odvisen od integracijskih procesov in uspešnosti reforme Lizbonske pogodbe. Katere izzive pa omenijo kot izzive prihodnosti za Slovenijo? Menijo, da bo v prihodnosti zunanja politika morala delovati mirno, odgovorno in enotno. Vrata priložnosti na Zahodni Balkan in v EU bo treba pustiti odprta. Velik pomen bo po mnenju SDS imela gospodarska politika zaradi globalizacije gospodarstva.

Na področju kulture so kot izhodiščne točke navedli, da nameravajo izboljšati pogoje za delovanje kulturnih društev ter zvišati nivo ljubiteljskih kulturnih dejavnosti. Dodelili bi več sredstev za programe in štipendije. Obnovili bi nekatere institucije državnega pomena in dokončali že načete investicije. Kulturna politika bi se ravnala in usmerjala po sprejetem Nacionalnem programu. Z obnovo kulturnih in zgodovinskih spomenikov bi dobili potenciala, ki bi jih uporabili v kulturi in v turizmu.

V nadaljevanju so razdelali področje obrambe. Kot izhodiščne točke na področju obrambe navajajo, da bodo zaposlili kadre v vojski in v poveljstvu Slovenske vojske. Okrepili bi rezervno sestavo SV. Tukaj bi dodatno stimulirali delodajalce, ki zaposlujejo prostovoljno rezervno vojsko. Izboljšali bi področje Zaščite in reševanja za delovanje ob naravnih katastrofah in uredili položaj prostovoljnih gasilcev. Na področju SV bi poleg povečanja kadrov na Ministrstvu za obrambo razpisovali tudi štipendije. Sodelovali bi na tistih kriznih žariščih, ki so strateško pomembna za Slovenijo. Izvedli bi reorganizacijo reševalnih služb. Na lokalni, regijski in državni ravni bi poiskali rešitve, ki bi bile učinkovite ob naravnih nesrečah. Zmanjšali bi razlike v opremljenosti reševalnih enot in gasilcev. Nadaljevali bi aktivnost za razvoj gasilske šole. Uredili bi zakonodajo na tem področju.

V zadnjem poglavju imajo opredeljeno področje zunanje politike. V SDS bi se zavzemali za krepitev miru v svetu in varnosti ter za razvoj prijateljskih odnosov med

državami. Omenijo tudi, da bi se glede pomembnih zunanjepolitičnih vprašanj, sicer neformalno posvetovali z opozicijo. Cilj, ki so si ga zastavili na področju zunanje politike, je uvrstiti Slovenijo med najbolj razvite države EU. Za bolj usklajeno zunanjo politiko bi okrepili sodelovanje med predsednikom vlade in uradom predsednika države, državnim zborom, MZZ, MORS, MG in drugimi državnimi organi. Poudarjajo pomembnost sodelovanja s sosednjimi državami na vseh področjih. Soočili bi se s problemov »Hrvaška«. Kot izhodišče poudarjajo stanje na 25.06.1991. Z Avstrijo, Italijo in Madžarsko bi se lotili vprašanja glede ureditve položaja slovenskih manjšin. Odločno bi se zavzeli za izpolnjevanje vseh obveznosti Avstrije, Italije in Madžarske do slovenskih manjšin v teh državah. Poskušali bi sodelovati s slovenskimi manjšinami na področju gospodarstva, kulture in na ostalih področjih. Zavzeli bi se za Slovence po svetu (izseljence). V okviru EU bi se borili proti posledicam podnebnih sprememb in se soočili s povečanjem povpraševanja po energiji. Poudarjajo pomembnost sodelovanja z državami Zahodnega Balkana ter njegovo vključevanje v evropske integracije. Z gospodarsko diplomacijo bi poskušali uveljavljati gospodarske interese Slovenije v svetu. Poudarjajo pomembnost razvojnega sodelovanja Slovenije preko nacionalnih meja. V razvojno sodelovanje bi vključili čim več slovenskih ustanov, kar bi po njihovem prepričanju povečalo učinkovitost. Mednarodno razvojno sodelovanje bi usmerili na področje Zahodnega Balkana. Reorganizirali bi delovanje Ministrstva za zunanje zadeve. Na področju sodelovanja Slovenije na mirovnih operacijah menijo, da je treba pred napotitvijo naših vojaških ali policijskih enot na krizna žarišča omogočiti javno in odgovorno obravnavo. O njihovi napotitvi pa naj bi odločala vlada. (Program Slovenske Demokratske Stranke, 17.02.2010)

#### **7.4 PROGRAM LIBERALNE DEMOKRACIJE SLOVENIJE**

Naslov programa je Prihodnost je v dobrih ljudeh in mladih očeh. LDS imajo obsežen program, obsega kar 198 strani. Podrobno je razdelan po resorjih. V podrobni razčlenitvi resorja najprej opišejo slabosti v posameznem resorju, predstavijo svoja pričakovanja in vizije ter nato postrežejo z ukrepi, ki jih nameravajo izpeljati. Program je sestavljen iz štirih poglavji, ki so razdeljena na podpoglavja. Kot izhodišče za analizo sem upoštevala njihove povzetke po posameznem resorju.

Gospodarstvo: so za visoko konkurenčnost, kar naj postane slovenski nacionalni interes. LDS meni, da so druge panoge družbe odvisne od uspešnosti gospodarstva. Najprej je opisan položaj slovenskega gospodarstva v času pred volitvami 2008. Poudarjajo, kako pomemben je BDP, od višine BDP-ja je odvisen tudi splošen standard v družbi. Menijo, da je zaradi nizkega BDP-ja in posledično nizkega standarda v družbi v Sloveniji tudi vzdušje slabo. V LDS menijo, da bi bilo treba uvesti korenite spremembe, če želi Slovenija postati ena najrazvitejših evropskih držav z visokim BDP-jem in posledično višjim standardom. Vse to bi po mnenju LDS dosegli z visoko-konkurenčnim gospodarstvom, kar bi omogočilo razvijanje tudi ostalih panog, kot so sociala, šolstvo, kultura... Visoka konkurenčnost naj bi postala slovenski nacionalni interes in bi bila gonilna sila za napredek. Konkurenčnost v Sloveniji mora temeljiti na: »specializaciji, strokovnem znanju in hitrosti, ki so ključ



do večje gospodarske rasti in uspešnosti, posledično pa tudi do novih delovnih mest in socialne blaginje.« (Program Liberalne Demokracije Slovenije, 28.11.2009)

Glavni ukrepi za izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva so po mnenju LDS naslednji:

- So za ustvarjanje predvidljivega in stabilnega pravnega in zakonodajnega okolja.
- Želijo ustvariti prilagodljive in stabilne ekonomske strukture.
- So za vlaganja v tradicionalno in tehnološko infrastrukturo.
- Želijo spodbujati ustanavljanje novih podjetij in zagotavljanje olajšav za začetek njihovega dela.
- So za spodbujanje domačega varčevanja in vlaganj v domača podjetja.
- So za spodbujanje vnaprej delujočega ravnanja podjetij na mednarodnih trgih in tudi razvoja privlačnega domačega okolja za tuja vlaganja.
- So za spodbujanje državne in lokalne administracije k hitremu, preglednemu in kakovostnemu delu.
- Želijo ohraniti ravnotežja med ravno plač, produktivnostjo in obdavčitvijo.
- Želijo vlagati v izobraževanje, še posebej v srednješolsko, in v dolgoročno usposabljanje delovne sile.
- So za ohranjanje ravnotežja med lokalnim in izvoznim gospodarstvom, da bi tako ustvarili čim večje bogastvo države.

Pričakujejo, da bi se na podlagi teh ukrepov Slovenija lahko dvignila med 10 najbolj konkurenčnih držav na svetu.

Finance: so za pošten, prijazen in pregleden davčni sistem. Prvi cilj vlade bi bil znižanje inflacije. Zagotovili bi dolgoročno gospodarsko rast. To bi dosegli z zmanjševanjem javne porabe. Tukaj so izpostavili zmanjšanje porabe v obrambi in pri gradnji cest. To bi dosegli z alternativnimi oblikami financiranja. Javne finance bi skušali stabilizirati na podlagi realnega načrtovanja. Želijo, da fiskalna politika postane prožna in preglednejša, na njo bi vplivali z izdatkovnim pravilom<sup>7</sup> in z zmanjšanjem nekaterih stalnih izdatkov iz proračuna, ki obstajajo, ne glede na gospodarski položaj države. Želijo doseči, da bi bila javna poraba pod 40% letnega BDP-ja. Sprejeli bi sodoben in učinkovit zakon na tem področju. Slovenija bi črpala sredstva iz EU za projekte, na podlagi katerih bi se dvignila življenjska raven v Sloveniji. Preverili bi vse socialne transferje in se zavzeli, da bi prišli do tistih, ki so od njih resnično odvisni, in preprečevali bi njihove zlorabe. Nadaljevali bi davčno reformo. Davčni sistem bi bil bolj učinkovit, racionalen in prijazen. Povečali bi obdavčitev razkošja: dragih avtomobilov, jaht, nepremičnin - ki se ne rabijo za življenje, letal in okolju škodljive snovi. Omogočali bi tuje investicije in na podlagi tega bi se odpirala nova delovna mesta. Plače bi naraščale z rastjo produktivnosti. Spodbujali bi razvoj podjetništva z ustreznimi državnimi ukrepi.

---

<sup>7</sup> Izdatkovno pravilo vsebuje stopnjo rasti skupnih izdatkov, ki je premo sorazmerna s stopnjo rasti potencialnega BDP (Razpotnik, 2007, str.30).

Energetika: so za trajnostno, konkurenčno in varno energijo. Kot temeljni dokument za razvoj energetike navedejo Zeleno knjigo. »Zelena knjiga pojasnjuje nova spoznanja o energiji, do katerih se je dokopala Evropa, izpostavlja tematiko za razprave in predlaga mogoče ukrepe na evropski ravni.« (Program Liberalne Demokracije Slovenije, 28.11.2009)

Kot izhodiščne točke tega področja navedejo dejstva, ki so poudarjena v Zeleni knjigi:

- Navajajo nujnost vlaganj zaradi povečanega povpraševanje in obnove zastarele infrastrukture, v prihodnjih letih bo Evropa potrebovala cca tisoč milijard evrov.
- Navajajo, da odvisnost od uvoza energije narašča, da v Evropi uvozimo 50% porabljene energije. Menijo, da če v prihodnjih letih ne bomo racionalneje uporabljali energije, se bo uvoz povečal na 70%.
- Navajajo, da se zaloge plina nahajajo samo v Rusiji, Alžiriji in na Norveškem. Menijo, da trendi kažejo, povečanje odvisnosti od uvoza plina v prihodnjih letih na 80%.
- Navajajo, da povpraševanje po energiji v svetu narašča. Menijo, da se bo povpraševanje v svetu po energiji povečalo za 60 % in tako tudi emisije CO<sub>2</sub>. Povpraševanje po nafti bo naraščalo, predvidevajo po stopnji 1,6 procenta letno.
- Navajajo, da cene nafte in plina naraščajo, da so se v EU cene nafte v zadnjih dveh letih skoraj podvojile in da naraščajo tudi cene električne energije. Menijo, da se glede na naraščanje povpraševanja po fosilnih gorivih cene nafte verjetno ne bodo pocenile. Menijo pa, da bo poraba energije racionalnejša in da se bo povečala inovativnost.
- Navajajo, da se podnebje segreva in da se je Zemlja segrela že za 0.6 stopinje in če ne bomo ukrepali, se bo še segrevala, kar pa pomeni, da se bo Evropa morala spopasti z resnimi težavami glede gospodarstva in okolja.
- Navajajo, da Evropa še nima notranjih trgov energije. Menijo, da ko bo do tega prišlo, bodo državljani in podjetja znotraj EU uživali varnost oskrbe in nižje cene. Zato pa bo potrebno uskladiti zakonodajo, razviti medsebojne povezave in jih v praksi izvajati. Distributerji energije bi se morali obnašati tržno.

Cilji, ki jih zasledujejo, so trajnost, konkurenčnost in varnost oskrbe. Menijo, da je temeljni cilj v Sloveniji čim večja samozadostna oskrba. Na trgu električne energije je pomembna konkurenca. Menijo, da je v Sloveniji je možno povečati ponudbo energije z razširjeno proizvodnjo in povečanim uvozom iz tujine.

Kmetijstvo: so za okoljsko in prehransko varnost. V kmetijstvu bi se zavzemali za zdravo varno prehrano in čisto okolje. Menijo, da je temeljni cilj kmetijstva trajnostni razvoj. Pri tem pa bi bilo treba paziti na ekonomski in socialni status in tudi na okolje v kmetijstvu in na podeželju. Menijo, da je osnovni cilj kmetijstva zagotoviti zdravo prehrano za državljane in možnost izvoza preko turizma. Menijo, da se bo pri pridelavi hrane treba prilagajati podnebnim spremembam. Menijo, da je treba vzpostaviti partnerstvo z naravovarstveniki. Ukrepi LDS na področju kmetijstva so:

tržne intervencije, neposredna plačila, politika razvoja podeželja, prenova državnih pomoči ter institucionalne urejenosti kmetijstva.

Turizem: Menijo, da je turistična dejavnost kot sestavljena gospodarska dejavnost (gostinstvo, igralništvo in promocija). Zavzemajo se za trajnostno naravnani turistični razvoj. Trije ključni pogoji za trajnosten razvoj na področju turizma pa so:

- varovanje okolja,
- upoštevanje lokalne skupnosti njenih interesov in njihove kulturne identitete,
- uresničitev cilja na področju turizma.

Poudarjajo, da je treba zasledovati naslednje cilje na področju turizma:

- zagotoviti kakovost življenja avtohtonim prebivalcem,
- podaljšati je treba sezono,
- decentralizirati turizem,
- prilagajati turistično ponudbo novim potrebam in zahtevam trga,
- spodbujati individualni turizem,
- zavzeli bi se za večjo gospodarsko uspešnost turizma.

Menijo, da bi bilo treba izkoristiti naše naravne danosti, delati je treba na inovativnosti in spodbujati visoko izobrazbo kadrov.

Promet: so za svobodno gibanje, uporabniku prijazen prometni sistem. Zavzeli bi se za kvaliteten javni promet in njegovo čim večjo koriščenje. Menijo, da javni promet mora biti privlačen za državljane in mora biti fleksibilen. Zavzeli bi se za povečanje potniškega prometa za vse oblike javnega prometa.

Zavzemali bi se za izgradnjo nove prometne infrastrukture, tudi za kolesarje, ter ustrezno obnovo obstoječe infrastrukture. Prizadevali bi si za obnovo železniške infrastrukture, razvoj pristanišča v Kopru (gradnja drugega tira Koper-Divača). Na področju letalstva bi se zavzeli, da obe slovenski letališči postaneta izhodišče za oskrbo gospodarstva v regijah srednje in jugovzhodne Evrope (Slovenija kot izhodišče Gateway).

Slika 1. Slovenija v mreži vseevropskih prometnih koridorjev



Vir: (Program Liberalne Demokracije Slovenije, 28.11.2009)

»S spodbujanjem razvoja logističnih storitev in soodvisnega prevoza ter z vodilno vlogo slovenskega prometnega sektorja je po osi X. koridorja treba nujno vzpostaviti povezavo med V. in VII. (Donava) vseevropskim koridorjem ter VIII. (Albanija, Grčija, Makedonija in Bolgarija) vseevropskim koridorjem« (Program Liberalne Demokracije Slovenije, 28.11.2009)

Menijo, da bi bilo treba pri prostorskem načrtovanju upoštevati tudi načrtovanje prometne infrastrukture. Prometno infrastrukturo bi povezali s prometno infrastrukturo sosednjih držav in tako pospešili gospodarski razvoj Slovenije. Na področju varnosti prometa želijo vključiti prometno vzgojo že v vrtce in vse do konca izobraževalne poti posameznika. Da bi izboljšali varnost v prometu, bi delali na preventivi, poostri nadzor nad avtošolami, uvedli bi strožje pogoje za pridobitev vozniškega dovoljenja in obnovili bi cestno infrastrukturo.

Šolstvo, znanost, razvoj: so za uspešno, na znanju temelječo družbo. V LDS želijo, da postane šolstvo dostopno vsem, želijo laično šolstvo in spodbujajo vseživljenjsko učenje. Za šolstvo bi namenili 6% BDP. Zavzeli bi se za večjo pristojnost učiteljev, večjo avtonomijo šol, pristojnost šol pri organizaciji šolstva ter za večjo kakovost šol. Zavzeli bi se za večjo usklajenost šolstva s potrebami v praksi (potrebami delodajalca).

Predšolska vzgoja: prilagodili bi se evropskemu delovnemu času, zavzeli bi se za večjo sodelovanje staršev z vrtci.

Osnovno šolstvo: želijo omogočiti doseganje znanja, primerljivega na mednarodni ravni. Želijo uvesti bolj fleksibilen predmetnik, znanje dveh tujih jezikov in računalniško pismenost.

Srednješolsko izobraževanje: zavzemali bi se za višji nivo znanja, to bi dosegli z modernizacijo programov in uvedbo novih didaktičnih metod ter višjo mero izbirnosti. Zavzeli bi se za zmanjšanje nesorazmernosti na trgu dela (s promocijo določenih poklicev).

Terciarno izobraževanje: menijo, da je vključenost na fakultete v Sloveniji 60%. Zavzeli bi se za večjo vključenost v naravoslovne in tehnične smeri, to bi spodbujali s štipendijami in boljšimi programi.

Zavzeli bi se tudi za druga izobraževanja, kot so glasbeno izobraževanje in vseživljenjsko učenje.

Socialna varnost: so za socialni dialog in družbeno vključenost. Vidijo Slovenijo kot socialno državo. Menijo, da tudi če bi imeli visoko gospodarsko rast, to ni dovolj, treba je imeti ustrezno socialno politiko. Instrumente socialne politike bi vgradili v vse parcialne politike (družinska, šolska, zdravstvena, pokojninska).

Zavzeli bi se za prožno varnost delavca, za pravično razdelitev dobička. Podpirali bi medgeneracijsko solidarnost. Želijo omogočiti mladim družinam večjo dostopnost do neprofitnih stanovanj. Zaradi vse manjše dostopnosti starejših do zdravstvenih storitev bi se zavzeli za ustanovitev negovalnih bolnišnic za dolgotrajno nego. Zavzeli bi se za čim bolj aktivno življenje starejše populacije, za njihovo čim daljšo zaposlenost ter za pokojninsko reformo. Uredili bi tudi status rejništva pri nas.

Zdravstvo: so za dostopno in kakovostno zdravstvo za vse. V LDS menijo da sta v slovenskem zdravstvu dva temeljna problema, to sta: neekonomičnost in neučinkovitost. Menijo, da so se pravice pacientov precej zmanjšale ter da je zdravstvo vse manj dostopno socialno šibkejšim v naši družbi. Solidarnost v slovenskem zdravstvu je vse manjša zaradi neracionalno razporejenih sredstev.

Menijo, da so zaradi neustrezne organizacije in neučinkovite razporeditve finančnih sredstev nezadovoljni tudi zdravniki in zato »bežijo« v zasebni sektor.

Kaj bi torej storili v LDS, da bi se razmere izboljšale?

- Želijo izboljšati dostopnost zdravstva vsem državljanom, utrditi solidarnost, kakovost in učinkovitost.
- Enako dostopnost vsem državljanom bi omogočili z oblikovanjem javne zdravstvene službe. Pri tem bi upoštevali naslednje kazatelje, obolenost prebivalcev na določenem območju, demografski podatki, ekonomska zmogljivost in prometna dostopnost.
- Primarna zdravstvena mreža. Osrednji del zdravstvene mreže bi ostal zdravstveni dom.
- Sekundarna zdravstvena mreža (specialistične mreže) bi oblikovali glede na potrebe v posameznih regij.
- Uredili bi trg z zdravili.
- Uredili bi razvrščanje zdravil na liste.
- Zavzeli bi se za kakovost v zdravstvu.
- Uredili bi razmerje med javnim in zasebnim zdravstvenim sektorjem.
- Spodbujali bi vlaganje zasebnega kapitala v zdravstvo.
- Zavzeli bi se za učinkovito vodenje in poslovanje v zdravstvenih zavodih.
- Uredili bi financiranje zdravstvenega sistema (zavzeli bi se za stabilen zdravstveni sistem glede financ, zmanjšali bi obremenitve z zdravstvenim zavarovanjem najrevnejših slojev, zavzeli bi se, da se pravice pacientov ne bi manjšale).

V LDS menijo, da je zelo pomembna za zdravje ljudi tudi zdrava prehrana.

Šport: so za načelo s športnim duhom do vrhunskih uspehov. Menijo, da je predhodna vlada zanemarjala šport, saj mu je namenila le 0.11% BDP, ni jim všeč tudi, da je ukinila Zavod za šport. V LDS želijo oživeti šport, so za konkurenčen vrhunski šport, omogočali bi štipendiranje nadarjenih mladih športnikov, racionalno gradnjo športnih objektov.

Katere ukrepe bi uvedli na področju športa?

- Namenili bi toliko finančnih sredstev športu kot razvite države.
- Podprli bi vrhunski šport.
- Otrokom in mladim bi zagotovili tri ure športa na teden.
- Želijo, da se čim več ljudi ukvarja s športom in da tako postanemo bolj zdrava družba.
- Menijo, da se v šport ne sme mešati politika.
- So za športu prijazne davke.

Okoljska agenda: so za Slovenijo kot zgled trajnostnega razvoja. LDS je tudi v tem resorju kot svoje vodilo izbrala trajnostni razvoj. V LDS menijo, da je trajnostni razvoj

mogoče doseči z usklajenimi razvojnimi politikami v gospodarstvu, kmetijstvu, prometu, pri načrtovanju prostora in varovanju okolja ter ohranjanju narave. V LDS so sprejeli okoljsko Agendo, ki zajema tri temeljna področja varovanja okolja:

1. Okoljska odličnost.
2. Okolje in trg.
3. Sprememba potrošniških navad.

Urejanje prostora: so za uravnotežen prostorski razvoj Slovenije. Menijo, da je treba na področju urejanja prostora najprej opredeliti strateške cilje urejanja prostora, potem pa konkretne projekte na evropski, državni, regionalni ter lokalni ravni.

Kateri so temeljni cilji, ki jih v LDS nameravajo doseči?

- So za povrnitev ugleda prostorskega ter urbanističnega načrtovanja na državni in lokalni ravni.
- So za krepitev stroke (v pomenu samostojnosti in ne samozadostnosti), akademske discipline (organizacija študija na vseh akademskih ravneh) ter prakse oziroma opravljanja dejavnosti.
- So za dobro financiranje resorja urejanja prostora v državnem (s sedanjih 70,5 milijona evrov na SVLR in s 36,8 milijona evrov na MOP oziroma na SVLR + MOP, kar zneso 150 milijonov evrov) in lokalnih proračunih, (s približno 30-ih odstotkov na 50 odstotkov, odvisno od zdajšnjega deleža posameznega občinskega proračuna).
- So za pridobivanje sredstev iz EU-ja za regionalni razvoj ter za urejanje prostora.
- Ključno vlogo prostorskega in urbanističnega načrtovanja pri razvojnem krogu morajo prevzeti tako država kot tudi vse lokalne skupnosti, pri tem pa morajo prevzeti vlogo razvojnika.
- So za institucionalizacijo urejanja prostora in razvoja: ustanovitev agencije za strateško načrtovanje, neposredno podrejene Vladi Republike Slovenije.

Pravosodje: so za svobodo, varnost in pravičnost za vsakogar. LDS je kot temeljna cilja pravosodja predstavila:

1. Krepitev ustavnega načela uravnotežene delitve oblasti.
2. Nepopustljivost pravne države.

Za izboljšanje delovanja sodstva si bi postavili dve strategiji; zmanjšanje sodnih zadev in prenovo ter poenostavljanje sodnih postopkov.

Zavzeli bi se, da so postopki učinkoviti, hitri in pravični. Menijo, da je dolžnost oblasti sprejetje ukrepov, ki preprečujejo kazniva dejanja, naloga pravne države pa je zagotovi učinkovito odkrivanje kaznivih dejanj in storilcev. V LDS bi se zavzeli za zaščito žrtev kaznivih dejanj ter da bi te dobile pravično odškodnino. Sprejeli bi tudi spremembe na področju mladoletniškega kriminala, tukaj bi si zastavili naslednje cilje:

- bolj učinkovito odvracanje mladoletnikov od kaznivih dejanj,

- zagotovitev večje vloge žrtve in vzgojnih učinkov soočenja žrtve z mladoletnim storilcem kaznivega dejanja,
- uvesti alternativne sankcije dela v korist skupnosti.

Uvedli bi reforme na področju prekrškov in kaznovanja storilcev kaznivih dejanj, pravijo, da imamo v Sloveniji visok deleže krajših zapornih kazni. Cilj, ki ga namerava doseči LDS, je, da postanemo država z najnižjim številom zapornikov na 100 000 prebivalcev v Evropi.

Kar želijo na področju tožilstva v Sloveniji doseči, je uporaba mehanizmov odvrčanja kar pomeni, da bi sodišče obravnavalo le storilce težjih in nevarnejših kaznivih dejanj. Na področju gospodarskega, delovnega in civilnega sodstva bi se zavzemali, da bi bili sodni postopki zadnja možnost, uporabili bi se le takrat, ko bi sprte strani izčrpale vsaj eno od ostalih možnosti rešitve spora. Pri upravnem sodstvu bi se zavzeli za dva cilja; zmanjšati število zadev v upravnem sporu in zagotoviti hitrejše reševanje zadev na prvi ter drugi stopnji sodišča. Kar zadeva odvetništvo, želijo, da bi obdržalo samostojnost, samoregulativna pooblastila ter uravnotežene pristojnosti pri določanju cen odvetniških storitev. Modernizirali bi delovanje notariata ter delovanje Ustavnega sodišča.

Človekove pravice in javna uprava: so za varnost in dostojanstvenost. Menijo, da se je raven človekovih pravic v zadnjih letih pri nas zelo znižala, da je javno upravo zaznamovala decentralizacija in deregulacija javnih služb. V LDS se bodo še naprej zavzemali za spoštovanje človekovih pravic. Ustanovili bi regionalne urade za človekove pravice. Zavzeli bi se tudi za druge narodne skupnosti v Sloveniji (italijansko, madžarsko), za spoštovanje pravice do drugačnosti in za istospolno usmerjene.

Katere cilje bi zasledovali na tem področju?

- Zavzeli bi se za ločenost države in cerkve na ustavni ravni.
- Zavzeli bi se za spoštovanje romskih pravic.
- Zavzeli bi se za odprto, prijazno in dostopno javno upravo.
- Zavzeli bi se možnost upravljanja več storitev ne enem mestu.
- Zavzeli bi se za trden državni nadzor nad trgovino upravnih storitev.

Lokalna samouprava in regionalizem: so za moderno lokalno demokracijo kot dialog. Spodbujali bi sodelovanje občanov v javnih zadevah. Zavzemali bi se za nadaljnji razvoj lokalne samouprave, za krepitev sistema financiranja občin, za kompetentnost in strokovnost občinskih uprav.

Varnostna in obrambna politika: so za visoko stopnjo varnosti v nestabilnem okolju. Menijo, da v današnjem času nobena država sama ne more zagotoviti svoje varnosti, temveč je potrebno sodelovanje med različnimi varnostnimi subjekti doma, v evropskem prostoru, kot tudi na mednarodni ravni.

## Notranje zadeve

Na področju notranjih zadev bi se zavzemali:

- Za skupne evropske cilje za krepitev prava, svobode in varnosti.
- Zavzemali bi se za večjo operativno sposobnost in učinkovitost institucij EU pri zaježitvi mednarodnega kriminala.
- Uveljavljali bi politiko delitve bremen in solidarnosti pri prevzemanju nalog varovanja zunanje meje EU ter politiko upravljanja migracijskih tokov.
- Podprli bi mednarodno reševanje problema nezakonitega priseljevanja.
- Zavzeli bi se za sodelovanje z državami tretjega sveta na področju preprečevanja organiziranega kriminala, kajti menijo, da od tam prihaja.
- Podprli bi boj proti korupciji, klientelizmu, kriminalu vseh vrst ter zlorabam.
- Za zviševanje varnostnih in zdravstvenih standardov predvsem pri mladih.

## Področju obrambe

Menijo, da je največja grožnja v današnjem času terorizem že zaradi članstva v NATU. Za uspešno odzivnost Slovenije na te grožnje bo LDS vodila ustrezno politiko, ki bo temeljila na sodelovanju in uresničevanju skupnih interesov Združenih narodov, EU, Severnoatlantske pogodbene zveze (NATO) in OVSE.

Menijo, da bi bilo treba sprejeti splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja Slovenske vojske, potrebne pa so tudi spremembe, zlasti kar zadeva zmogljivosti in vire.

Kaj bi storili v LDS za izboljšanje varnosti pred naravnimi nesrečami?

- Ustanovili bi agencijo za varstvo pred nesrečami na državni ravni. Agencija, bi bila odgovorna neposredno predsedniku vlade. Enako bi naredili na ravni pokrajine, agencija bi bila tam odgovorna predsedniku pokrajine.
- Na pokrajine bi prenesli del nalog, na ravni države bi ostale inšpekcijske službe.
- Želijo, da sistem Zaščite in reševanja temelji na reševalnih službah (poklicne gasilske brigade, gasilska društva, Gorska reševalna zveza, kinologi, Jamarska reševalna služba, Potapljaška zveza). Posebne naloge bi prenesli na SV.

Kultura: so za umetnost in kulturo – ambasadorja kreativne države. Konkretno ukrepe so v LDS razdelili na pet sklopov:

- Identiteta in promocija Slovenije s kulturo in jezikom. Veliko pozornosti bi namenili slovenskemu jeziku ter jezikom manjšin, menijo, da je jezik eden izmed meril prepoznavnosti in identitete.
- So za reformo financiranja kulture. Nameravajo spremeniti način financiranja, zato bi morali spremeniti Zakon o izvrševanju proračuna.
- Javno-zasebno partnerstvo za več kulture. Javno in zasebno partnerstvo bi omogočilo hitrejši razvoj.
- Ustvarjali bi možnosti za raznolikost kulturnega izražanja.



- So za popolno politično neodvisnost medijev.

Zunanje zadeve: so za odgovornost v svetu. Zavzeli bi se za odprtost vrat, ki bi omogočale čim večjo gospodarsko uspešnost. Menijo, da se države v svetu danes delijo na uspešne in manj uspešne. Velikost naroda se po mnenju LDS meri danes po tem, koliko neka država prispeva k reševanju svetovnih problemov (krepitev miru, problem lakote in revščine v svetu, boj proti terorizmu). Zavzeli bi se za boljše odnose z sosednjimi državami. Predvsem si želijo izboljšati odnose s Hrvaško in tudi z Italijo.

Katere so vizije delovanja LDS na tem področju?

- So za reševanje sporov po mirni poti v okviru OZN-a.
- So za širitev, za poglobljanje integracij in za širitev EU.
- So za krepitev skupne zunanje politike EU.
- Zavzeli bi se za uresničevanje politike iz Lizbonske pogodbe.
- Povezovali bi se z sredozemskimi državami.
- So za pomorsko državo in Sredozemsko unijo ter graditev drugega železniškega tira Koper – Divača.
- S sosednjimi državami bi reševali spore.
- So za mediacijo ali spravo glede meje s Hrvaško.
- Javni diplomaciji bi namenili večjo pozornost.
- Okrepili bi konzularno mrežo, katera bi bolje promovirala naše gospodarstvo.
- Vložili bi dopolnilo k Zakonu o zunanjih zadevah, kar bi zagotavljalo visoko profesionalnost zunanjepolitičnega aparata.

Informacijska družba: želijo med informacijsko najrazvitejše članice EU, menijo, da lahko postane Slovenija ena najrazvitejših držav na tem področju.

Kaj želi LDS doseči na tem področju?

- Vzpostaviti trg elektronskih komunikacij, ki bo mednarodno konkurenčen.
- Državljanom omogočiti dostop do sodobne širokopasovne infrastrukture.
- Spodbuditi prehod na dostopna omrežja prihodnjih generacij.
- Harmonizacija pravnega reda in zagotavljanje učinkovite regulacije.
- Razvoj vseevropskih javnih elektronskih storitev.
- Prehod z analogne na digitalno radiodifuzijo do leta 2012.

Enakopravnost: menijo, da je prihodnost ženskega spola. V LDS-u bi se zavzeli za politiko, ki bi omogočala oblikovanje strokovne, izobražene, motivirane in odgovorne mlade generacije, ki bi bila dolgoročni temelj razvoja družbe v Slovenije. Zagovarjali bi medgeneracijsko sodelovanje in enakost med spoloma. Postrežejo s podatki, da se število mladih manjša ter da se ženske vse pozneje odločajo za materinstvo. Kot vzrok navedejo težko zaposljivost mladih ter nerešene stanovanjske probleme. V LDS bi se spopadli s tem problemom:

- Spodbujali bi gradnjo neprofitnih stanovanj.
- Spremenili bi Zakona o dohodnini ( uvedba davčnega kredita).

- Uvedli bi davek na nepremičnine, po katerem ima vsak državljan pravico do ene neobdavčene nepremičnine.
- Uvedli bi spremembe na področju pridobitve gradbenega dovoljenja.
- Pozornost bi posvetili previsokim najemninam.
- Zavzemali bi se za pridobitev novih gradbenih parcel.

## Enakost med spoloma

Zavzemali bi se za enakost med spoloma na področju politične zastopanosti in na delovnem mestu. V LDS bi se zavzeli za večjo prisotnost žensk na vodilnih mestih, za lažje usklajevanje poklicnega ter družinskega življenja, da bi ženske lažje prišle do zaposlitve (preprečevanje diskriminacije), zavzeli bi se za preprečevanje nasilja nad ženskami ter za večjo socialno vključenost žensk. (Program Liberalne Demokracije Slovenije, 28.11.2009)

## **7.5 PROGRAM DeSUS-a – DEMOKRATIČNE STRANKE UPOKOJENCEV**

Temeljno vodilo politične stranke DeSUS je zagotoviti starejši populaciji dostojno življenje in zastopanost v javnih funkcijah. Politični program se začne s kratkim uvodom, v katerem predstavijo svoja stališča, nato na kratko povzamejo, zakaj se bodo zavzemali, in nadaljujejo s predstavitvijo stališč stranke o določenih pomembnih družbeno-političnih vprašanjih. V nadaljevanju so razdelane v devetih poglavjih naloge, ki so si jih v stranki DeSUS zastavili.

V prvem poglavju opredelijo gospodarstvo. V začetku omenijo krizo ter kdo jo je povzročil. Podajo nekaj mnenj o rešitvi krize. Menijo, da je ni mogoče rešiti s krajšanjem pravic in ne na račun pokojnin, ampak s pospeševanjem gospodarske aktivnosti. Poudarjajo, da se že pridobljene pravice ne smejo vračati nazaj na raven dežel v razvoju. Menijo, da se človeško delo mora ustrezno ovrednotiti kot najpomembnejši produkcijski faktor. Vsa ravnanja glede sociale in delavcev mora biti v skladu z zakonom in ustavo. Spodbujali bi gospodarsko politiko, ki bo zagotovila hiter razvoj konkurenčnega gospodarstva, z razvojem malih in srednjih podjetij z visoko dodano vrednostjo. Finančno bi spodbujali razvoj najzahtevnejših tehnologij, znanja, hitrejši tehnološki razvoj, izumiteljstvo, hitrejšo odpiranje delovnih mest, omogočili bi priliv tujega znanja in vrnitev naših strokovnjakov iz tujine. Menijo, da morajo biti kot javni in privatni sektor, če želijo biti uspešni, tudi dobro organizirani in imeti morajo dober odnos do uporabnikov in zaposlenih. V davčni politiki bi podpirali takšno politiko, ki bo podprla tehnološki razvoj gospodarstva ter ostala področja. So za dosledno plačevanje davkov in prispevkov, kar bo preprečevalo delo na črno in bogatenje posameznikov. Želijo uvesti davek na ekstra dobiček. Z davčno politiko bi spodbujali razvoj manj razvitih regij.

Drugo poglavje programa zajema socialno. Zavzeli bi se za učinkovito pridobivanje socialnih pravic in hkrati preprečevali zlorabo le-teh. Uvedli bi »socialne kartice« (pridobljene pravice in čas trajanja). Želijo, da starejši ostanejo čim dlje v domačem okolju s pomočjo družinskih članov. Uvedli bi večjo dostopnost pomoči na domu,

spodbujali gradnjo domov za starejše. Uvedli bi sisteme samopomoči in prostovoljstvo za starejše. Starejše bi vključili v socialno okolje. Zavzeli bi se, da se uvede v prakso medgeneracijsko sožitje, poskrbeli bi za nova vedenja o starosti. Starejšim bi zagotovili aktivno sodelovanje v družbi. Zavzeli bi se za preprečevanje zlorab starejših. Podprli bi ukrepe za učinkovitejše delo centrov za socialno delo glede zlorab otrok, žensk in starejših, uvedli bi več varnih hiš. Zaščitili bi ženske, glede odločanja o rojstvu otrok. Zmanjšali bi socialne razlike. Pri stanovanjski politiki bi morala večjo vlogo prevzeti država.

Tretje poglavje zajema pokojninski sistem. Pokojninski sistem mora temeljiti po mnenju DeSUS-a na naslednjih načelih: medgeneracijski solidarnosti, vzajemnosti in zakonitosti. So za takšno ureditev usklajevanja pokojnim, kot je to urejeno pri usklajevanju plač. Določiti bi se moralo razmerje med najnižjo in najvišjo pokojnino z zakonom in se nato po tem ravnati. Zavzemali bi se za pozitivno poslovanje Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ). Predlagali bi spremembo zakona, ki bi zaostрил odgovornost delodajalcev do plačevanja obveznosti. Želijo, da bi država dosledno izpolnjevala finančne obveznosti do izvajanja pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kot to določata 233. in 234. člen zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (zagotovijo se sredstva iz proračuna). Zavzemali bi se za vdovske pokojnine, kar se bo dalo primerjati z evropsko ureditvijo, ter za jasno zakonsko opredelitev letnega dodatka in za rast le-tega, da bi dosegel 70% letnega dodatka v javnem sektorju. Zavzemali bi se za preprečevanje poklicnih obolenj in invalidnosti ter za zaposlovanje invalidov in starejših oseb.

Četrto poglavje zajema zdravstveni sistem. DeSUS se zaveda pomembnosti zdravstva, zato bi se zavzemali za oblikovanje zdravstvenega sistema, ki bo spodbujal zdravje in preprečevanje bolezni. Odgovornost za zdravje po mnenju stranke mora prevzeti vsak sam. Zavzeli bi se, da se zakonsko določijo pravice iz obveznega in dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja in za enakopravnost vseh državljanov, tudi socialno šibkih. DeSUS pravi, da se je treba zavedati, da se prebivalstvo stara in starejši potrebujejo več zdravstvenih storitev kot ostale skupine, zato bi se zavzeli za ustanovitev Urada za starejše. Podpirali bodo gerontologijo (vedo o staranju). Uvedli bi geriatrijo. Podprli bi prizadevanje za uvedbo zavarovanja, za dolgotrajno nego. Zavzemali bi se, za širitev mrež negovalnih bolnišnic, za ločitev javnega in zasebnega zdravstva, za ukinitve možnosti delovanja zdravnikov v zasebnem in javnem zdravstvu, za ohranitev zdravstvenega doma kot primarnega nosilca zdravstvene dejavnosti, za strokovno vodstvo in odgovorno poslovanje v zdravstvu. Sredstva zavarovancev in delodajalcev naj bi se smotrno uporabljala. Uveljaviti bi poskušali večjo preglednost storitev. Zavzemali bi se za dosledno izvajanje zakona o bolnikovih pravicah. Menijo, da uspešnost zdravstvene reforme ni odvisna samo od prilivov novih sredstev. Menijo, da je sredstva možno dobiti tudi drugje. Prizadevali bi si za razvoj in za skrajšanje čakalnih dob ter za delovanje na preventivi pri odkrivanju bolezni.

V petem poglavju se osredotočijo na delovanje političnega sistema. Zavzeli bi se za učinkovito in racionalno organiziranost države, za ustanovitev manjšega števila

pokrajin. Ohranili bi število upravnih enot, ki omogočajo večjo dostopnost državljanov. Podpirali bi prizadevanja za večje učinkovitost sodstva in spremembo postopkovnih zakonov, ki sedaj zavirajo reševanje sodnih sporov. So za izvensodno reševanje sporov. Zavzeli bi se za nezdrumljivost funkcij župana in poslanca. So za proporcionalni volilni sistem. Preučili bi pogoje za razpis referendumov, da ne bi prišlo več do zlorab.

V šestem poglavju so razdelana področja izobraževanja, znanosti in kulture. Namenili bi dovolj sredstev za izobraževanje in raziskovanja. Zavzemali bi se za razvoj družbe in konkurenčnost, za razvoj posameznikove sposobnosti. So za vključevanje v mednarodne znanstveno - raziskovalne projekte in za sodelovanje znanosti pri razvoju gospodarstva, zato bi potrebovali spremembo zakonov in odpravo birokratskih ovir. Zavzemali bi se za brezplačno šolstvo (učbenike in malico), za državno štipendiranje nadarjenih iz socialno šibkih družin. Zavzemali bi se za enake možnosti za šolanje za vse mlade. Spodbujali bi vseživljenjsko učenje, tudi za starejše nad 50 let. Uvedli bi brezplačno informacijsko izobraževanje za starejše zaradi boljše vključenosti v družbo. Zagotovili bi dostop do interneta vsem državljanom. Vlagali bi finančna sredstva v znanost in raziskovanja, da bi pripomogli k hitrejšemu razvoju gospodarstva. Finančno bi podprli kulturni razvoj. Zavzemali bi se za naravno in kulturno dediščino. Spodbujali bi sodelovanje na področju kulture z drugimi, predvsem slovanskimi narodi.

Sedmo poglavje govori o varovanju in ohranjanju naravnega okolja. Zavzemal bi se za čisto okolje. Za čim več okoljskih programov bi poskušali dobiti finančna sredstva iz EU. Podpirali bi vse aktivnosti, ki bi preprečevale nastanek podnebnih sprememb in mednarodni sporazum o zmanjševanju emisij toplogrednih plinov za obdobje po letu 2012. Zavzemali bi se za rabo obnovljivih virov energije. Spodbujali bi prebivalstvo k rabi javnega prometa, omejili bi tranzitni promet (preusmeritev tovornega prometa na železnice). Zavzemali bi se za ohranitev naravne dediščine, naša geografska lega nam, po mnenju DeSUS-a, daje potencial za velik strateški razvoj. Dvignili bi ozaveščenost ljudi glede pomembnosti ohranjanja čiste narave in zraka. Sodelovali bi z nevladnimi organizacijami glede varovanja okolja in boja proti podnebnim spremembam.

Osmo poglavje govori o enakih možnostih med ženskami in moškimi v politiki in družbi. Enakost spolov lahko po mnenju stranke dosežemo z enakimi možnostmi za zaposlitev. DeSUS meni, da so velike razlike med normativnim položajem žensk in dejanskim položajem žensk v politiki. Poskušali bi spodbujati ženske, da bi prevzele pomembne politične funkcije. Ženske bi poskušali vključevati v vse nivoje družbe, uravnavali bi se po napotkih iz EU na tem področju. Angažirali bi ženske v vse organe strank. Ženskam bi zagotovili enako plačilo, kot moškim za enako delovno mesto. Spodbujali bi enake možnosti za zaposlovanje.

Zgodovinska utemeljitev slovenske države je predstavljena v devetem poglavju. Poudarjajo, da smo bili in bomo člani svetovne protifašistične in protinacistične koalicije, ne glede na dogajanja po drugi svetovni vojni pri nas. Poudarjajo, da

komunizem ni bil upravičen vzrok za sodelovanje z okupatorjem in obsojajo poveljne poboje po drugi svetovni vojni. Ugotavljajo, da imamo Slovenci svojo državo ravno zaradi protifašističnega boja, da je zaradi tega tudi Primorska v Sloveniji. Zavzeli bi se za objektivno oceno polpretekle zgodovine.

Na področju zunanje politike se bodo zavzemali za aktivno in konstruktivno ter varnostno-politiko. DeSUS se zavzema za mir, varnost, prijateljske odnose med ljudmi ter reševanje mednarodnih sporov po mirni poti. Zavzemali bi se za dobre sosedne odnose in rešitev mejnih sporov s Hrvaško. Terjali bi odstranitev enostranskih dejanj Hrvaške, po 25.06.1991, glede perečega problema. Rešitev bi iskali v kompromisu. Glede problema dolga Ljubljanske banke bi podprli reševanje po sporazumu, sklenjenem o nasledstvu SFRJ. V zvezi z Italijo in Avstrijo bi skušali rešiti problem o vrnitvi arhivskih gradiv in kulturnih dobrin, odstranjenih iz našega ozemlja. Zavzeli bi se za spoštovanje pravic naših manjšin v Italiji, Avstriji, Madžarski in na Hrvaškem v skladu z mednarodnimi predpisi. Nudili bi tudi vso podporo OZN-u in reformi OZN-a. Zavzemali bi se da za okrepitev demokratičnih vrednost v EU. Želijo, da bi se upoštevali vsi skupni interesi in interesi posameznih članic, velikih in majhnih. Zavzemali bi se za bolj racionalno delovanje EU, in za boljšo zastopnost upokojujencev v EU. Podpirali bi EU kot humanitarnega donatorja, vključitev Zahodnega Balkana v NATO, kar bi prispevalo k umiritvi razmer na tem področju. Zavzemali bi se za ustavitev nasilja v Iraku in umiritev razmer v Vzhodnem Mediteranu in na Bližnjem Vzhodu. Po mnenju DeSUS-a si mora Mednarodna skupnost prizadevati za odpravo revščine in lakote. Problemom, kot so bolezni, klimatske spremembe, organiziran kriminal, terorizem, itd., se ne moremo zoperstaviti po mnenju stranke samo znotraj nacionalnih meja. So za sodelovanje Slovenske vojske in policije v mednarodnih humanitarnih in mirovnih operacijah. (Program DeSUS – Demokratična Stranka Upokojujencev, 02.11.2010)

## **7.6 PROGRAM SLOVENSKE NACIONALNE STRANKE**

Naslov programa je »Aktualizirana programska izhodišča Slovenske nacionalne stranke pred volitvami v DZ RS 2008«. Program je sestavljen iz kratkega uvoda in šestih poglavij in je vsebinsko krajši.

V uvodu svojega programu Nacionalna stranka poudarja, da se ideološko naslanja na protifašistično organizacijo TIGR iz leta 1927 in na narodnoosvobodilno borbo. V nadaljevanju predstavijo posamezna področja.

Glede področja gospodarstva, davčne politike in financ, v SNS menijo, da mora biti gospodarska prihodnost zgrajena na lastnem znanju in delu ter da je potrebno spoštovati socialne faktorje. Za vstop tujega kapitala poudarjajo, da moramo biti odprti, vendar previdni. Zavzeli bi se za takšen model gospodarstva, ki bi bil odprt za vlaganja in koristen za državo.

Zavzemajo se za čisto okolje in odpravo ekološko sporne industrije. Spodbujali bi razvoj panog, s katerimi bi ohranili čisto okolje (ekološko kmetijstvo, turizem, drobno gospodarstvo). Zavzemali bi se za male podjetnike in demografsko ogrožena območja. Z davčno politiko bi spodbujali tiste, ki se razvijajo, širijo in posodablajo.

So za bolj stimulirano financiranje mladih podjetnikov, za zmanjšanje bančnih zaslužkov in poenostavitev davčne zakonodaje. Zavzemajo se za znižanje prispevkov dela, davka na plače in dobička. Želijo uvesti ukrepe, s katerimi bi delodajalce spodbujali k odpiranju bolj fleksibilnih delovnih mest (delo na domu) in novih delovnih mest, odpravili bi delo na črno. Spodbujali bi zaposlovanje mladih strokovnjakov. Želijo doseči spodobno plačilo za delavce. Uvedli bi finančno policijo in spremenili zakon o stečajju (opredelitev odgovornosti za dolgove). Poostrili bi inšpekcijski nadzor na vseh področjih, posebej na področju okolja. Uvedli bi turizem na visokem nivoju.

V naslednjem poglavju ima SNS opredeljeno šolstvo, otroško varstvo, izobraževanje in kulturo ter šport. Nasprotujejo verouku v šolah, podpirajo brezplačno šolstvo, nasprotujejo stodontnemu sofinanciranju programov zasebnih šol s koncesijo. V osnovnih šolah bi uvedli brezplačno prehrano. Uvedli bi brezplačne vrtce in mesta zagotovili vsem otrokom. Zahtevali bi višjo izobrazbo strokovnih delavcev v vrtcih. So za večjo pristojnost učiteljev in ravnateljev z možnostjo ukrepanja. V šoli bi uvedli domovinsko vzgojo in dvig patriotizma, uvedli bi spoznavanje samozaščite pri naravnih nesrečah, spodbujali bi zdravo življenje in ekološko osveščenost, so za kulturno obnašanje in strpnost v prometu ter za uvedbo vsaj dvoletnega obveznega srednješolskega šolanja. So za povezanost visokošolskih ustanov z gospodarstvom. Dokončno bi rešili »bolonjsko« reformo. Ustrezno bi ovrednotili znanstvene raziskave in sodobno opremljali raziskovalne ustanove. Zavzemali bi se za šport, vrhunski šport naj se razvija iz domačega amaterskega športa. Zaščitili bi kulturne spomenike. Spremenili bi zakon o kulturni dediščini. V kolikor lastnik nepremičnine ne obnovi, bi jo obnovila država in tako postala solastnica. Zavzemali bi se za razvoj ljubiteljske kulture in zagotovili bi ustrezne prostore za hranjene arhivskih gradiv. Združili bi ministrstva za šolstvo, šport in visokošolstvo.

V poglavju zdravstvo, sociala in stanovanjska politika nasprotujejo zmanjšanju pravic državljanov, zavzemajo se za večjo skrb upokojencev. Zagotovili bi nivo osnovnega zdravstva, ki smo ga že imeli. Uredili bi zasebni in javni sektor, tako da bi služil vsem slojem prebivalstva. Zdravniki bi morali delati določen čas po šolanju v javnem zdravstvu, če pojdejo takoj v zasebni sektor, bi morali povrniti del stroškov šolanja. So za brezplačno zdravstvo za otroke in starostnike (zdravila in pripomočki). Uvedli bi programe za preprečevanje odvisnosti s poudarkom na preventivi. Poslovanje v javnih zdravstvenih zavodih, tudi v Kliničnem centru in Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije, bi racionalizirali. Cene zdravil bi spravili v »normalne okvirje«, ukinili bi letno planiranje števila posegov pri pacientih s strani ZZS, s tem bi znižali čakalne dobe. Uvedli bi preventivno cepljenje mladih, proti okužbi HPV (humani virusi Papinoma). Uvedli bi farmacevte v zdravstvene zavode, ki bi kot v drugih državah s svojim delom veliko prihranili za državo. Zdravstvene pripomočke bi naročevali direktno z ministrstva za zdravje, ne preko posrednikov. Socialno pomoč bi dali tistim, ki jo zares potrebujejo, preprečiti bi poskušali zlorabe, preoblikovali bi centre za socialno delo. Pri stanovanjski politiki bi mladim omogočili pridobitev stanovanja, kar bi pozitivno vplivalo na rodnost. Uvedli bi programe za aktivno preživljanje starosti.

V nadaljevanju ima SNS opredeljeno okolje, promet in kmetijstvo. SNS v začetku poglavja poudarja, da bi se posebej zavzeli za ohranjanje narave. Izvedli bi programe za naravno biološko pridelavo hrane na kmetijah, katero bi slovenski kmet lahko unovčil v EU. Omejili bi uporabo okolju škodljivih substanc. Spodbujali bi porabo obnovljivih virov energije. Uvedli bi stroga pravila za urejanje prostora ter izrabi prostora na državni ravni. Zavzemali bi se za modernizacijo železniške infrastrukture oziroma izgradnjo nove, ki bi potekala pod zemljo. Tovorni tranzicijski promet skozi Slovenijo bi preusmerili na vlake. Zavzeli bi se za izgradnjo hitre ceste na Koroško, kar bi pospešilo razvoj te pokrajine. Zmanjšali bi mestni promet in ga preusmerili na javni promet, ki bi temeljil na kakovosti. Gradili bi zelene mostove preko avtocest, tukaj bi porabili odpadke (brez za recikliranje primernih snovi), jih prekrili z zemljo in zasadili. Rešili bi vprašanje nuklearke s Hrvaško glede, skladiščenja jedrskih odpadkov. Tujcem bi omejili nakup nepremičnin.

V naslednjem poglavju programa SNS opredeli sodstvo, policijo in vojsko. Sodnikom in tožilce bi ukinili trajni mandat in njihove imunitete izenačili s poslanskimi, možno bi jih bilo tudi kazensko preganjati za napačno sodbo. Uvedli bi register storilcev kaznivih dejanj za spolne zlorabe mladoletnih oseb. Pri gospodarskem kriminalu bi uvedli kazensko politiko, ki bi imela poudarek na plačilu denarne kazni. V zaporih bi uvedli delo, ki bi zapornike ustrezno socializiralo. Delo policije bi preučili in po potrebi podkrepili z novimi zaposlitvami. Policijo bi reorganizirali, z uvedbo centraliziranega vodenja. Policistom bi dali večja pooblastila in vsako njihovo zlorabo bi strogo kaznovali. Uredili bi plače policistov v sorazmerju z vojaki. Zopet bi uvedli kadetsko šolo. V SNS bi znižali kazni in ukinili pridržanje pijanega voznika, takoj pa bi mu vzeli vozniško dovoljenje za vse kategorije. Uvedli bi dodatna izobraževanja v prometu za večkratne kršitelje ter programe izobraževanja za kulturno obnašanje v prometu in strpno vožnjo, odprli bi več poligonov in dirkališča za tiste, ki želijo hitro voziti. SNS bi se zavzela, da slovenski vojaki ne bi sodelovali na vojaških misijah izven Evropske unije, če to ni mogoče, pa vsaj samo v tistih, ki jih odobri OZN. Slovensko vojsko bi moderno opremili.

Zadnje poglavje predstavlja zunanja politika. Tukaj najprej povedo, da se je pokazalo partnerstvo v NATO in članstvo v EU kot dobro, čeprav so oni kot stranka temu nasprotovali. Povedo tudi, da so oni želi referendum o vstopu v EU in tudi za ratifikacijo Lizbonske pogodbe, vendar sta oba referenduma bila zavrjnena. Poudarijo, da so imeli prav glede preišljenosti z ratifikacijo Lizbonske pogodbe, pri tem izpostavijo Irce. Zavzemali bi se za zaščito slovenskih interesov. Želijo recipročno obravnavanje obeh manjšin v Italiji in na Madžarskem. Povezali bi zamejce v slovenski gospodarski razvoj. Odkupili bi ambasade po svetu zaradi visokih najemnin, saj bi namesto najemnin lahko plačevali anuitete kredita zanje. Zavzeli bi se za ureditev meje s Hrvaško z novimi kadri, ki ne bi bili protislovensko usmerjeni. (Program Slovenske Nacionalne Stranke. 28.11.2010)

## 7.7 PROGRAM ZARES - NOVA POLITIKA

Naslov programa Zares je »Zares pripravljen za izzive!« Za nov razvojni dogovor, za novo politiko. Vrednote, ki usmerjajo politično stranko, so: odprtost, odzivnost, vztrajnost, potrpežljivost in samoomejevanje. Politična stranka Zares je nastala iz Združenja za novo politiko – Zares. Program stranke je podrobneje razdelan po posameznih resorjih. Sestavljen je iz dveh poglavij.

Prvo poglavje predstavijo svoje izzive za prihodnost v dobi svetovne globalizacije. V Zares menijo, tudi če imajo vse države podobne probleme, mora vsaka družba in politika najti svoje odgovore nanje. Govorijo o tem, da so zavezani liberalni politični tradiciji, ki temelji na svobodi, odgovornosti, strpnosti družbeni pravičnosti in enakih možnostih, na oblikovanju odprte družbe in demokratične politike. V tem delu programa, ki je kot kratek uvod, povedo tudi, da bi se borili za takšno razslojevanje družbe, ki bi temeljilo na sposobnostih, prizadevanju in znanju in ne na privilegiranih dostopih do položajev, kapitala in uporabe politične moči za zasebno korist. V programu predstavijo, katerih izzivov bi se lotili, in podajo tudi odgovore na izzive.

### Preglednica 5: Izzivi politične stranke ZARES

IZZIVI ZA PRIHODNOST	ODGOVORI NA IZZIVE ZA PRIHODNOST
GLOBALIZACIJA – razvoj informacijsko - komunikacijskih tehnologij in vzpon novih tehnologij.	Učinkovito in konkurenčno gospodarstvo, javnofinančna reforma, zelena davčna reforma, znanstveno-raziskovalno delo in tehnološki razvoj, krepitev vloge tretjega sektorja.
OGROŽENOST NARAVNIH VIROV – omejenost njihovega izkoriščanja (nafta). Problem onesnaževanja obnovljivih naravnih virov (vode, obdelovalnih površin)	Racionalna raba energije, večji delež obnovljivih virov energije v primarni proizvodnji, okrepi za ohranjanje ekosistemov (program Natura 2000), oblikovanje strategije gospodarjenja z vodo, racionalna raba zazidalnih površin, manjše obremenjevanje okolja.
PODNEBNE SPREMEMBE - terja učinkovite ukrepe	Zmanjšanje emisije toplogrednih plinov, spodbujanje razvoja neogljikovih tehnologij, pregled politike gospodarjenja in upravljanja z naravnimi viri, zmanjšanje potrebe po dnevni mobilnosti
IZZIV ZA PREHRANSKO VARNOST - glede količine in kakovosti hrane	Pridelava čim več kvalitetne hrane v kmetijstvu, več namenske vloge kmetijstva, samooskrba Slovenije, podpora ekološkemu kmetijstvu, (ekološke kmetije, na trgu ekološka živila), ozaveščanje ljudi o zdravi prehrani, promoviranje lokalne pridelave hrane.
IZZIV DOLGOŽIVE DRUŽBE - problem staranja družbe	Dolgoročno vzdržen pokojninski sistem, ureditev dodatnega pokojninskega zavarovanja, zaposlitev po upokojitvi, organizirana pomoč starejšim v posebnih okoliščinah, reševanje stanovanjske problematike starejših.



IZZIV DEMOKRATIČNE POLITIKE - spodbuditi večje zaupanje državljanov v politiko in omogočiti boljšo dostopnost.	Omogočati posamezniku odločanja o stvareh, ki se ga neposredno dotikajo, povečati dostop in sodelovanje v oblikovanju zakonodaje, omejiti politiki regulacijo posameznih družbenih podsistemov, samoomejevanje politike, problem politizacije javnih služb, ureditev razmerja med politiko in gospodarstvom.
IZZIV SVOBODE IN VARNOSTI - varnostni izzivi ne bi smeli ogrožati doseženih svoboščin	Pregled obstoječe zakonodaje na področju človekovih pravic, azila, romskega vprašanja, javne varnosti, elektronskih komunikacij.
IZZIV NA ZNANJU TEMELJEČE DRUŽBE	Utrepi pot informacijski družbi, temelječi na znanju.

Vir: Program politične stranke Zares.  
(Program politične stranke Zares, 02.11.2009)

Po predstavitvi izzivov preidejo na samo strukturo programa, ki je razdeljen na pet sklopov, v katerih še podrobneje analizirajo probleme, ki so jih predstavili že kot svoje izzive:

1. Za povečanje gospodarske konkurenčnosti in stabilnosti javnih financ na temelju trajnostnega razvoja.
2. Za ustvarjalnost, za znanje in znanstveno-tehnološki razvoj.
3. Za odzivno socialno politiko in krepitev socialnega kapitala.
4. Za trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
5. Za odgovorno javno politiko in upravljanje z državo.

Katere so temeljne programske usmeritve političnega programa ZARES?

Stranka ZARES meni, da je temeljni izziv današnjega časa, s katerim se spopada politika, postaviti Slovenijo v globaliziran svet. Menijo, da potrebujemo odprto svobodomiselno družbo, v kateri bi bil omogočen prost pretok znanja in idej. Zavzemali bi se za politično in ekonomsko svobodo. Kot svoj prvi temeljni cilj navedejo spodbujanje odprtega trga in konkurence na področju gospodarstva. Uresničevali bi ga z odpravo monopolov, transparentno privatizacijo državnega premoženja, učinkovitim upravljanjem javnih podjetij, ureditvijo nagrajevanja in sistema plač, intenzivnejšim uvajanjem javno-zasebnih partnerjev. Menijo, da je za zdravo gospodarstvo treba krepiti dejavnike konkurenčnosti gospodarstva, ter da Slovenija ni dovolj uspešna pri spodbujanju konkurenčnosti v gospodarstvu. Menijo, da potrebujemo prestrukturiranje gospodarstva, da potrebujemo bolj storitveno naravnano gospodarstvo, ki bo konkurenčno ter bo zagotavljalo dolgoročno stabilno gospodarsko rast. Drugi cilj gospodarskega programa je krepitev najpomembnejših dejavnikov konkurenčnosti gospodarstva.

Kako bi to dosegli?

- S spodbujanjem inovativnosti, tehnološkim razvojem in vlaganjem v znanost.
- S spodbujanjem podjetništva.

- Z odpravljanjem nepotrebnih administrativnih ovir.
- S spodbujanjem razvoja storitev.
- Z internacionalizacijo gospodarstva.
- Ustvarili bi ugodno poslovno in davčno okolje.

Zato bi morali sprejeti določene ukrepe, ki bi jih pripeljali do cilja. V nadaljevanju so podrobneje opisali, katere cilje bi zasledovali v posameznem področju.

#### Resor financ

Prvi resor, ki ga predstavijo, je resor javnih financ. Na tem področju želijo doseči stabilno financiranje javnih potreb. Pri tem bi upoštevali skrb za konkurenčno gospodarstvo, socialno vključenost in okoljsko spremljivost in prilagoditev proračunskih izdatkov možnostim davkoplačevalcev. Želijo doseči stabilne javne finance v Sloveniji. Podrobneje so navedli svoje ukrepe, kako to doseči.

Zavzeli bi se za stabilno financiranje pokojninskega zavarovanja. Menijo, da pokojninsko zavarovanje zaradi staranja družbe pomeni največjo grožnjo za slovenske javne finance gledano dolgoročno. Ta problem bi rešili s sprejemom zakona. Z njim bi donos od državnega premoženja namenili v pokojninsko blagajno. Spodbujali bi daljšo aktivnost starejše populacije. Pokojnino bi prilagodili dejanskim vplačilom posameznika. Uredili bi področje prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Zavzeli bi se za stabilnost financiranja sistema zdravstvenega zavarovanja. Prispevek za zdravstveno zavarovanje bi reorganizirali. Premije dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja bi za najrevnejše sloje (za 12 % prebivalstva) plačevali iz proračuna. Iz ZZZS bi izločili zavarovanje pred delovnimi nesrečami, ta riziko bi nosile zavarovalnica pod okriljem ZZZS, ki bi prav tako lahko izvajala dopolnilno zdravstveno zavarovanje.

Zavzeli bi se za stabilnost v skrbi za okoljsko spremljivost. Izvedli bi zeleno davčno in javnofinančno reformo, to pa pomeni povečanje davkov, taks in trošarin na rabo okoljskih dobrin. Pri letni registraciji avtomobila bi višina letne takse bila odvisna od količine izpustnih plinov avtomobila. Zavzeli bi se za racionalno ravnanje z odpadki, uvajali bi zelena javna naročila... . Spodbujali bi socialno podjetništvo in uvajali tretji sektor . V »starih članicah« EU (petnajsterici), zaposluje tretji sektor (ti. socialna ekonomija) 9 mio. ljudi in ustvari cca 10% BDP.

#### Resor ustvarjalnosti, znanja in znanstveno-tehnološkega razvoja

V tem poglavju opredeljujejo:

- predšolsko vzgojo, osnovnošolsko izobraževanje ter srednješolsko izobraževanje, visokošolsko ter univerzitetno izobraževanje,
- znanstveno-raziskovalno ter tehnološko razvojno dejavnost,
- informacijski razvoj družbe,

- medijsko ter kulturno politiko.

Menijo, da moramo ohraniti odprt ter demokratičen sistem vzgoje in izobraževanja. Želijo, da bi imeli vsi enake pogoje za izobraževanje, ne glede na socialni status, oddaljenost, starost in spol. Menijo, da mora država zagotoviti kakovostno javno šolstvo. Zavzeli bi se za otroke s posebnimi potrebami, zavzeli bi se za večji ugled poklica učitelj. Želijo, da bi bili vsi posegi v sistem vzgoje in izobraževana konstruktivni, transparentni, strokovno pripravljene, utemeljeni in domišljeni.

Predšolska vzgoja v vrtcih

Zavzeli bi se za kakovostno vzgojo vseh otrok, vključenost vseh otrok v predšolsko vzgojo, od tretjega leta dalje. Zavzeli bi se za raznolikost programov. Reorganizirali bi subvencioniranje plačila vrtcev (razbremenili bi starše). Uvedli bi centralni register predšolskih otrok.

Osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje

Pri osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju je ključna poteza stranke Zares šola odprtih vrat.

Za kaj bi se v stranki Zares zavzemali?

- Za prenovu podaljšanega bivanja,
- za večjo fleksibilnost,
- spodbujanje k notranji samoevalvaciji, usposabljanju učiteljev,
- sofinanciranje šole v naravi za socialno šibke učence,
- postopno zagotovitev učbenikov v trajno last učencem,
- za vsaj 6-odstotno izbirnost ur,
- ureditev statusa romskih otrok,
- uvedba kakovostnih nacionalnih preverjanj znanja (NPZ),
- za odpravo vzrokov, ki vplivajo pri posameznih regijah na nižje rezultate od povprečnih na NPZ,
- za številčno manjše oddelke (največ 28 učencev),
- ohranitev splošne mature,
- za izobraževanje starejših delavcev in izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju.

Šport in rekreacija

Pri športu in rekreaciji želijo doseči, da se čim več prebivalcev aktivno ukvarja s športom, hkrati pa bi zagotavljali pogoje za vrhunski šport.

V zvezi z visokošolskim in univerzitetnim izobraževanjem želijo, da postane Slovenija mednarodno znana po znanju in odprta družba do znanja. Želijo, da vsakdo pokaže, kaj zna, in tako prispeva k skupni blaginji, da na podlagi kvalitetnega visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja postanemo gospodarsko in socialno uspešna družba,

ki temelji na znanju. Želijo, da se naše visokošolsko in univerzitetno izobraževanje lahko kosa z evropskimi in svetovnimi standardi. Zavzemali bi se za kakovost v visokošolskem in univerzitetnem izobraževanju. Univerzitetnim in raziskovalnim institucijam bi zagotovili visoko stopnjo avtonomije (finančno, programsko in vodstveno). Zavzeli bi se za pravilno in učinkovito dokončno uvedbo bolonjskega procesa, za odprtost in dostopnost do visokega izobraževanja za vse, za dostopnost študija tudi socialno šibkih slojev družbe ter za sodelovanje vseh partnerjev pri ustvarjanju visokošolskega sistema. Pri financiranju bi delež proračunskih sredstev progresivno povišali, da bi bil primerljiv z ravno najuspešnejših evropskih držav, programi bi morali izpolnjevati evropske standarde. Rešili bi razmerja med javnimi in zasebnimi visokošolskimi zavodi. Stranka Zares sicer nasprotuje ustanavljanju zasebnih visokošolskih zavodov, vendar ne postavlja omejitev. Zavzeli bi se za postopno ukinitvev izrednega študija.

### Znanost in hiter tehnološki razvoj

Na področju znanosti in hitrega tehnološkega razvoja želijo doseči avtonomijo in dvigniti javna finančna vlaganja v znanost ter hiter tehnološki razvoj. Na tem področju se želijo kosati z razvitimi članicami v EU.

V poglavju o komunikacijski dostopnosti in hitrejšem razvoju informacijske družbe izpostavijo, da uporaba računalnikov in omrežij vpliva na naše vsakdanje življenje. Zavzeli bi se za dostop interneta za vse Slovence. Zavzeli bi se za zaščito zasebnosti v informacijski družbi, zato bi uredili ustrezno zakonsko podlago. Na tem področju bi se zavzeli za učinkovito informatiko v državni upravi, dostopne točke v javnosti do internetnih povezav in možnost e-demokracije za vse.

Glede področja kulture menijo, da mora biti družba do kulture odprta, omogočati mora njeno dostopnost in ustvarjalnost, da bo usmerjala naša življenja. Kulturno politiko bi osredotočili na splošne ukrepe, kot so: načrtovanje strategij, monitoring, vlaganje v infrastrukturo, davčno regulativo, vzpodbudo kulturne industrije, decentralizacijo odločanja. Na področje financiranja bi se zavzeli za rast proračunskih sredstev in zasebna vlaganja finančnih sredstev. Na kulturnem področju si bi prizadevali za:

- za odkup domače izvirne literatura za knjižnice,
- za vse manjšinske skupine v Sloveniji,
- za ureditev statusa samostojnih ustvarjalcev,
- za urbano kulturo,
- podprli bi kulturniške inkubatorje,
- nadaljevali bi z digitalizacijo kulturne dediščine,
- uredili, revidirali bi zakon o varovanju kulturne dediščine,
- za mobilnost umetnikov.

Zavzeli bi se za svobodne neodvisne medije. Uredili bi zakon o Radiu in Televiziji Slovenije. Radio in Televizija Slovenije morata ostati javna ter ne vladna. Spremenili bi zakon o medijih, ki bi povečal avtonomijo medijev. Zavzeli bi se za preoblikovanje

Slovenske tiskovne agencije, le-ta ne bi bila več v 100% lasti vlade, ampak bi delovala kot avtonomen servis. Podpirali bi napredno medijsko politiko.

## Resor socialne politike

Katere so temeljne programske usmeritve stranke na področju socialne politike? Menijo, da morajo biti socialne storitve steber socialnega in gospodarskega razvoja. Modernizirali bi sistem socialnih transferjev. Zavzeli bi se za univerzalni temeljni dohodek. Zavzeli bi se za zagotavljanje enakih možnosti ter spoštovanje človekovih pravic. Zares meni, da mora družba temeljiti na medgeneracijski solidarnosti. Zavzeli bi se za stabilnost pokojninskega sistema, dolgotrajno oskrbo, daljšo delovno aktivnost starejših, ustanovitev novih delovnih mest, urejanje plačnih razmerij, politiko delovnih razmerij, varnost in zdravje pri delu in poostriili bi inšpekcijski nadzor dela. Podprli bi modernizacijo družinske politike. Zavzemali bi se še za problematiko drog, ekonomske migracije iz tretjih držav in varstvo invalidov. Sprejeli bi ukrepe za odpravo revščine.

## Javno in učinkovito zdravstvo

V Zares se zavedajo, da v sodobnem času zdravje pomeni dobrina. Skrb za zdravje bi postala stalnica delovanja države na vseh področjih. Zavzemali bi se za učinkovito javno zdravstvo, zato bi sprejeli naslednje ukrepe:

### 1. Financiranje zdravstva:

- racionalna uporaba finančnih sredstev,
- dolgoročno povečanje deleža BDP za 1% BDP,
- kratkoročno zaustavitev padanja sredstev za zdravstvo iz BDP,
- preoblikovanje in odpravo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.

### 2. Področje organizacije zdravstvenega sistema:

- so za odlog za podeljevanje koncesij,
- so za skrajšanje čakalnih vrst,
- so za ohranitev in nadgradnjo zdravstvenih domov na področju primarnega zdravstva,
- so za ohranitev regionalne splošne bolnišnice na področju sekundarnega zdravstva,
- so za povečanje konkurence med javnimi zavodi,
- so proti odpiranju novih kliničnih centrov na terciarni ravni.

### 3. Področje upravljanja in menedžmenta v zdravstvu:

- so za vzpostavitev informacijskih baz, pacienti bi imeli 24-urni vpogled vanje,
- so za oblikovanje standardov kakovosti in uspešnosti,
- so za oblikovanje informacijskih standardov in uvedbo e-zdravstva (elektronsko izdajo napotnic, receptov...).

## Nevladne organizacije in tretji sektor (NVO)

Uredili bi pravno podlago za delovanje NVO. Zagotovili podporno okolje za delovanje NVO in se zavzeli za tiste NVO, ki imajo možnosti za izvajanje javnih storitev, kar bi pripomoglo k boljšim in cenejšim storitvam, kot je to pod okriljem države. Okrepili bi vlogo NVO.

## Trajnostno upravljanje z naravnimi viri

Menijo, da je ena najpomembnejših nalog današnje politike spremeniti odnos do naravnih virov, ki so omejeni, kot tudi do obnovljivih naravnih virov. Kot izhodišče na tem področju so navedli, da zadovoljevanje potreb sedanje generacije ne sme ogroziti potreb prihodnjih generacij.

## Boj proti podnebnim spremembam

Podnebne spremembe stranka Zares uporablja kot izhodišče za oblikovanje programskih usmeritev trajnostnega razvoja. Zavzeli bi se za celovit program za boj proti podnebnim spremembam, v katerem bi bile spremembe opredeljene kot zmanjševanje emisij toplogrednih plinov.

Kateri pa so ukrepi, ki bi jih vodili k cilju?

- Sprejeti ukrepe, ki bi zraven podnebnih ciljev dosegali še druge cilje (varčnost z energijo).
- Prehod na nizko ogljično družbo.
- Prenovo ali nov program za upravljane s pomembnimi naravnimi viri (voda, zemljišča, gozdovi).
- Zmanjšati mobilnost (zgoščanje naselij).
- Spremeniti navade ljudi. Spodbujati ukrepe, ki zahtevajo spremembo navad ljudi.

Zares želi uresničevati mednarodna dogovore o spremembah podnebja (Kjotski protokol, konvencija Združenih narodov). Sprejeli bi višje cilje, kot ji ima EU. Zmanjšali bi tranzitni promet skozi našo državo.

So za novo regionalno, urbano in lokalno politiko ter za trajnostni razvoj v prostoru. Menijo, da je Slovenija neracionalno poseljena, kar pomeni dražjo gradnjo javne infrastrukture. Poudarjajo slabosti predhodne vlade na tem področju. Zares bi sprejela naslednje ukrepe na posameznih področjih:

### 1. Lokalna samouprava:

- celovita analiza lokalne samouprave in priprava ustreznih rešitev,
- presoja mandata organov lokalne skupnosti (združljivost funkcij, o neomejenem številu mandatov župana, trajanje mandata prihodnjih pokrajinskih organov),
- presoja funkcije podžupan,

- spremembe na področju pristojnosti,
- spremembe financiranja občin.

## 2. Regionalni razvoj in urbana politika:

- so za pokrajine, ki bi omogočale uresničevanje regionalnih razvojnih možnosti,
- so za ustanovitev od šest do osem pokrajin,
- so za prenos določenih pristojnosti iz države ter občin na pokrajine,
- so za okrepljeno vlogo mestnih občin,
- so za ponovno urbanizacijo nekaterih degradiranih mestih območij, bolj strnjeno pozidavo naselij,
- so za poseben status gorskih oziroma hribovskih občin,
- so za preoblikovanje prispevka za uporabo stavbnih zemljišč v davek na nepremičnine.

## 3. Urejanje prostora in prostorskega načrtovanja:

- spremljali bi uvajanje nove zakonodaje na področju prostorskega načrtovanja, čeprav se z njo ne strinjajo,
- uvedli bi manj tvegan postopek za pridobitev gradbenega dovoljenja za investitorje (večja dostopnost informacij),
- so za povezovanje zakonodaje s področja urejanja prostora,
- so za izboljšanje kakovosti bivanja v mestih (boljša kakovost javnih prostorov).

## Stanovanjska politika

Menijo, da je velik problem dostop do neprofitnih stanovanj za socialno ogrožene prebivalce ter mlade družine.

- So za izgradnjo neprofitnih stanovanj v javnih lasti.
- Želijo doseči cilj 1500 neprofitnih stanovanj na letni ravni.
- So javno zasebno partnerstvo, vstop zasebnih investitorjev za gradnjo neprofitnih stanovanj.
- Financiranje občin bi pogojili s sposobnostjo občine pridobiti in opremiti zemljišča za gradnjo neprofitnih stanovanj.
- Ukinili bi nacionalno varčevalno shemo.
- Pomagali bi mladim zaposlenim za določen čas do posojila za rešitev stanovanjskega problema.
- So za strnjeno gradnjo naselij zaradi nižjih komunalnih stroškov.
- So za upoštevanje energijske varčnosti pri obnovi starih stanovanj.
- Pri gradnji novih stanovanj je treba paziti, da ne pride do segregacije.

## Dosledna in učinkovita okoljska politika

Menijo, da Slovenska okoljska politika ob nastanku programa ni sledila premikom, ki nastajajo na področju sodobnih okoljskih politik. Zares se zavzemajo za:

- prehod iz družbe, ki odmetava odpadke, v družbo, ki presnavlja odpadke,
- prehod od družbe, ki pospešuje odtočne razmere, k družbi, ki temelji na varčni rabi vode,
- prehod na družbo, ki temelji na energetski varčnosti obnovljivih virov, alternativnih goriv in razvoju neogljikovih tehnologij,
- prehod na družbo, ki temelji na ohranjanju biotske raznovrstnosti,
- prehod na družbo, ki je sposobna upravljati z okoljskimi tveganji.

Zakaj bi se Zares zavzemali na področju okoljske politike?

Menijo, da se stanje v obdobju predhodne vlade ni spremenilo na področju okolja. Menija, da problem ni v vsebini in usmeritvah, ker so te določene z evropskimi smernicami, v neučinkovitosti. Zato nameravajo institucionalno oceniti Ministrstvo za okolje in prostor.

Poudarjajo, da so nekatere ključne programske usmeritve že opredeljene na drugih mestih v programu, kajti problem okolja se navezuje prav na vsa področja. Zavzeli bi se za varstvo tal, za previdno rabo gensko spremenjene hrane, za ohranjanje biotske raznovrstnosti, za varstvo zraka ter da se severni Jadran razglasi za posebno občutljivo morsko območje.

Trajnostno upravljanje in gospodarjenje z vodami

Izboljšanje stanja voda v Sloveniji so izpostavili kot eno izmed prednostnih nalog. Menijo, da so slovenske vode onesnažene in na področju gospodarjenja z vodami so potrebne takojšne dolgoročne rešitve. Izpostavljajo naslednje probleme:

- pritisk na vodo se stopnjuje (večja poraba, večja onesnaženost, raba voda v različne namene, nenadzorovana raba naplavin in proda ter nenadzorovani posegi v vodno telo),
- neustrezno gospodarjenje in upravljanje z vodami,
- pomanjkanje vlaganj v vodno infrastrukturo,
- neustrezna vloga vodnega sklada.

V stranki Zares bi se zavzemali na področju gospodarjenja z vodami za:

- izdelavo upravljalnih načrtov za vodna območja ter načrte za glavne vodotoke,
- izdelavo nacionalnega programa izgradnje vodne infrastrukture do leta 2020,
- zmanjšanje onesnaženosti slovenskih voda,
- reorganizacijo institucionalne ureditve upravljanja voda,
- vpliv podnebnih sprememb na vodne razmere,
- sprejeli bi konkretne ukrepe za zagotavljanje biotske raznovrstnosti.

Trajnostno kmetijstvo in upravljanje z gozdovi in varna hrana. Zavzeli bi se za:

- ohranitev večnamenske vloge kmetijstva, gozdarstva in razvoj podeželja,
- ohranjanje kulturne pokrajine,
- varstvo okolja (prilagajanje podnebnim spremembam),
- rodovitnost kmetijskih zemljišč,



- čim manjšo onesnaženost kmetijskih površin,
- ohranjanje virov za trajnostno pridelavo hrane,
- uživanje varne hrane in njeno pridelavo,
- izboljšanje nadzora nad pridelavo hrane,
- zaščito domačih proizvajalcev,
- bolj preprosto zakonodajo,
- smotrno rabo kmetijskih zemljišč,
- spodbujanje čebelarstva,
- izboljšanje strategije razvoja gozdov.

#### Področje energetike in njene temeljne usmeritve

Menijo, da v svetu narašča povpraševanje po energiji kljub višanju cene energije. Proti katerim osnovnim ciljem na področju energetike strmi stranka Zares?

1. Zanesljivi in varni oskrbi. Menijo, da se Slovenija sooča z večanjem povpraševanje po energiji in pomanjkanjem lastnih zmogljivosti za proizvodnjo. Zato bi se zavzeli za izgradnjo in dokončanje elektrarn in za graditev drugega bloka v NEK, za ogrevanje bi spodbujali rabo domačih obnovljivih virov energije. Zagovarjali bi uporabo biogoriv za vozila in vozil na vodikov in električni pogon.
2. Zagotavljanju konkurenčnega okolja. Menijo, da bodo v prihodnosti cene energije še višje ter da bodo najkonkurenčnejši tisi, ki ne bodo odvisni samo od uvoza. Menijo, da se moramo zavzemati za prehod na tehnologijo brez ogljika. Menijo, da bi morali na področju energetike v čim večji meri izkoristiti domače zmogljivosti, vendar bi bilo treba paziti, da bi bila njena raba racionalna. Zato bi izvedli zeleno davčno reformo.
3. Okoljski sprejemljivosti. Optimistično napovedujejo 50% znižanje emisij CO<sub>2</sub> do leta 2050 (izhodiščno leto 1986). Zavzeli bi se za trajnostni energetska politiko, ki bo temeljila na čim manjši obremenitvi okolja.

#### Področje prometa

Menijo, da bo treba spremeniti navade glede mobilnosti, preusmeriti se bo treba na javni promet, zato bi se zavzemali za njegovo kakovost; ki temelji na:

- ponovni uvedbi tirnega prometa v večjih mestih,
- obnovitvi železniške infrastrukture (medmestne in medregionalne povezave),
- sodelovanje države in lokalne skupnosti, ki morata pridobiti čim več sredstev iz EU.

#### Javno upravo in upravljanje za državo

Na tem področju bi se zavzemali za čim večjo sodelovanje med državo in državljani ter čim večjo sovplivanje državljanov na urejanje javnih zadev. Zavzeli bi se za večjo demokratičnost na tem področju.

Na področju javne uprave, bi se podpirali profesionalno in nepristransko uradništvo. Preprečili bi politične menjave z novim zakonom. Izpostavili so tudi naslednja vprašanja:

- volilni sistem – zavzeli bi se za spremembo volilnega sistema,
- boj proti korupciji – menijo, da je treba sprejeti predpis s področja preprečevanja korupcije, ki bi utrdil položaj in naloge komisije za preprečevanje korupcije,
- mednarodna zaščita (azil),
- mednarodne migracije,
- problematika izbrisanih,
- spoštovanje različnosti in socializacija Romov.

## Varnost in svoboščine

V Zares bi se zavzemali za svobodno družbo. Pri tem pa izpostavljajo:

- varovanje pravic do zasebnosti,
- delovanje pravne države (spoštovanje odločb ustavnega sodišča, uredili bi status izbrisanih),
- vidnost in dostopnost policistov,
- uvedbo finančne policije (pregon gospodarskega kriminala),
- višješolsko osnovno izobrazbo policistov,
- odgovornost policistov (odgovornost do lokalne skupnosti),
- nadzor nad delom policistov (ustanovitev od vlade neodvisne nadzorne institucije »pooblaščenec za nadzor policije«),
- visoko profesionalnost obveščevalno-varnostne dejavnosti,
- ločitev obrambe (MORS) ter zaščito in reševanje (določiti število redne sestave in rezervne sestave SV),
- neodvisno protikorupcijsko delovanje (želijo, da dobi položaj centralnega samostojnega državnega organa).

## Sodstvo

Na področju sodstva bi zasledovali temeljne cilje Slovenije na tem področju. Doseči nameravajo čim večjo pravno varnost in zagotovitev pravice do sojenja v razumnem roku. Želijo uvesti alternativno reševanje sporov in reformo vodenja slovenskih sodišč. Posledično bi to pripomoglo k večji učinkovitosti sodišč. Zavzeli bi se za zmanjšanje števila sodnikov. Zavzeli bi se za modernizacijo poslovanja sodišč, uvedli bi e- pravosodje. Zavzeli bi se za enotno tehnološko podporo poslovanja sodišč.

## Zunanja politika

Zares najprej navede tri razloge, po katerih je njihova zunanja politika nekaj novega:

1. So za zunanjo politiko, ki združuje.
2. Njihova zunanja politika izhaja iz javnosti.
3. Pri odločitvah in o zunanji politiki so pripravljene komunicirati z državljani.

V nadaljevanju opišejo sedem stebrov, ki podpirajo njihove cilje v zunanji politiki:

1. Doslednost in vztrajnost pri oblikovanju zunanje politike in uveljavljanje interesov na podlagi spoštovanja suverene enakosti držav in mednarodnega prava ter spodbujanje medkulturnega dialoga, temelječega na sprejemu raznoličnosti.
2. Aktivno sodelovanje in ohranjanje stikov z zamejskimi Slovenci.
3. Utrjevanje odnosov s sosednjimi državami.
4. Zavzemanje za uveljavljanje človekovih pravic in pravice do čistega okolja.
5. Zavzemanje za globalno solidarnost pri odpravljanju svetovnih problemov, trajnostni razvoj in človeka dostojno življenje.
6. Preventivno delovanje na področju nastanka problemov.
7. Mirno reševanje sporov.

(Program politične stranke Zares, 02.11.2010)

## **7.8 PROGRAM SLOVENSKE LJUDSKE STRANKE**

SLS je koalicijska stranka. Naslov programa je Program Slovenske ljudske stranke in resolucije. Program je sestavljen iz preambule, ki je že prvo poglavje. Program ima vse skupaj petnajst poglavji in resolucije o pomembnih vprašanjih. Program Slovenske ljudske stranke se začne z preambulo, v kateri SLS poudarja, da so nasledniki zgodovinske Slovenske ljudske stranke in da so kot Slovenska kmečka zveza bili prva demokratična stranka v Sloveniji in članica družine evropskih ljudskih strank. Poudarjajo, da njihova stranka temelji na odgovornosti ter na ljudskih in krščanskih temeljih. SLS spoštuje življenje, človeško osebnost in dobre medčloveške odnose. Zavzemajo se za ekološko in socialno usmerjeno tržno gospodarstvo. Njihova vizija je demokratična in gospodarsko uspešna Slovenija. Kot izzive navajajo: povečanje rodnosti, dati odgovore glede globalizacije in glede ohranitve slovenstva, zavzemanje za podeželje in znanje državljanov. Slovenijo si želijo dvigniti na višjo raven. Njihove osnovne vrednote so: družina, demokracija, slovenstvo, sožitje, zdravje, solidarnost, pravičnost in medsebojno spoštovanje in zaupanje.

V petem poglavju programa poudarjajo, da se zavzemajo za razvoj posameznika in družbe. Vsak ima pravico odločati se o svoji usodi. V SLS poudarjajo, da so mladi jamstvo za našo prihodnost, so nosilci družbe znanja in vrednot, zato jim želijo omogočiti kakovostno šolanje, mlade je treba vzpodbujati k samostojnosti in ustvarjalnosti. Mladim želijo omogočiti aktivno delo v nevladnih organizacijah. Menijo, da je družina temelj naše družbe, podpirajo družino in zakonsko zvezo in so za pozitivno diskriminacijo družine v moralnem in materialnem smislu. Pravijo, da je družina zanje skupnost moškega, ženske in otrok. Družina je pomembna za ohranitev naroda. Zakonodaja mora, po mnenju SLS, družino vzpodbujati (lažja rešitev stanovanjskih problemov, davčna politika). So za promocijo družine, prizadevajo si za družini naklonjeno pozitivno družbeno klimo. Družino vidijo kot medgeneracijsko celico, v kateri sodelujejo različne generacije med seboj.

V šestem poglavju poudarjajo, da se zavzemajo za okoljsko-socialno tržno ekonomijo. Poudarjajo, da mora biti rast domačega proizvoda Slovenije večja od

povprečja v EU. Zagovarjajo vrednote okoljsko-socialnega tržnega gospodarstva, poudarjajo individualne dosežke, socialno pravičnost in skrb za okolje. So za osebno iniciativo in učinkovito zaščito okolja, za socialno odgovorno osebno lastnino, za varne in okolju neškodljive delovne pogoje. Zavzemali bi se za zmanjšanje poškodb na delovnem mestu ter preprečevanje nastanka poklicnih bolezni in bolezni, povezanih z delom. Podpirajo uvedbo zavarovanj za prej naštete dogodke. So za razumno razmerje med trgom in državnim nadzorom. Poudarjajo, da trg in konkurenca morata delovati svobodno. Zagotovili bi usmerjenost proizvodnje blaga k potrošniku. So za krepitev individualne odgovornosti, za osebno pomoč in aktivno sodelovanje. Zavzemali bi se za socialno partnerstvo v okoljsko-socialnem tržnem gospodarstvu, zavedajo se, da je gospodarski mir pomemben za produktivnost. So za stabilno monetarno politiko in kulturo naložb v javnih financah. V SLS menijo, da je Slovenija odvisna od izvoza, zato potrebuje stabilno kupno moč v EU. Monetarna stabilnost se mora zagotavljati v celotni EU zaradi skupne valute in zaradi združevanja trgov. Pri javnih financah bi se trudili preiti iz kulture trošenja v kulturo naložb. Zavzemali bi se za naložbe v izobraževanje, kulturo in znanost, prav tako za presežek v javnih financah in bi se trudili, da bi bil morebitni primanjkljaj v okviru Maastrichtskih kriterijev<sup>8</sup> čim manjši. Zavzemali bi se za pravičen davčni sistem in premišljeno zadolževanje ter javno porabo. So za prestrukturiranje davčnega sistema. Njihovi cilji so razbremenitev najšibkejšega sloja prebivalstva. Plače, ki zagotavljajo minimum preživetja, naj ne bi bile obdavčene. Uvedli bi družinsko dohodnino, to pomeni obdavčenje družine in ne posameznika. Zavzemali bi se za povečanje davkov za tiste, ki škodujejo zdravju ljudi in okolja. Želijo uvesti davek na nepovratno embalažo in ne bodo podprli davka na nepremičnine. So za zmanjšanje deleža javne porabe BDP. Zmanjšati se morajo odhodki BDP-ja. Povečali bi delež javnozasebnega partnerstva pri financiranju projektov, želijo umakniti državo iz vseh sektorjev gospodarstva. So za zmanjšane zadolženosti države, dolgoročno pod maastrichtska merila. Zagotoviti želijo, da pri privatizaciji ostanejo pomembne slovenske panoge v domačih rokah. Zaščitili bi majhnega proizvajalca pred globalizacijo. So za razvoj podjetništva in konkurenčne sposobnosti gospodarstva, olajšati želijo prehod zaposlenosti na samozaposlenost. So za bolj transparentno javno upravo.

Na področju izobraževanja so za razvoj izobraževanja, kulture in športa. Menijo, da če želi Slovenija uresničiti te svoje nadaljnje načrte, mora imeti izobraženo družbo. Poleg izobraževanja otrok in mladih si prizadevajo za vseživljenjsko učenje. So za Slovenijo znanja in usposobljenih ljudi. So za razvoj izobraževalnih institucij na evropski ravni, za šole in vrtce kot vzgojne institucije. Mladim želijo privzgojiti ponos, da smo Slovenci (našo kulturo in vrednote). So za odprt šolski prostor, za ustanavljanje zasebnih šol, ki pa morajo biti kvalitetne in se financirajo enako kot pri javnih šolah. Menijo, da pri razvoju šolstva, programov in institucij morajo sodelovati vsi vpleteni. So za zasebno šolstvo. Menijo, da morajo imeti vsi enak dostop do

---

<sup>8</sup> »Da lahko država članica EU uvede evro, mora izpolniti določene kriterije – to so tako imenovani konvergenčni (oz. maastrichtski) kriteriji. Konvergenčni kriteriji se nanašajo na doseganje: nizke stopnje inflacije, zdravih javnih financ, nizke stopnje obresti, stabilnost tečajev valut« (Maastrichtski kriteriji, 13.11.2009).

izobraževanja in študija, ne glede na materialno stanje posameznika. So za krepitev vloge univerze, za spoštovanje avtonomnosti univerz in večjo dostopnost tujim študentom, gostujočim učiteljem, sodelovanje med visokoškolskimi institucijami, za pregledno preverjanje kakovosti institucij. So za izobražene, ustvarjalne ter odgovorne državljane. So za spodbujanje ustvarjalnosti, šola naj spodbuja mlade, da bodo razvili svoje sposobnosti. Zavzemali bi se za odgovoren odnos do okolja. SLS poudarja, da se mladi morajo zavedali pomembnosti zdravega in čistega okolja. To bi dosegli s povezovanjem šole z okolico (lokalna skupnost, gospodarstvo, javna podjetja). So za avtonomna študentska gibanja kot temelj razvoja in napredka, SLS bi zanje zagotovila avtonomen vir financiranja. So za kulturo, ki združuje, spodbujali bi kulturo, ki je pomembna za našo prihodnost v EU. So za kulturni razvoj Slovencev. Materialno bi spodbujali kulturni razvoj. Spodbujali bi povezavo s kulturo zamejcev in Slovencev v tujini. Zavzeli bi se za arhitekturno dediščino, obnovili bi zgodovinske objekte, kar bi odprlo nove možnosti v turizmu. So za zdrav način življenja ter za zdravo življenje in športno aktivnost državljanov. So za športno vzgojo skozi celotno šolanje, za promocijo športa kot dela narodne kulture. So za spodbujanje rekreacije, podprli bi gradnjo športne infrastrukture. Spodbujali bi razvoj vrhunškega športa, uredili bi status (zaposlitev) vrhunskih športnikov in gradili novo infrastrukturo.

V osmem poglavju programa poudarjajo, da so za razvoj znanosti, raziskav in tehnologije za več in boljše delovna mesta ter kot osnova konkurenčnosti. Podpirajo na znanju temelječo družbo, ki bo zahtevala nova znanja in jih prenesla na gospodarsko sfero in na mlade. Želijo zagotoviti izobražene ljudi, ki bodo ustvarjali na dobrih delovnih mestih. Zavzemali bi se za višjo in kakovostno visoko šolstvo, za znanstveno-raziskovalno delo in strokovno usposobljene ljudi. Želijo, da bi se vsak posameznik lahko razvil po svojih sposobnostih. Financirali bi raziskovalne naloge, ki bi imele jasno določene cilje raziskave. So za ustanavljanje tehnoloških parkov, za nastajanje razvojnih oddelkov v gospodarskih družbah, spodbujali bi jih s finančnimi sredstvi. Zavzemali bi se za zaščito intelektualne lastnine.

Na področju podeželja in kmetijstva bi se zavzemali za zdravo hrano in razvoj podeželja. Prizadevali bi se za proizvodnjo zdrave hrene, za zdravo okolje, čist zrak, čisto podtalnico in za ohranjanje podeželja, za kmetijstvo, ki ohranja kulturne in etnološke dobrine. So za zadružništvo in organiziranost kmetov, za trajnostni razvoj podeželja, povezovali bi kmetijstvo in turizem. SDS podpira zdravo pridelano hrano in negensko spremenjene. Zavzemali bi se, da se čim več hrane pridelata doma.

SDS se bo zavzemala za skladen regionalen razvoj. Zavzemali bi se za decentralizacijo Slovenije. Spodbujali bi razvoj regionalnih središč kot nosilce razvoja regije (razvoj gospodarstva, gradnja stanovanj), v povezavi s tem bi zgradili ustrezno cestno infrastrukturo in spodbujali bivanje na podeželju. Prizadevali si bi za krepitev položaja občin in lokalne skupnosti. Zavzemali bi se za vzpostavitev pokrajin, ki bi še povečale finančno decentralizacijo države. Finančno bi podprli slabše razvita območja v Sloveniji. Zavzeli bi se tudi za razvoj slovenskih mest. Podprli bi razvoj inovativnih okolij, ki bi ugodno vplivala na razvoj mest. So za boljše življenje v mestih, to bi rešili z urbanističnimi načrti. Podprli bi učinkovit prometni režim, ki se bo uporabljal za dnevne migracije. So za razvoj pomorstva ter za izhod na Jadransko

morje. Zavzeli bi se za razvoj koprskega pristanišča. Zavzemali bi se za evro-regionalne povezave z sedežem v Sloveniji.

Želijo ohraniti socialno varnost, poudarjajo dve načeli, in sicer pomoč tistim, ki jo potrebujejo, ter zagotoviti socialno varnost tudi naslednjim generacijam. Povečati želijo dostopnost do socialnih storitev. Poudarjajo, da bolj ko je razvito gospodarstvo, večja je socialna varnost. Zagotavljali bi pomoč tistim, ki ne morejo sami poskrbeti zase, in poskušali bi preprečevati zlorabe. Zavzemali bi se za starejšo populacijo, katero bi poskusili vključiti v družbo, spodbujali bi prostovoljstvo. Uvajali bi novo obliko kombiniranega varstva otrok in starostnikov. Spodbujali bi aktivnost starejših ljudi v družbi. Njihov cilj pa je tudi odpravljanje prepek v zakonih in v miselnosti ljudi v odnosu do invalidov. Pospeševali bi njihovo samostojnost in udeležbo v družbi.

Zavzemali bi se za odgovoren odnos do zdravja in za boljše zdravstvo. Menijo, da se v Sloveniji prebivalstvo stara, s tem se povečuje število bolnikov in tudi stroški zdravljenja. V SLS menijo, da se vse preveč politizira in se ne upošteva sprememb, da je Slovenija v EU. Zdravstvenim delavcem bi zagotovili evropsko raven dela in možnosti za osebni in poklicni razvoj. Zavzeli bi se za celotno reorganizacijo zdravstva in s tem trajno povečali blaginjo in kakovost življenja. Želijo si konkurenčno, učinkovito in uspešno zdravstvo. Upoštevali bi ekonomske možnosti in poiskali ravnotežje med potrebami in željami prebivalstva in finančnimi viri ter med obsegom storitev in učinkovitostjo zdravstvenega sistema. SLS želi doseči zdravstvo, ki bo učinkovito ter dosega želijo boljše zdravje ljudi. Imeti želijo usposobljene kadre. Na primeren način je potrebno spodbujati zasebno zdravstvo. Podpirajo podeljevanje koncesij in večjo avtonomijo bolnišnic. Vsem želijo zagotoviti enak dostop do kakovostnih zdravstvenih storitev. Prizadevali bi se za ustanovitev urada, ki bi prevzel odgovornost za področje kakovosti.

Želijo zagotoviti kakovostno življenje v čistem okolju. Menijo, da je hiter razvoj gospodarstva kriv za onesnaženo okolje in za podnebne spremembe. Po mnenju SLS moramo vsi prispevati k izboljšanju okoljskih razmer. V SLS bi se pridružili evropskim prizadevanjem za čisto okolje. Zavzemali bi se za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, za odpravo škode pri vremenskih katastrofah, za integriran pristop k reševanju okoljskih nevšečnosti in za okolju prijazno davčno zakonodajo. Z njo bi spodbujali učinkovito rabo obnovljivih virov v gospodinjstvu. Zavzemali bi se za zeleno politiko. Poudarek bi bil na informiranju in izobraževanju. S konkretnimi ukrepi bi spodbujali prebivalstvo in gospodarske subjekte.

Zavzemali bi se tudi za ohranitev slovenskega naroda, podpirali bi zamejske Slovence in Slovence v svetu. Zavzemali bi se za krepitev skupnega slovenskega kulturnega prostora, povezavo zamejskih Slovencev in Slovencev po svetu. Deleži sredstev iz proračuna za zamejske Slovencev in Slovence po svetu bi ostali enaki. Mlade zamejske Slovence in Slovence po svetu bi vključili v slovenske šole. Zahtevali bi, da Hrvaška prizna slovensko manjšino na Hrvaškem.

SLS bi se zavzemala za prepoznavno vlogo Slovenije v mednarodnem prostoru.

Po mnenju SLS se mora zaščititi slovensko ozemlje in njeni prebivalci. So za aktivno zunanjo politiko, vendar bi zaščitili identiteto naroda. Zavzeli bi se za aktivno politiko na področju gospodarstva. Podpirajo boj proti mednarodnemu terorizmu. Želijo, da Slovenija čim prej vstopi v OECD. Zavzemajo se, da bi bila Slovenija aktivna članica v EU in NATO. V strukturah EU bi se prizadevali za uveljavitev tistih interesov, ki se nanašajo na največ prebivalcev v Sloveniji. Članstvo v EU vidijo kot velik izziv. V okviru NATA pa bi po njihovem Slovenija prispevala h graditvi miru na kriznih območjih sveta. Zavzemali bi se za urejanje mejnih vprašanj s sosednjimi državami. V zvezi z Hrvaško pa menijo, da je meja nedoločena, da se Piranski zaliv ne more deliti in zavzemajo se za izhod na odprto morje.

V zadnjem delu programa - Resolucije - so v SLS podrobneje odgovorili, kako se bodo spopadli s trenutno najbolj perečimi vprašanji v Sloveniji, vsa ta vprašanja pa so že razdelana v samem programu.

Katere so resolucije Slovenske ljudske stranke?

- Spoštovanje družine in njenega poslanstva v družbi.
- Ohranitev strateških delov gospodarstva večinsko v slovenskih rokah.
- Fiskalna decentralizacija v Sloveniji.
- Ohranitev obdelanega in poseljenega slovenskega podeželja.
- Ohranitev celovitosti Piranskega zaliva.

(Program Slovenske Ljudske stranke, 17.02.2010)

## 8 ZAKLJUČEK

Politične stranke so institucije, ki na slovenskem prostoru, z vmesnimi prekinitvami, obstajajo od 19. stoletja. Že takrat so med njimi obstajala temeljna idejna nasprotja, kar je tudi prav, saj le-ta odražajo miselnost ljudi, ki jih predstavljajo in volijo. Ravno zato so politični programi temeljno orodje, s katerim si politična stranka začrta smer oziroma postavi cilje, katere namerava v primeru zmage na volitvah uresničiti ali se jim čim bolj približati ter na takšen način skuša pridobiti čim večje število podobno mislečih volivcev.

Prvi politični program smo Slovenci dobili v devetnajstem stoletju, to je bil program Zedinjena Slovenija. V njem jasno zahtevamo ključno komponento lastne nacionalnosti, namreč svobodno rabo slovenskega jezika ter združenost v eno pokrajino. Ta program smo zasledovali vse do leta 1991, ko so se končno uresničile sanje o samostojni državi.

Od druge svetovne vojne do leta 1989 slovenski politični prostor obvladuje ena sama politična smer, zato ne moremo govoriti o strankah, katerih bistvo je ravno pluralizem idej, in posledično tudi ne o političnih programih. Konec osemdesetih ter v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja se začnejo pojavljati politične organizacije, ki kasneje prerastejo v politične stranke s svojimi političnimi programi, v katerih Slovenci izoblikujemo nov, oziroma ponovno zahtevamo že znani politični cilj, samostojno državo s strankarskim pluralizmom.

V Ustavi Republike Slovenije je v 42. členu zapisana pravica do zbiranja in združevanja. Pravica o združevanju je klasična politična pravica, ki omogoča svobodno izražanje svojega mnenja, volje in samoorganiziranost in tako zagotavlja svoboden in demokratičen komunikacijski proces. Prve politične stranke v Sloveniji so nastale po sprejetju zakona o političnem združevanju, leta 1989, kasneje leta 1994 ga je nadomestil Zakon o političnih strankah.

Organizacija državne oblasti je določena z ustavo. V Sloveniji imamo parlamentarni sistem, naša parlament se imenuje Državni zbor. V Državni zbor volimo po proporcionalnem volilnem sistemu. V 80. členu, ustave je zapisano, da volilni sistem ureja zakon, ki ga sprejmejo poslanci z dvotretjinsko večino. Podrobneje volitve v Državni zbor ureja Zakon o volitvah v državni zbor, katerega so sprejeli 1992, po Zakonu o volitvah imamo proporcionalno delitev poslanskih mandatov.

Po prvem pregledu programov državnoborskih političnih strank sem zaznala, da se le-ti med seboj razlikujejo v zgradbi, so različno obsežni in različno vsebinsko zastavljeni. Najbolj glede tega izstopa Slovenska nacionalna stranka, katere program je zapisan samo v alinejah, brez jasno opredeljenih postopkov ter orodij v zvezi z doseganjem zastavljenih ciljev. Programi ostalih strank so dosti bolj natančni, podrobno razdelani, jasno je zapisano, s kakšnimi ukrepi nameravajo določen cilj



doseči. Zelo podrobno je razdelan program LDS, ki zajema kar 198 strani. Po obsegu so si podobni še programi Zares, SD ter SDS. Programi teh strank obsegajo do 100 strani. Politična programa stranke DeSUS in SLS sta krajša po dolžini, zopet izstopa SNS, ki ima najkrajši politični program v straneh.

Po nadaljnji podrobni analizi vsebine sem ugotovila, da so si programi v temeljnih potezah zelo podobni. Večina strank bi se spopadala z globalnim problemi, kot so; onesnaževanje, uporaba alternativnih virov energije, s tem pa je tesno povezano gospodarstvo. Kot poseben problem v zunanji politiki stranke navedejo določitev meje s Hrvaško. Program LDS vsebuje tudi kritike prejšnje vlade, kritični so do njenih ukrepov bili še v stranki Zares, ter Borut Pahor (sedanji premier) v uvodu v programu stranke, ki ji pripada (SD).

Podrobnejša analiza političnih programov me je pripeljala do naslednjih ugotovitev. Politični programi strank so evropsko naravnani, kar je razumljivo zaradi članstva v EU. Evropska naravnost se kaže v tem, da dajejo za primerjavo rešitve, ki so bile uspešno izpeljane v razvitejših članicah EU.

Program SLS za razliko od ostalih daje velik poudarek na družino in religijo. Zagovarja tradicionalno družino (mož, žena in otroci). SNS v svojem programu daje poudarek na nacionalni zavesti. V programu stranke LDS omenijo tudi človekove pravice ter problematiko žensk (enake možnosti), čeprav tudi ostali omenjajo to problematiko, vendar ima to podrobneje razdelano v svojem programu samo LDS. V programu SDS posebej opredelijo probleme, povezane z mladino. Sprejeli bi Zakon o mladini ter z njim povezan Nacionalni program za mladino.

Pri preučevanju programov političnih strank sem prišla do ugotovitev, da imajo politične stranke zelo podobne tematike ter tudi zelo podobne rešitve; v tem se prav tako kaže evropska usmerjenost, kajti marsikatera tematika pride v obravnavo zaradi članstva v EU.

Kot glavni problem v Sloveniji stranke navajajo nizko gospodarsko rast ter nekonkurenčnost našega gospodarstva. Menijo, da se bo z dvigom gospodarske rasti v Sloveniji posledično izboljšal tudi standard državljanov/volivcev (boljše plače). Z gospodarsko rastjo bi se izboljšalo stanje tudi v drugih resorjih (šolstvo, sociala, zdravstvo). Velik problem, ki ne zadeva samo Slovenije, ampak celotno Evropo, je tudi energetika. Stranke se zavedajo, da se bo v prihodnjih nekaj letih povpraševanje po energiji znatno povečalo, zato bo postal velik izziv zadovoljiti potrebe po energiji. SD in stranka Zares bi v ta namen podprla gradnjo drugega bloka NEK. Po drugi strani pa poudarjajo pridobivanje okolju prijazne energije. Okolje nasploh, vpričo dane podnebne situacije, za katero je sedaj nedvomno dokazano, da je plod človekovih nepremišljenih dejanj, ima v programih namenjenega dosti prostora, kar je še ena skupna točka vseh strank. V zvezi s tem se pojavlja ukrep omejevanja tranzitnega prometa preko Slovenije. Vse stranke imajo omenjen tudi problem določitve meje z Republiko Hrvaško; vse želijo, da se stanje meja postavi v čas pred

25.06.1991. Konkretnih predlogov za rešitev tega problema nisem zasledila pri nobeni stranki.

Ugotavljam, da bi stranke, ki sestavljajo koalicijo, morale po preteku določenega časa odgovarjati za neizpolnjevanje svojih predvolilnih obljub. Neizboljšanje ali celo poslabšanje položaja državljanov na določenem področju (zmanjšanje pravic v zdravstvu, nižji življenjski standard) po mojem mnenju prinese vedno manjšo volilno udeležbo, saj je to edini zelo širok in institucionaliziran demokratični vzvod vplivanja na odločevalce in odločevalski proces, s katerim državljani skušamo, preko podpiranja določene stranke in njenega programa, zagotoviti sebi in domovini najboljšo politično opcijo, kar pogojuje nadaljnje gospodarske, socialne, kulturne, okoljske in ostale ukrepe, izhajajoč iz predvolilnih obljub. Obljube na področju zdravstva in socialnih transferjev so še posebej delikatne, tukaj državljani najbolj občutijo zmanjševanje pravic, sploh v teh kriznih časih. Neizpolnjevanje obljub, lastno vsem političnim opcijam, pa posledično vodi v apatijo povprečnega državljana in občutek odtujenosti ter nemoči. Upravičeno lahko, tudi glede na padanje volilne udeležbe, torej govorimo o demokratičnem deficitu, ki je ravno tako problem na ravni EU, ne samo v naši državi.

Vprašanje, ki se postavlja, je sledeče: ali so predvolilne obljube nerealne, torej namenjene zgolj zavajanju volivcev za pridobivanje njihovih glasov, ali je vlada, katerakoli že, nezmožna izvesti svoje obljube, ali to preprosto ni v njenem interesu, zaradi raznih lobističnih pritiskov pomembnih ekonomskih subjektov. Menim, da so predvolilne obljube nerealne in je njihov cilj pretežno le pridobiti volivce za doseg zmage. Politična pot je že okvirno začrtana zaradi članstva v EU, NATO, globalizacije ter zaradi podnebnega segrevanja, tako da velikih sprememb kljub menjavi političnih opcij ne moremo pričakovati.

Z uvedbo političnega pluralizma v devetdesetih letih prejšnjega stoletja smo Slovenci zopet dobili možnost odločati se med različnimi političnimi opcijami. Lahko se odločimo za tisti politični program, ki se nam zdi boljši, po katerem nam določena stranka zagotavlja boljše rešitve za boljše življenje. Če ne de facto, pa vsaj de iure.

## LITERATURA

### SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

Balkovec, Bojan. et.al. Slovenska Kronika XX. stoletja. Založba Nova Revija, Ljubljana, 1995.

Brezovšek, Marjan. Haček, Miro. Zver, Milan. Organizacija oblasti v Sloveniji. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2008.

Fink- Hafner, Danica. Politične stranke. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2001.

Fink- Hafner, Danica. Evropske stranke in strankarski sistem na ravni Evropske Unije. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2004.

Gionini, Sandra. Programi slovenskih političnih strank na volitvah v državni zbor in na volitvah v evropski parlament, Primer Slovenske demokratske stranke, Nove Slovenije in Slovenske ljudske stranke, Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2009.

Grad, Franc. Svete, Pavle. Lumbar, Metka. Predpisi o volitvah v državni zbor 2008. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 2008.

Jerman, Frane. Družboslovje. Leksikoni Cankarjeve založbe, Ljubljana, 1979.

Kocjančič, Rudi. Ribičič, Ciril. Grad, Franc. Kaučič, Igor. Ustavno pravo Slovenije. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2006.

Kraševac, Alenka. Moč v političnih strankah. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 2000.

Marolt, Janez. et.al. Kronika slovenske zgodovine. Založba Mihelič, Ljubljana, 1999.

Ogris Albin. Politične stranke. Samozaložba, Ljubljana, 1926.

Prunk, Janko. Kratka zgodovina Slovenije. Založba Grad, Ljubljana, 2002.

Prunk, Janko. Slovenski narodni programi. Društvo 2000, Ljubljana, 1986.

Razpotnik Nataša. Fiskalna pravila, Diplomsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2007.

Šinkovec Janez. Pravice in svoboščine. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1997.

## **PRAVNI VIRI:**

Ustava Republike Slovenije. Ur. list RS št. 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 69/2004, 69/2004 in 68/2006.

Zakon o političnih strankah, uradno prečiščeno besedilo. Ur. list RS št. 100/2005 in 103/2007.

Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor. Ur. list RS, št. 65/1996 z dne 19. 11. 1996.

Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor. Ur. list RS, št. 98/2000 z dne 24. 10. 2000.

Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor. Ur. list RS, št. 112/2004.

Poročilo o izidu rednih volitev poslancev v državni zbor. Ur. list RS, št. 95/2008.

## **VIRI Z INTERNETA:**

Maastrichtski kriteriji.

URL=«[http://www.panevropa.si/odbori/mlada\\_panevropa/referati/referat\\_3.htm](http://www.panevropa.si/odbori/mlada_panevropa/referati/referat_3.htm)«. 13.11.2009.

Majniška deklaracija.

URL=« <http://www.vecer.com/clanek2009050805431132>«. 05.11.2009.

Program DeSUS – Demokratična Stranka Upokojencev.

URL=«<http://www.DeSUS.si/index.php?nav=90&blog=6&m=1>«. 02.11.2009.

Program Liberalne Demokracije Slovenije.

URL=«<http://www.lids.si/si/program/>«. 28.11.2009.

Program politične stranke Zares.

URL=«[http://www.zares.si/wp-content/uploads/program\\_v60\\_1206081.pdf](http://www.zares.si/wp-content/uploads/program_v60_1206081.pdf)«. 02.11.2009.

Program Slovenske Demokratske Stranke.

URL=«[http://www2.sds.si/organisation/sds/slovenska\\_demokratska\\_stranka/2008/7/program\\_slovenija\\_na\\_pravi\\_poti.pdf](http://www2.sds.si/organisation/sds/slovenska_demokratska_stranka/2008/7/program_slovenija_na_pravi_poti.pdf)«. 17.02.2010.

Program Socialnih Demokratov.

URL=«<http://www.socialnidemokrati.si/file.php?id=245>«. 02.11.2009.

Program Slovenske Ljudske stranke.

URL=«<http://www.sls.si/bin?bin.svc=obj&bin.id=05D8C507-CC8A-047D-C284-297715B24AD3>«. 17.02.2010.

Program Slovenske Nacionalne Stranke.

URL=«<http://www.sns.si/PortalGenerator/document.aspx?ID=527&Action=2&UserID=0&SessionID=555678&NavigationID=554>«. 28.11.2009.

Zveza socialistične mladine Slovenije.

URL=« [http://sl.wikipedia.org/wiki/Zveza\\_socialisti%C4%8Dne\\_mladine\\_Slovenije](http://sl.wikipedia.org/wiki/Zveza_socialisti%C4%8Dne_mladine_Slovenije)«. 28.11.2009.

## **SEZNAM PREGLEDNIC**

Preglednica 1: Nastanek prvih političnih strank na Slovenskem.....	9
Preglednica 2: Volitve poslancev v Državni zbor 21. september 2008.....	19
Preglednica 3: Volitve poslancev v Državni zbor 03. oktober 2004.....	20
Preglednica 4: Udeležba na volitvah 1996, 2000, 2004 in 2008.....	20
Preglednica 5: Izzivi politične stranke ZARES.....	52

## **SEZNAM SLIK**

Slika 1: Slovenija v mreži vseevropskih prometnih koridorjev.....39

## **SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC**

BDP - Bruto družben proizvod

DEMOS - Demokratična opozicija Slovenije

DeSUS - Demokratična stranka upokojencev

DSSS - Delavska Socialistična stranka Slovenije

DZ - Državni zbor

EU - Evropska Unija

JDS - Slovenska liberalna stranka

JSDS - Jugoslovanska social demokratska stranka

KAD - Kapitalska družba

KP - Komunistična partija

LDS - Liberalna demokracija Slovenije

NEK - Nuklearna elektrarna Krško

NSi - Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka

MG - Ministrstvo za gospodarstvo

MORS - Ministrstvo za obrambo

MZZ - Ministrstvo za zunanje zadeve

OECD - Organizacijo za ekonomsko politiko sodelovanje in razvoj

OVSE - Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi

OZN - Organizacija združenih narodov

SD - Socialni demokrati

SDS - Slovenska demokratska stranka

SDSJ - Socialistična delavska stranka Jugoslavije

SFRJ - Socialistična federativna republika Jugoslavija



SHS - Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev

SLS - Slovenska ljudska stranka

SNS - Slovenska nacionalna stranka

SPP - skupina primerljivih primerov

SV - Slovenska vojska

SZDL - Socialistična zveza delovnega ljudstva

ZDA - Združene države Amerike

ZDLS - Združena lista socialnih demokratov Slovenije

ZPIZ - Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

ZPoIS - Zakon o političnih strankah

ZSMS - Zveza socialistične mladine Slovenije

ZZZS - Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije

## **IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA**

Nataša Golob izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela in se strinjam z objavo diplomskega dela na internetu. Diplomsko delo je lektorirala ga. Milena Volavšek.